[Opł]ata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJE[R] FOLKSBLAT פּרייז 35 גראָשען

היינט 16 זייטען.

נייער פאָלקסבלאַט

אומפּאַרטייאישע פּאָליטיש-געזעלשאַפטליכע טאָג-צייטונג

Nr. 243/1538 | Łódź, Piątek 19 października 1928 r. | זעקסטער יאהרגאנג | לאָדז, פרייטאג, ה' מרחשון תרפ"ט | Nr. 243/1538

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 24-71. | אַדרעס פון רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: לאָדז, פּיעטריקאָווער 21, טעל. 24-71

איבערגעריסען די אונטערהאַנדלונגען וועגען לאָדזער טעקסטיל-שטרייק.

אינדוסטריעלער געבען נישט מעהר ווי 5 פּראָצ. הוספה.

אַ טערמין פון ווייטער אונטערהאַנדלען איז נישט בעשטימט געוואָרען.

וואַרשא, 18. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) מיט גרויס שפּאַנונג האָט זיך אָנגעהויבען די קאָנפערענץ צווישען די לאָדזער אינדוסטריעלער און אַרבייטער אין אַרבייטס-מיניסטעריום.

מצד די אינדוסטריעלער זענען געווען פערטרעטען אינש. הוזמפעל און פּאַוולאָווסקי.

מצד די אַרבייטער זענען געווען פערטרעטען: רעפּ. שטשערקאָווסקי, רעפּ. צערבע, סענ. דאַנילעוויטש, וואַלטשאַק, רעפּ. וואַשקעוויטש, קאַזשימיערטשאַק, מרוק און קערזשקאָווסקי.

ביי דער ערעפענונג האָט דער אַרבייטס-מיניסטער יורקעוויטש ערקלערט, אַז די רעגירונג וויל דערפיהרען צו אַ שנעלער פערענדיגונג פון שטרייק און האָט אַפּעלירט צו ביידע צדדים זיי זאָלען אַרויסווייזען דעם ווייטגעהענדסטען גוטען ווילען, וואָס זאָל מעגליך מאַכען צו ליקווידירען דעם קאָנפליקט.

דערויף האָבען בעקומען דאָס וואָרט די פאָרשטעהער פון די אינדוסטריעלער, וועלכע האָבען ווידער אַמאָל איבערגעחזרט זייערע טענות וועגען דער נישט גינסטיגער סיטואַציע אין דער טעקסטיל-אינדוסטריע, צוליב וואָס עס איז פאַר זיי אונמעגליך צו געבען אַן הוספה העכער פון 5 פּראָצענט.

דערביי האָבען זיי קאַטעגאָריש ערקלערט, אַז מעהר ווי די שוין צוגעזאָגטע 5 פּראָצענט וועלען זיי נישט דערלעגען. פאַר די וועבער, וועלכע אַרבייטען ביי איינציגע וועב-שטוהלען האָבען זיי פאָרגעלעגט אַ צושלאַג 25—35 פּראָצענט און די פאָדערונג בנוגע פאַבריקס-רעגלאַמענט האָבען די אינדוסטריעלער נאָכגעגעבען.

די אונטערהאַנדלונגען האָבען זיך פערצויגען ביז 1 אַ זייגער ביינאַכט.

דער אַרבייטס-מיניסטער האָט אָנגעווענדעט זעהר פיל מיה צו ווירקען אויף די אינדוסטריעלער צו זיין נאָכגיבינער, וואָס עס האָט זיך איהם אָבער נישט איינגעגעבען.

די אינדוסטריעלער האָבען שפּעטער נאָך איינגעשטימט אויף אַ טיילווייזע פערגיטיגונג פאַר דער צייט, וואָס די אַרבייטער קאָנען נישט אַרבייטען צוליב דער שולד פון די אינדוסטריעלער.

די פאָרשטעהער פון די אַרבייטער האָבען זיך געהאַלטען ביי זייערע פאָדערונג און כסדר אָנגעוויזען, אַז זיי אויף די בעדינגונגען פון די אינדוסטריעלער קאָנען זיי נישט איינגעהען.

די אונטערהאַנדלונגען האָבען זיך פערצויגען ביז האַלב 1 אַ זייגער ביינאַכט און די אינדוסטריעלער האָבען אַלץ נישט אַרויסגעוויזען דעם מינדעסטען ווילען צו העכערען די פּראָצענטער פון דער הוספה.

איינזעהענדיג, אַז די אונטערהאַנדלונגען זענען אַוועק אויף אַ טויטען-פּונקט, האָט רעפּ. שטשערקאָווסקי ערקלערט, אַז די אַרבייטער וואַרפען אָפּ מיט פעראַכטונג די בעדינגונגען פון די אינדוסטריעלער און זיי מאַכען פעראַנטוואָרטליך די אינדוסטריעלער פאַר די ווייטערדיגע פאָלגען.

דערמיט איז די קאָנפערענץ איבערגעריסען געוואָרען.

קיין טערמין פון ווייטערדיגע אונטערהאַנדלונגען איז נישט בעשטימט געוואָרען.

אַנטיסעמיטישע העצע פון אונגאַרישע סטודענטען.

בודאַפּעשט, 18. (טעלעגראַפיש דורך יט"א) צווישען דעם אונגאַרישען בילדונגס-מיניסטער קלעבעלסבערג און דעם סענאַט פון בודאַפּעשטער אוניווערסיטעט, איז ענטשטאַנען אַ שאַרפען קאָנפליקט וועגען 16 יודישע סטודענטען, וועלכע זענען נישט אָנגענומען געוואָרען אין אוניווערסיטעט.

דער סענאַט האָט זיך אָפּגעזאָגט אָנצונעהמען די 16 סטודענטען, הגם זיי האָבען ערשטקלאַסיגע מאַטורעס. דער בילדונגס-מיניסטער האָט אַרויסגעגעבען אַ דרינגענדע פעראָרדנונג אָנצונעהמען די דאָזיגע סטודענטען.

די דאָזיגע געלעגענהייט האָבען אויסגענוצט די אַנטיסעמיטישע סטודענטען און אָנגעהויבען אַן אונגעהויערע העצע דורך פּלאַקאַטען, וואָס זיי האָבען אויסגעקלעפּט דראָהען זיי, אַז זיי וועלען פערטרייבען אַלע יודישע סטודענטען פון די אוניווערזיטעטען. די לאַגע איז זעהר ערנסט, די זיכערהייטס-מאַכט האָט אָנגענומען מיטלען נישט צו דערלאָזען צו קיין אונרוהען.

הינדענבורג און לודענדאָרף.

בערלין, 18. (טעלעגראַפיש דורך יט"א) אויף דער פאָרשלאָג, וואָס גענעראַל לודענדאָרף האָט געשיקט צו הינדענבורג'ן, אַז ער זאָל איהם שיצען פון דעם טויט-אורטייל, וואָס די פרייםוירער האָבען איהם אַרויסגעטראָגען, האָט הינדענבורג בכלל נישט געענטפערט, פון דעם דריקט די „וואָכענשריפט", אַז צווישען לודענדאָרף'ן און הינדענבורג'ן איז נישט פערהאַן קיין שום געמיינזאַמעס.

געשטאָרבען גענ. ראָזוואַדאָווסקי

וואַרשא, 18. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספּאָנדענט) היינט איז געשטאָרבען אין וואַרשא דער גענעראַל טאַדעאוש יאָרדאַן ראָזוואַדאָווסקי, אין עלטער פון 66 יאָהר.

געשטאָרבען דער איטאַליענישער רב הכולל.

רוים, 18. (טעלעגראַפיש דורך יט"א) דאָ איז געשטאָרבען דער איטאַליענישער רב הכולל אברהם טענערעטי.

פּראָצעס פאַר שענדען אַ יודישען בית עלמין.

בערלין, 18. (טעלעגראַפיש דורך יט"א) אין האַנסבאַך איז פאָרגעקומען דער פּראָצעס געגען אַ געוויסען שטעקער אַן 18-יעהריגען שילער. שטעקער איז בעשולדיגט געוואָרען אין שענדען אַ יודישען בית-עולם, ער איז פערמשפּט געוואָרען אויף 20 טאָג אַרעסט.

אַ תענית צבור אין ארץ-ישראל

ירושלים, 18. (טעלעגראַפיש דורך יט"א) הרב הראשי אין ארץ-ישראל הרב קוק האָט מכריז געווען אויף קומענדיגען מאָנטאָג אַ תענית צבור צוליב דער שענדונג פון דער הייליגקייט ביי דער כותל-מערבי.

אַ שיסעריי אין גאַס צוליב אַ גנב.

(2) אויף פּעטריקאָווער 22 וואוינט דער סוחר גרינפעלד, זיין פרוי חיה גרינפעלד האָט בעכטען געוואַשען וועש און מיטאָג-צייט די וועש, אין דער וואָרט פון עטליכע טויזענד זלאָטים, אויפגעהאָנגען אויפ'ן בוידעם און פערשלאָסען אויף אַ שלאָס.

אין אָוועגד איז פרוי חיה גרינפעלד אַרויפגעגאַנגען אויפ'ן בוידעם זעהען אויב די וועש איז אין אָרדנונג, פרוי גרינפעלד האָט דאַן צו איהר פערשטוינונג בעמערקט, אַז דאָס שלאָס איז אַראָפּגענומען און דער בוידעם איז פון אינוועניג צוגעמאַכט מיט אַ שנור. זי האָט געמאַכט אַ געוואַלד און דעם אויגענבליק איז פון בוידעם אַרויס אַן אָנ-עלעגאַנט געקליידעטער יונגערמאַן מיט אַ טעקע אונטער'ן אָרים, געגעבען דער פרוי גרינפעלד אַ זעץ אין ברוסט און אַראָפּגעלאָפען פון די טרעפּען, פרוי נ. איז געקומען צו זיך געמאַכט אַן אַלאַרם און גערופען צו כאַפּען דעם גנב, דער סטרוזש פון פּיעטריקאָווער 22 האָט דעם גנב געוואָלט פערהאַלטען אויפ'ן הויף, אָבער דער לעצטער האָט אַרויסגעכאַפּט אַ רעוואָלווער געשאָסען צום סטרוזש און אַרויסגעלאָפען אויפ'ן גאַס. צום גליק האָט די קויל דעם סטרוזש נישט געטראָפען.

דער גנב איז דערווייל געלאָפען אויף דער גאַס, שיסענדיג צו יעדען, ווער ס'האָט איהם געוואָלט פערהאַלטען, אַזוי האָט ער אויסגעשאָסען 8 קוילען און נאָכאַמאָל אָנגעלאָדענט דעם רעוואָלווער-מאַגאַזין. דער גנב האָט דאַן געוואָלט אַריינלויפען אויף פּיעטריקאָווער 17, כדי זיך אַרויסצובעקומען אויף זאַכאָדניע גאַס.

איינער פון די קאַנאַליזאַציע-אַרבייטער, וועלכער אַרבייט פאַר'ן הויז פון פּיעטריקאָווער 17 האָט דעם באַנדיט געוואָרפען אַ שפּאָרעל אונטער די פיס, ווענער איז טאַקי אומגעפאַלען און פערלוירען זיין טעקע, ער האָט זיך אָבער באַלד אויפגעהויבען און אַריינגעלאָפען אויף פּעטריקאָווער 17, אויפ'ן הויף האָט איהם געוואָלט פערהאַלטען אַ געוויסער יאַן פּיעכאַלאַ, דער באַנדיט האָט אויסגעשאָסען אין פּיעכאַלאַ'ן, נישט געטראָפען און אַרויסגעלאָפען אויף זאַכאָדניע-גאַס צו ציגעל-גאַס, איהם איז נאָכגעלאָפען אַ גרויסער עולם, וועלכער האָט אויפמערקזאַם געמאַכט דעם פּאָליציאַנט פון 5. פּאָליציי-קאָמיסאַריאַט יאַנישטשאַק, דער לעצטער האָט אויפגעפאָדערט דעם באַנדיט צו שטעהען, אַז נישט וועט ער שיסען, דער באַנדיט איז שטעהען געבליבען און זיך געלאָזט אַרעסטירען. מ'האָט איהם אָפּגעפיהרט אין קאָמיסאַריאַט, מ'האָט ביי איהם געפונען ווייטעריכעס און מכשירים אויפצוברעכען שלעסער, דער אָנפאַלער הייסט ראָמאַן בלום, פון זשעראָמסקאַ 7 פון פאַך אַ קעלנער.

בלום האָט ערקלערט, אַז ער ווייסט פון גאָר-נישט צו זאָגען, אַז נישט ער האָט געשאָסען און ער איז אונשולדיג, דערווייל איז אין קאָמיסאַריאַט געקומען דער שילער יצחק מיכאַלאָוויטש פון זאַכאָדניאַ 30 און געבראַכט דעם רעוואָלווער, וועלכען ער האָט געפינען אויף זאַכאָדניאַ גאַס, בעת מ'האָט אַרעסטירט דעם אָנפאַלער, בעת דער קאָנפראָנטאַציע האָבען חיה גרינפעלד, דער סטרוזש פון הויז אויף פּיעטריקאָווער 22 און יאַן פּיעכאַלאַ דערקענט אינ'ם אַרעסטירטען דעמועלבען, וועלכער האָט געשאָסען פון רעוואָלווער.

ס'איז נאָך כדאי צו בעמערקען, אַז די טעקע, וועלכע דער אָנפאַלער האָט פערלוירען בעת ער איז אומגעפאַלען פאַר'ן הויז אויף פּיעטריקאָווער 17 איז נישט געפונען געוואָרען, נישט קוקענדיג אויף די בעמיהונגען פון דער פּאָליציי.

בלום איז אונטער אַ שטאַרקער וואַך אָפּגעפיהרט געוואָרען אין אויספאָרשונגס-אַמט צו דער דיספּאָזיציע פון אויספאָרשונגס-אַמט.

Dr. med. A. Uryson

קאָנסטאַנטינער 20, טעל. 35-85

נעמט אָן פון 3 ביז 5 אַ זייגער נאָכמיטאָג.

יודיש. אַרבייטער-וואהל-קאָמיטעט „פּועלי-ציון"

הויפּט-וואהל-ביוראָ: זגערזשער 17.

בילעטען צו בעקומען היינט, פרייטאָג פון 4—8 אָוונד אין דער קאַסע פון פילהאַרמ. און מאָרגען, שבת — פון 9 אַ זייגער פריה.

מאָרגען, שבת, 10 אַ זייגער פריה קומט פאָר אין „זאַל פילהאַרמאָניע" (נאַרוטאָוויטשאַ 20)

אַ פייערליכע דערעפנונג

פון דער קראַנקען-קאַסע

וואהל-קאַמפּאַניע 6

פּראָגראַם:

1) רעדעס פון די חברים ראַטמענער: נתן בוקסבוים, האַלענדערסקי, ד"ר שיפּער

2) קאָנצערט-טייל — פילהאַרמאָניע-אָרקעסטער. 3) אונזערע אויפגאַבען אין וואהל-קאַמף ח' יוסף ראָזען (וואַרשא).

אַ האַרציגען מזל=טוב

ווינשען מיר אונזער קוזינקע

פעסעל וואלד פון פיעטראָקאָוו

צו דער חתונה פון איהר זוהן

אַברהם מיט פרל. שרה יענטע פיינער — פון — גאָוואָראָמסק

ווי אויך דעם יונגען פּאָר ווינשען מיר אַ גליקליכע צוקונפט.

לאָדז. הערש וואלף בערקאַן און פרוי.

Górują wszędzie

KALOSZE i ŚNIEGOWCE

ŚWIATOWEJ MARKI

„PEPEGE"

Polski Przemysł Gumowy T.A. w Grudziądzu.

8=ו.נ.ג, פליישער-ארבייטער פוז דער פראָווינץ!

קומט נישט קיין לאדז —

די פליישער-אַרבייטער אין לאדז שטרייקען!

די פערוואלטונג

פון פראפעסיאנעלען ארבייטער=פעראיין
אין דער פלייש=אינדוסטריע אין לאדז.

נאָך לאַנגע און שווערע ליידען איז ד'ינסטאָג, דעם 16 אָקטאָבער ד. י. געשטאָרבען אין עלטער פון 57 יאָהר און דעמזעלבען טאָג צו קבורה גע-קומען מיין ליבער מאַן, אונזער אונפערגעסליכער פאָטער, שוויגערפאָטער, ברודער און אַנקעל

נ״ע

מאיר ב״ר יוסף ז״ל

בעסערמאַן

(הנקרא מאיר׳ל סטאשעווער)

וועגען וואָס עס טיילען מיט אין גרויס צער

די טיפטרויערנדע הינטערבליבענע.

אונזער טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס דער פאמיליע בעסערמאַן צוליב׳ן טויט פון זייער אונפערגעסליכען מאַן און פאָטער

נ״ע מאיר בן ר׳ יוסף ז״ל

המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.

ישראל דייטעלצווייג און פאַמיליע.

אנאנסען אין נייעם פאלקסבלאַט

האבען דעם גרעסטען ערפאלג.

צו דער פערלאָבונג פון

בינעמאן געלבלום

מיט פרל. לאַניאַ דיאמענט

גראַטולירען הערצליך און ווינשען אַ גליקליכע צוקונפט

העלאַ געלבלום, העלאַ ווייזבערג,
יוסף געלבלום.

אונזער ח׳ בינעמאן געלבלום און אונזער קוזינע לאניא דימאנט צו זייער פערלאָבונג די האַרציגסטע ברכות.

אליעזר באָרוך, לייביש דזשעלאָשינסקי און לאה׳לע באָרוך.

1869

צו דער פערלאָבונג פון פרל.

געניא אורבאַך מיט ה׳ יוסף רייכמאן

ווינשען מיר אַ הערצליכען מזל-טוב און אַ גליקליכע צוקונפט

דאס פערסאנאל

פון דער פירמע אורבאַך נאָוואָמ. 4

Z okazji zaręczyn współpracowniczki naszej firmy Markowicz i Nasielski

p. **LONI DIAMENTÓWNY**

z p. **BINAMONEM GELBLUMEM**

składają serdeczne życzenia

Stefanja Fiszbajnowa,

i Abram Horowicz.

צו דער פערלאָבונג פון מיין ליבען ברודער

ה׳ גרשון בירנבוים

מיט פרל. לאניא שפירא

גראַטולירען מיר הערצליך און ווינשען אַ גליקליכע צוקונפט.

איטשע בירנבוים, פרוי און טאָכטער.

מזל=טוב!

צו דער פערלאָבונג פון אונזער פריינדין

בראניא פייגענמאַן

מיט ה׳ אהרן דרעזנער

ווינשען מיר זיי אַ גליקליכע צוקונפט, זאָל זייער לעבענסוועג מיט בלומען בעצירט זיין.

רעגינאַ זעמלאַקאָווסקאַ, רעגינאַ גרינבלאַט.

צו דער חתונה פון פרל.

סאלא דרעקסלער

מיט ה׳ ישראל רובינשטיין

ווינשען פיל גליק

מנחם אסט און פרוי.

Dr. med.

A. Witoński

Chor. wewn. specj. **SERCE i PŁUCA**

POWRÓCIŁ

i przyjmuje nadal

Piotrkowska 80 tel. 71-90 od g. 5—7 pp

אונזער געשעצטען מיטגליד און שפענדער

דוד ראבינאָוויטש

צום 25=יעהריגען יובילעאום

פון זיין טעטיגקייט

אין דער אַקציען-געזעלשאַפט „ווידזעווער מאַנופאַקטור"

גראַטולירען מיר און ווינשען איהם ווייטערען ערפאלג אין זיין ארבייט.

די פערוואַלטונגען

פון אינטערנאַט פאַר יודישע קינדער און פערמע אין „העלענובעק"
פון אינטערנאַט פאַר מעדלעך „פאַמאָץ".

90% דערוואַקסענע ליידען פון האָר-אויסגעהן

די האָר-וואורצלען, וועלכע ווערען איינגעשרומפען דורך קאָפּ=שיפּען און פעטיגקייט פון די האָר, ווערען ביסלעכווייז אָפּגעשטאָרבען. דאָס רעכטצייטיגע אָנווענדען פון **Silvikrin** האָר=קור (D. R. P.) פאַטענטירט אין אַלע קולטור-מלוכות) בעפרייט פון איבערפליסיגע קאָפּ-שיפּען און ברענגט צום נייעם וואַקסען פון די האָר, אפילו אין גאַנץ פערנאַכלעסיגטע פאַלען.

אייערע יאָהרען ווערען געצעהלט לויט דער געדיכטקייט פון די האָר.

די שוועבעלרייכע האָר-בוישטיינער פון סילוויקרין, אויך די האָר-פלעגע-מיטלען האָבען ביי אַלע דאָקטוירים געהאַט דעם גרעסטען ערפאָלג.

דאָס קאָפּ-וואַסער, וואָס דאַרף טעגליך אָנגעווענדעט ווערען איז: **Silvikrin-Fluid**, דאָס קאָפּ-וואַש-פולווער, וואָס דאַרף וועכענטליך אָנגעווענדעט ווערען איז **Silvikrin-Shampoon** עס האָט אַ סך צו זאָגען, צו די דאָזיגע האָר פלעגע-מיטלען שטאַרקען די וואוקס-ענערגיע פון די האָר און מיידען אויס דאָס שאַפען זיך פון האָר-פערשטייפונג. פאַר יעדען מענש, וועלכער פלעגט זיך, איז אַ נויטווענדיגקייט אדורכצולעזען דאָס בוך „די קאָפּ-האָר, זיין אויסגעהן און ווידערוואַקסען", ווי אויך אַ קור-פלאַן פון פראָפ. ד״ר מעד. ליפליאַווסקי. ווער עס פילט אויס און שיקט צו דעם אונטערשטעהענדען קופּאָן, קען בעקומען גאַנץ בחנם דאָס דערמאָהנטע ביכעל און אַ פּראָבע פון **Silvikrin-Shampoon**

גראַטיס=בעצוגשיין:

Silvikrin-Vertrieb, Danzig 270, Gr. Schwalbengasse 2

שיקט מיר קאָסטענלאָז:

1) דאָס ביכעל פון 56 זייטען שטאַרק „די קאָפּ-האָר, זיין אויספאַלען און ווידערוואַקסען".
2) וויסענשאַפטליכע אַרבייטען פון ערסטע מעדיצינישע אויטאָריטעטען.
3) אַ גראַטיס-פּראָבע פון Silvikrin-Shampoon

Imię: ______ Ulica: ______

Miejscowość: ______ Poczta: ______

צענטר. קליינהענדלער - פעראיין
אויף לאדזשער וואיעוואדזשאפט
זאוואדזקא 5, טעל. 44-17.
מיר מאכען בעקאנט, אז ס'איז געעפענט געווארען
א יורידיש ביורא
ס'ווערט געגעבען יורידישע עצות פאר אונזערע מיטגלידער.
דיזשורירען:
זונטאג און דינסטאג פון 8 ביז 9 אוו. מאג. דאפלער
מאנטאג און דאנערשט. פון 8–9 אוו. אדוו. ראזענטאל
מיטוואך פון 8.30–9.30 אוו. ראטס. אדוו. י. ווייצמאן
די פערוואלטונג.

„Świat dziecięcy"
אין גארטען ביים גימנאזיום
פון קלארא וואלפסאן, פאמארסקא 18
(פרעבעל-שולע) פאר קינדער 4–7 יאהר.

Dr. med. I. Fajwlewicz
האט זיך איבערגעצויגען
אויף 19 צעגעלניאנא 19
(עקע זאבאדניא), טעלעפאן 17-61.

צו דער פערלאבונג פון אונזער שוועגערין
און שוועסטער אדעלא פלוימענבוים
מיט ה' הערשעל עבער
גראטולירען מיר הערצליך און ווינשען פיל גליק
בנימין קרוך און פרוי. 1893

אכטונג! זאגראווער רב שליט"א
פערעהרער פון
דער געעהרטער זאגראווער רב הרב הגאון וכו'
מרן מהור"ש גרודזענסקי שליט"א ווײלט איצט
אין לאדז וועגען א זעהר וויכטיגען געזעלשאפטליכען
ענין. עס ווערען איינגעלאדען אלע זיינע תלמידים און
בעקאנטע איהם צו בעזוכען זונטאג, פ' לך אי"ה פון
10–12 פארמיטאג און פון 5–10 אין אווענד אויף
זאוואדזקא 16a, ביי פיאטרקאווסקי. 1889

אגענטען און אגענטקעס
ווערען פון זאפאט געזוכט
אנצונעהמען
פאטאגראפען אויף פערגרעסערונגען.
צו ערפאהרען אין אדמיניסטראציע.

כשר בעקאנטמאכונג. כשר
דערמיט מייל איך מיט דעם געעהרטען פובליקום, אז זונטאג, ד.
21/X ד. י., 12 א זייגער מיטאג, נאך א ג'ערשטקלאסיגען רעמאנט,
ווערט צוריק געעפענט מיין לאנגיעהריגער
רעסטאראן, וועלכער גע- פינט זיך אויף נאוואמיעסקא 27 אונטער דער פירמע
„באר כרמל"
איך עמפפעהל דעם געעהרטען פובליקום טעגליך געשמאקע
פריהשטיק, מיטאג, אווענדברויט צו קאנקורענץ-פרייזען
מיין בופעט איז אויך פערזעהען מיט ערשטקלאסיגע צובייס. כ'בעזיך
אויך אויף לאגער וויין, מעהד, ליקער און שנעפסע, אינלענדישע
און אויסלענדישע אויף דעם ארט און צום ארויספערקויפען.
טעגליך–ערשטקלאסיגע
ראדיא-קאנצערטען.
די פירמע עקזיסטירט פון יאהר 1905.
מיט אכטונג ליפע שיינביין,
לאדז, נאוואמיעסקא 27, טעל. 49-27.
בעמערקונג: די קיך געפינט זיך אונטער דער אויפזיכט פון
ערשטקלאסיגע פאכלייט.
מיטאגען פון 2 זל. אן.
דעם טאג פון דער עפענונג ווערט צו די מיטאגען צוגעגעבען
ביער אומזיסט אלס גראטיס.
עס ווערען אויך איינגעלאדען אלע מיינע פריינד רעסטארא-
טארען צו דער קריאת-שמע, וועלכע קומט פאר ספעציעל 7 אווענד. כשר כשר

אויפפאדערונג!
אלע יודישע געפליגעל-הענדלער אין לאדז פאשערס און שעכ-
טער ווערען דערמיט דרינגענד אויפגעפאדערט צו קומען צו דער
פערזאמלונג
וואס ווערט פארקומען זונטאג, דעם 21-טען ה. ח., פינקטליך 5 אין אווענד, אין
פעראיינס-לאקאל פאמארסקא 17, וועגען דער פראגע פון הויטעז-האנדעל.
די פערוואלטונג פון יודישען געפליגעל-הענדלער-
פעראיין אין לאדז, פאמארסקא 17.

טאלא קליינמינץ
צו דער חתונה פון אונזער ליבע שוועסטער
מיט ה' סימאן יאשונסקי
וועלכע איז פארגעקומען אין קאלגארי-אלבערטא
(קאנאדא) ווינשען מיר א הארציגען מזל-טוב און
א גליקליך צוזאמענלעבען,
שוועסטער מיניא און אהרן קליינמינץ
א. מ. בריט און פרוי.

אויף גינסטיגע בעדינגונגען!
טעטעל-בעקען, שטאציר-וועגע
לער, טעמפראצען געבעטע
ווענטע ווי אויך צו האלק
געטען „Patent" רוים טעם
וואש-מאשען און וויגשטעקלעס
אמבילינסטע
אין פאבריקס-לאגער
"DOBROPOL" Łódź
Piotrkowska 73 w podworzu

יוד. פראפ. מאגאזין-שניידער-מייסטער-פעראיין —אלעע 1 מאי 2.
אכטונג מיטגלידער פון מארינארקע=פאד!
שבת דעם 20 ה. ח. 6 א זייגער אווענד קומט פאר
א בעריכטס=פערזאמלונג
צוליב דער וויכטיגקייט טאר קיינער נישט פעהלען!
פאד=קאמיסיע פון מענער-מאגאזין.

ENGLISH
לעקציעס
פריוואט און גרופענווייז
קארעספאנדענץ און איבער-
זעצונגען אין ענגליש,
דייטש, פראנצויזיש, פוי-
ליש און רוסיש.
Markowicz,
Cegielniana 66.

קאליגראף
ל. בערמאן
(דער יונגער) וואוינט אויף
זאוואדזקא 19, 1-טער
שטאק, און לערנט אויס
שעהן און שנעל שרייבען

Dr. med. L. Pikielny
אוראלאג
ספעציעל ארצט פאר נירען
בלאזען- און הארן-קראנק.
NAWROT 8
tel. 19-90
עמפפאנגט פון 4 – 7 אוו.

Dr. med. H. WEISHOFF
אינערליכע און קינדער-
קראנקהייטען.
23 Zawadzka 23
צוריקגעקעהרט.
נעמט אן פון 4—5.30 נ"מ.

Dr. ROZANER
Dzielna 6 (Narutowicza), tel. 28-90.

קאאפעראטיווע באנק פון שייבלער'ס ראיאן
קילינסקי 120, טעלעפ. 52-65
זונטאג, דעם 21-טען אקטאבער ד. י. קומט פאר אין אייגענעם לאקאל
אויף קילינסקי 120
די פייערליכע ערעפנונג
פון דער קאאפעראטיווער באנק פאר סוחרים
און האנדווערקער פון שייבלער'ס ראיאן.
צו וועלכער עס ווערען איינגעלאדען אלע איינוואוינער פון אונזער ראיאן, כדי אנטייל
צונעהמען אין די פייערליכקייטען פון דער באנק, וועלכע איז געגרינדעט געווארען
דורך אונזערע אייגענע איינוואוינער צום נוצען פון אונזער ראיאן.
פערוואלטונג און ראט
פון דער קאאפעראטיווער באנק אויף שייבלער'ס ראיאן.

אונזער טיפסטין מיטלייד אונזער לאנג-יעהריגען און אקטיווען מיטגליד
יוסף צעלצער צוליב'ן טויט פון זיין
פאטער
פערוואלטונג פון מאגאזין=שניידער=מייסטער-פעראיין
אלעע 1. מאי 2. פאך-קאמיסיע פון מענער מאגאזין. 1898

דעם איניגסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס אונזער ליבען חבר און
קאלעגע
ישעי' פערלשטיין און פאמיליע,
צוליב'ן פריהצייטיגען טויט פון זייער אומפערגעסליכען פאטער
נ. ע. ישכר דוב
זייט געטרייסט!
איטשע לוקסענבורג, אברהם גראסבערג, לאזער שיינפעלד,
חיים סטראוטשינסקי, שליאמעק וויאנזאווסקי, סימעק בערקאוויטש,
מאיר ראטבערג, משה שטרומפף, געניעק ניסענצווייג. 1900

דער פאמיליע בעסערמאן צום טויט פון זייער נישט-
פערגעסענעם ליבען מאן און פאטער
נ"ע מאיר ב"ר יוסף ז"ל
אונזער איניגסטען מיטגעפיהל.
אברהם ראזענבערג און פאמיליע
הערש כאווערס און פאמיליע
חיים קאפעמאן און פרוי
מלך דייטעלצווייג און פרוי
שמואל דייטעלצווייג און פרוי

נאך קורצע און שווערע ליידען איז נפטר געווארען בעשטארבען אין עלטער
פון 57 יאהר מיין ליבער מאן, אונזער טייערער און אומפערגעסליכער פא-
טער. שוויגערפאטער, גראספאטער, ברודער און אנקעל
נ"ע ישכר דוב פערלשטיין
די לויה קומט פאר היינט, פרייטאג דעם 19. אקטאבער 1928
11 א זייגער פארמיטאג פון פאזנאנסקיס שפיטאל, וועגען וואס עס טיילען
מיט איך גרויס צער 1900
די טיפטרויערנדע הינטערבליבענע.

לאדזער יוד. פליישער - פעראיין
24 פיעטריקאווער 24
זונטאג, דעם 21-טען אקטאבער ד. י. פינקטליך 5 א זייגער אווענד קומט
פאר אין פעראיינס-לאקאל, פיעטריקאווער 24 די
יערליכע גענעראל-פערזאמלונג
מיט פאלגענדער טאג-ארדנונג:
1) בעריכט פון דער פערוואלטונג פאר'ן יאהר 1927/28, 2) קאסע-בעריכט,
3) בייטראג-חובות, 4) געשעפטס-אנגעלעגענהייטען, 5) וואהלען פון א פערוואלטונג,
רעוויזיאנס-קאמיסיע און שידס געריכט, 6) פרייע פארשלאגען.
צוליב דער וויכטיגקייט פון דער טאג-ארדנונג ווערען אלע מיטגלידער געבע-
טען פינקטליך צו קומען.
די פערוואלטונג.

בעקאנטמאכונג.
דער בלעכער-צעך מאכט בעקאנט אלע מיטגלידער, אז דינסטאג
ד. 30/X ד. י. 5 נאכמ. ווערט אין לאקאל פון דער צענטראלע זאוואדזקא 5 פארקומען
די אלגעמיינע פערזאמלונג
מיט פאלגענדער טאג-ארדנונג:
וואהלען פון א פערוואלטונג, רעוויזיאנס-קאמיסיע און שידס-געריכט.
איינשרייבען זיך אלס מיטגלידער וועט מען נאר קענען דעם 24/X ד. י. פון 7–9 אוו.
אין דערמאנטען לאקאל.
די פערוואלטונג.
בעמערקונג: די פערזאמלונג ווערט געעפענט דורך א פארשטעהער פון
דער מאכט.
אלע מיטגלידער ווערען געבעטען פינקטליך צו ערשיינען.

האנטווערקער-פעראיין אגראדאווא 9
פאך-פערזאמלונגען קומען פאר:
שבת, דעם 20-טען 10 פריה פערזאמלונג פון אלע פאך=קאמיסיעס;
"	"	"	3 נאכמ.	דאמען=מאגאזין=שניידער;
"	"	"	3 "	מארינארקע=מאגאזין=שניידער;
"	"	"	7 אווענד	אלטווארג=שוסטער;
"	"	"	7 "	בעשטעלטע=שוסטער.

פ.פ.ס. האָט זיך געשפּאַלטען

אויסגעשלאָסענע בילדען אַ נייע סאָצ. פּאַרטיי.

וואַרשע, (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעס־פּאָנדענט). דער צ.ק.ו. פון דער פ.פ.ס. האָט אויפגענומען אַ רעזאָלוציע אין וועלכער ס'האָבען זיך בעטייליגט סענאַטאָרען קלושינסקי, אַנדושעוסקי סטרוג א. אנר. די רעזאָלוציע האָט געפאָדערט, אַז דער וואַרשאַווער קרייז־קאָמיטעט פון פ.פ.ס. זאָל אָפּגעשטעלט ווערען אין זיינע רעכט.

דער צענטראַל'ער אויספיהרונגס־קאָמיטעט פון פ.פ.ס. האָט אויף זיין בעראַטונג בעשלאָסען אָפּ־צושטעלען אין זייערע רעכט 5 מיטגלידער פון וואַרשאַווער קרייז־קאָמיטעט די רעפּוטאַטען יאַוואָ־ראָווסקי, שטשיפּיאָרסקי, לעננאַ, וואַשעווסקי און דאָמבראָווסקי. די דאָזיגע פינף מיטגלידער בילדען דעם עקזעקוטיוו פון וואַרשאַווער קרייז־קאָמיטעט דאָמבראָווסקי איז פאָרזיצער פון וואַרשאַווער סטרו־זשעס־פעראיין, יאַוואָראָווסקי איז רעפּוטאַט פון וואַר־שע, וואשעווסקי — רעפּוטאַט פון קאַליש און שטשיפּיאָרסקי איז רעפּוטאַט פון דער מלוכה־ליס־טע פון פ.פ.ס. לעננאַ איז סעקרעטאַר פון דער פּראָפעסיאָנעלער ראַדע און פּאָרזיצער פון נאַזאָוו־ניע־אַרבייטער־פעראיין.

די זיצונג פון א. קר., אויף וועלכער ס'איז מיטגעטיילט געוואָרען דער בעשלוס פון צענטראַל־קאָמיטעט האָט אָנגענומען אַ רעזאָלוציע נישט אונ־טערצוּוואַרפען זיך דעםבעשלוס. אין דער רעזאָ־לוציע ווערט געזאָגט, אַז דער צענטראַל־קאָמיטעט שפּאַלט דורך דעם בעשלוס די פּאַרטיי. ס'איז בעשלאָסען געוואָרען אַרויסצולאָזען אַן'אויפרוף צו די פּוילישע אַרבייטער, אינ'ם אויפרוף ווערט גע־זאָגט, אַז די איצטיגע אָנפיהרונג פון דער פּאַרטיי פערראַט די אַלטע טראַדיציעס פון דער רעוואָלו־ציאָנערער פראַקציע פון פ.פ.ס. און נעהמט אויפ'ן וועג פון דער אַמאָליגער לעוויצע פ.פ.ס.

דער אויפרוף פאָדערט אויף אַלע, וואָס האַל־טען פון די אַלטע רעוואָלוציאָנערע טראַדיציעס, אַז זיי זאָלען זיך בעמיהען צו רייניגען די פּאַרטיי און גרופּירען זיך אַרום דער נייער פּאַרטיי, וועלכע האָט זיך אַ נאָמען געגעבען: „פּאָלסקאַ פּאַרטיאַ סאָ־ציאַליסטיטשנאַ" (ראַוונאַ פּראַקציאַ רעוואָלוציינאַ).

שוין אינ'ם ערשטען טאָג האָט די נייע פּאַר־טיי בעקומען מיטטיילונגען, פון לובלין, אויבער־שלע־זיען, ראַדאָם, קאַליש א. אנר. אַז זיי שליסען זיך אָן אָן דער נייער פּאַרטיי.

*

די פּוילישע סאָציאַליסטישע פּאַרטיי קעמפט שוין זייט אַ לענגערע צייט מיט אינערליכע רייבונגען און פערשידענע אָפּאָזיציעס: פון רעכטס און פון לינקס.

דער צענטראַלער אויספיהרונגס־קאָמיטעט האָט די דאָזיגע רייבונגען, ווי ווייט ער האָט געקענט, רערשטיקט אז נישט דערלאָזט, אַז זיי זאָלען קומען אין דער עפענטליכקייט. דער ענין האָט אָבער לאַנג נישט געקענט בעהאַלטען ווערען און איצט האַלטען מיר שוין זיכער ערב אַ שפּאַלטונג אין דער אַלטער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי.

דעם ערשטען שטויס צו דער שפּאַלטונג האָ־בען געגעבען די געשעהענישען דעם 1־טען מאַי אויפ'ן וואַרשאַווער טעאַטער־פּלאַץ, ראַן איז געקומען די נרינרונג פון דעם ראַט פון די פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען דורך יאַוואָראָווסקי'ן און זיינע אָנהענגער. שפּעטער די בראָשור פון פּראָפּ. מינקעוויטש וועגען דער טעטיגקייט פון יאַוואָראָווסקי'ן, די אַקציע פון די לינקע זאַרעמבאַ, קלושינסקאַ, קוואַפּינסקי און פּראַגער און לסוף — דאָס אַרויסגעבען פון דער נייער סאָציאַליסטישער צייטונג „פּושערשוויט".

די לינקע עלעמענטען אין צענטראַלען אויס־פיהרונגס־קאָמיטעט פון פ.פ.ס. האָבען שוין לאַנג פערלאַנגט, אַז דער צ.ק.ו. זאָל זיך ענערגיש נעה־מען צו די, וועלכע וואַרפען זיך נישט אונטער דער דיסציפּלין פון דער פּאַרטיי און זיי אויסשליסען. די מעהרהייט פון צ.ק.ו. האָט אָבער נישט געוואָלט געהען אויף דעם וועג, מיינענדיג, אַז איהם וועט זיך ראָך איינגעבען צו פערשטאַרקען די איינהייט־ליכקייט פון דער פּאַרטיי.

היינטיגע וואָך האָט גענומען אַ סוף צו דער דאָזיגער פערשלעפּונג און ס'האַלט איצט פאַר דער שפּאַלטונג. עהערנעכטען איז פאָרגעקומען אַ גע־היימע זיצונג פון דער לינקער אָפּאָזיציע אין פ.פ.ס. און ס'איז בעשלאָסען געוואָרען צו שיקען אַ דעלע־גאַציע אונטער דער אָנפיהרונג פון דער סענאַ־טאָרקע קלושינסקאַ, צו דעם צ. ק. פון פ.פ.ס. מיט דער פאָדערונג אויסצושליסען דעם ראַט פון די פּראָפעסיאָנעל'ע פעראיינען אין וואַרשע, דעם וואַר־שאַווער אַ ק.ר. און יאַוואָראָווסקי און חברים פון דער פ.פ.ס.

גראָר דעמאָלט איז טאַקי פאָרגעקומען די זיצונג פון צענטראַלען אויספיהרונגס־קאָמיטעט, וועל־כער האָט די רעזאָלוציע אויפגענומען, נישט קוקענ־דיג אויף דעם פּראָטעסט פון דעפּ. יאַוואָראָווסקי און דעפּ. פּרזשי פּראַוס. די רעזאָלוציע האָט גע־פּאָדערט אנצווענדען שאַרפע רעפּרעסיעס געגען דער רעכטער אָפּאָזיציע. ס'איז געקומען צו אַ־שאַרפער דיסקוסיע און דער צענטראַל־קאָמיטעט האָט מיט אַ מעהרהייט שטימען בעשלאָסען אָפּ־צושטעלען דעם וואַרשאַווער קרייז־קאָמיטעט פון פ.פ.ס. אין זיין טעטיגקייט, אויב ער וועט ביז פרייטאַג דעם 19 ד. ח. נישט אָפּגעבען קיין דעקלאַראַציע וועגען דער לאָיאַלער אונטערפיהרונג פון די פאָראָרד־נונג פון צענטראַלען אויספיהרונגס־קאָמיטעט.

נאָך דעם דאָזיגען בעשלוס האָט דעפּ. יאַ־וואָראָווסקי פערלאָזט די זיצונג און איז אַוועק אין לאָקאַל פון וואַרשאַווער קרייז.קאָמיטעט. דאָרט האָט יאַוואָראָווסקי פאַר 500 פ.פ.ס.־מיטגלידער אָפּ־געגעבען אַ בעריכט וועגען דער זיצונג פון צענטראַ־לען אויספיהר־קאָמיטעט.

דער בעשלוס פון צ. ק. האָט אַרויסגערופען געוואַלדיגע פּראָטעסטען מצד די רעדנער: דעפּ. שטשיפּיאָרסקי, ראַטמענער לעננאַ און פּילאַצקי. אויף דער דאָזיגער פערזאַמלונג איז בעשלאָסען גע־וואָרען נישט נעהמען צו קענטניש דעם בעשלוס פון צ. ק. און נישט אָפּגעבען קיין שום לאָיאַליטעט־דעקלאַראַציעס. דער וואַרשאַווער „אָ. ק. ר." האָט 2 ביינאַכט אַרויסגעגעבען פאָלגענדען קאָמוניקאַט: „דער וואַרשאַווער קרייז־קאָמיטעט האָט געגענט פּערט אויף דעם רעפּרעסיווען און אייניזייטיגען בע־שלוס פון צ. ק. מיט נישט נעהמען איהם צו קענטניש. דער בעשלוס פון צ. ק., וועלכער האָט געוואָלט אויסשליסען די וואַרשאַווער אָנפיהרער פון פ.פ.ס., האָט זיך געטראָפען מיט אַן'איינשטימיגען און סאָלידאַרען ווידערשטאַנד פון וואַרשעווער אַר־בייטער־קלאַס. אַזוי איז שוין איצט קלאָר, אַז די שפּאַלטונג אין דער פ.פ.ס. איז אַ געשעהענער פאַקט.

ד.

דאָקומענטען־פעלשער אין פשעמישל.

מערדער, גנבים און באַנדיטען זענען אויפ'ן סמך פון געפעלשטע דאָקומענטען אַוועק קיין אויסלאַנד.

פשעמישל. אויף דער אויפפאָדערונג פון דעם לעמבערגער אויספאָרשונגס־אַמט האָט די פשע־מישלער פּאָליציי דורכגעפיהרט אַ רעוויזיע ביי אַ רייהע היגע פערדעכטיגע פערשוינען, אָן וועמענס שפּיץ עס געפינט זיך אַ געוויסער א. צעראָנסקי, אַ בעקאַנטער „פויגעל", וואָס איז שוין געזעסען אין תפיסה פאַר פעלשען דאָקומענטען. די נעמען פון די איבעריגע פעלשער האַלט נאָך די פּאָליציי בסוד, צוליב אויספאָרשונגס־טעמים ,מען ווייסט נאָר, אַז צווישען זיי געפינט זיך אויך אַ בעאַמטער, וואָס האָט אַצעראָנסקי'ן געליפערט געוויסע בלאַנקעטען מיט אַ זיגעל פון אַמט וואו ער אַרבייט.

ווי אַזוי איז מען געקומען אויף דער שפור פון די דאָקומענטען־פעלשער?

דעם 26־טען אָקטאָבער 1926 איז אַריינגע־קומען צו דעם שענקער שמואל אונגער אין פשע־מישל אין אַ שכורן צושטאַנד פאַוועל ושעהאָזשעק אַ בעקאַנטער אַוואַנטורניק פון פשעמישלער אונטער וועלט. אין שענק פון ה' אונגער האָט ער אַרויס־גערופען אַ געשלעג מיט יוזעף קעלט, אַלעקסאַנ־דער גליסינסקי און דעם פענסיאָנירטען סערזשאַנט יוזעף סוראָוויעצקי. דאָס געשלעג האָט זיך באַלד אַריבערגעטראָגען אויף דער גאַס און דער רעזול־טאַט איז געווען, אַז ושעהאָזשעק האָט אַריינגעשטאָ־כען סוראָוויעצקי'ן אַ מעסער אין דער שלעף אַריין אין אַ פּאָר מינוט שפּעטער איז סוראָוויעצקי גע־בליבען טויט אין וואָגען פון דער רעטונגס־סטאַציע.

ושעהאָשעק איז איבערגעגעבען געוואָרען אין געריכט. ראָס האָט איהם אַ צווייטער אַרעסטאַנט אָנגעלערנט, ער זאָל שפּילען די ראָל פון אַ משוגענעם. מען האָט ושעהאָזשעק'ן אַלס משוגע אָפּגעפיהרט אין משוגעים־הויז קיין קולפּאַרקאָוו אויף אָבסערוואַציע. אָבער תיכף דעם צווייטען טאָג נאָך דעם, ווי מ'האָט איהם אַהינגעבראַכט, איז ושעהאָזשעק אַנטלאָפען און זיך אויסבעהאַלטען פאַר דער פּאָליציי.

נאָך עטליכע חדשים האָט מען איהם געכאַפּט און אָפּגעפיהרט אויפסניי קיין קולפּאַרקאָוו, רעמ־זעלבען טאָג האָט ער צוממית'ט די פלעגערין, פער־שלאָסען די טיר, וואו עס האָט זיך געפונען די רינערשאַפט פון שפּיטאָל און איז אַנטלאָפען דורכ'ן פענסטער.

זייט ראַן האָט ער זיך אַרומגעדרעהט אין דער סביבה פון פשעמישל און זיך אויסבעהאַלטען ביי זיינע קרובים און בעקאַנטע. לעצטענס האָט ער זיך אויסבעהאַלטען ביי מיקאָלאַי קינאַש אין באָיאָוויץ, פאָוויאַט פשעמישל, וועמען ער האָט צוגעגנבעט זיין מיליטער־ביכעל, איז אַוועק צו דעם אויבענדער־מאָנטען אַצעראָנסקי, וועלכער האָט איהם אויס־געאַרבייט אַנדערע איהם נויטיגע דאָקומענטען.

ושעהאָזשעק איז אַנומעלט געקומען אין לעמ־בערגער עמיגראַציע־אַמט וועגען אַ בעווילינג, אַ־רויסצופאָהרען אין געזעלשאַפט פון נאָך עטליכע חברים קיין פראַנקרייך און האָט זיך אויסגעגעבען אַלס מיקאָלאַי קינאַש אויף דעם סמך פון דעם גע־גנבעטען מיליטער־ביכעל און אַנדערע געפעלשטע דאָקומענטען אויף דעם דאָזיגען נאָמען און דאָ האָט איהם די פּאָליציי געכאַפּט. ער האָט זיך צו אַלעמען מודה געווען, דהיינו, אַז ער האָט דער־מאָרדעט סוראָוויעצקי'ן ,אַנטלאָפען פון תפיסה, גע־שפּילט דעם משוגענעם, געשלאָגען די פלעגערין א. אַז .וו. ער איז איבערגעפיהרט געוואָרען אין פשעמישלער תפיסה.

אַצעראָנסקי ווידער איז ערשט נישט לאַנג אַ־רויס פון טאַרנער תפיסה, וואו ער איז געזעסען פאַר פעלשען דאָקומענטען. פאַר אַ קורצער צייט האָט ער געפעלשט דאָקומענטען פאַר צוויי מערדער, וואָס האָבען אין יאָהר 1923 דערמאָרדעט א פּרוי, די מערדער זענען אויף דעם סמך פון די דאָזיגע דאָ־קומענטען אַוועק קיין פראַנקרייך. זייערע נעמען ווערען לעת־עתה געהאַלטען בסוד. אַנומעלט האָט ער אויסגעאַרבייט פאַלשע דאָקומענטען דעם בע־קאַנטען פשעמישלער גנב ווייס, וואָס האָט פאַר צוויי וואָכען צוגעגנבעט אַ גרעסערע צאָהל צירונג, איז אַנטלאָפען און ערשט אַ פּאָר טעג שפּעטער איז ער געכאַפּט געוואָרען.

אַצעראָנסקי, זיינע שותפים, ווייס און ושעהאָ־ושעק זענען איצט הינטער די תפיסה־קראַטעס.

אַרבייטס־געמיינשאַפט פון די מיטעל־אייראָ־פּעאישע לאַנד־אָרגאַניזאַציעס.

וויען, (יט"א) לויט דער איניציאַטיוו פון דער עסטרייכישער ציוניסטישער לאַנד־אָרגאַניזאַציע, איז די טעג אָפּגעהאַלטען געוואָרען אין וויען אַ בעראַ־טונג פון מיטעל און מזרח־אייראָפּעאישע ציוניס־טישע לאַנד־אָרגאַניזאַציעס. געווידמעט דער שאַפונג פון אַן'אַרבייטס־געמיינשאַפט פון די דאָזיגע אָר־גאַניזאַציעס. אין דער בעראַטונג האָבען זיך בעטיי־ליגט פאָרשטעהער פון די ציוניסטישע אָרגאַני־זאַציעס אין עסטרייך, פּוילען, יוגאָסלאַוויען, טשעכאָ־סלאָוואַקיי און טראַנסילוואַניען. פון פּוילען זענען געקומען: דר. הינדעס (קאָנגרעס־פּוילען), דר. לעאָן רייך און דר. ראָטפעלד (מזרח־גאַליציע), דר. צימערן, דר. שטערנהעלע (מערב־גאַליציען).

פון דער לאַנדאָנער ציוניסטישער עקזעקוטי־ווע און פון די לאַנד־אָרגאַניזאַציעס אין דייטשלאַנד בולגאַריען, פראַנקרייך. גרויס־רומעניען, ליטע, שווייץ און אונגאַרן זענען אָנגעקומען נבריף, אין וועל־כע זיי בעגריסען דעם געדאַנק פון שאַפען די אַר־בייטס־געמיינשאַפט.

נאָך אַן'אויספיהרליכער דיסקוסיע איז איינשטי־מיג אָנגענומען געוואָרען פאָלגענדע רעזאָלוציעס:

1) די קאָנפערענץ בעשליסט צו גרינדען אַן־אַרבייטס־געמיינשאַפט פון די ציוניסטישע לאַנד־אָרגאַניזאַציעס אין אייראָפּא.

2) די קאָנפערענץ בעטראַכט אַלס איינע פון די וויכטיגסטע אויפגאַבען די שטאַרקונג פון אויר־טאָריטעט פון די געוועהלטע אינסטאַנצען ווי אויך די שטאַרקונג פון דער פּאַרטיי־דיסציפּלין.

3) אין צוזאַמענהאַנג דערמיט בעטאָנט די קאָנפערענץ די נויטיגקייט פון אַ צווישען־טעריטאָ־ריאַלער פּראָפּאַגאַנדע־אַרבייט

נייע יודישע קאָלאָניסטען-משפּחות

אַרויסגעפאָהרען קיין בירא=בידזשאַן.

מאָסקווא, (יט"א) קיין טיכאָנקאָיע אויפ'ן ווייטען מזרח זענען אָנגעקומען זיבען יודישע איבער־וואַנדערער־משפּחות פון סמאָלענסק, קיין כאַבאַ־ראָווסק זענען אָנגעקומען 4 יודישע משפּחות פון זינאָוויעווסק. די 12 יודישע משפּחות זענען אָפּ־געפאָהרען קיין יעקאַטערינאַ־ניקאָלסק, כדי זיך צו בעזעצען אין בירא־בידזשאַן.

יודישער זשורנאַליסטען-פערבאַנד

געגרינדעט אין לאָנדאָן.

לאָנדאָן, (יט"א) אין לאָנדאָן איז געגרינדעט געוואָרען אַ „פערבאַנד פון יודישע זשורנאַליסטען" אַלס פאָרזיצער פון פערבאַנד איז אויסגעוועהלט געוואָרען דער רעדאַקטאָר פון „העולם" מ. קליינ־מאַן, וויצע־פאָרזיצער איז לעאָ קעניג, קאַסיר — פּאָררושניק. צו דער פערוואַלטונג געהערען מאיר גראָסמאַן, קאַלדאָווסקי, האָרעס, יוסף לעפטוויטש און אַנדערע.

יוגאָסלאַווישער רעגירונגס=אָרגאַן לויבט דעם „נומערוס=קלאַוזוס".

בעלגראַד, (יט"א) דער אָרגאַן פון דער סלאָוועניש קלעריקאַלער פּאַרטיי „סלאָווענעץ", וועלכער ערשיינט אין לובלאַנאַ האָט פערעפענט־ליכט אַן'אַרטיקעל, וואָס איז אַ לויב־געזאַנג פאַר'ן אונגאַרישען „נומערוס־קלאַוזוס".

עס איז אינטערעסאַנט, אַז „סלאָווענעץ" איז אַן'אָרגאַן פון איצטיגען יוגאָסלאַווישען פּרעמיער־מיניסטער דר. קאָראָשעץ.

אין צוזאַמענהאַנג דערמיט האָט די יודישע צייטשריפט אין זאַגרעב „זשידאָוו" פערעפענטליכט אַ שאַרפען אַרטיקעל געגען דעם פּרעמיער־מיניס־טער, וועלכער איז גלייכצייטיג אינערן־מיניסטער און דאַרף אָפּהיטען די פערפליכטענדע קאָנסטיטוציע און געזעצ, אַנשטאָט דעם פיהרט דער אָרגאַן פון פּרעמיער אַ קאַמפּאַניע, וואָס בעדראָהט די יודישע גלייכבערעכטיגונג.

מחבר פון אַ רעליגיעזען חיבור

געפונען אַ מיטעל געגען קרעבס=קראַנקהייטען.

טשערנאָוויץ, (יט"א) דער מחבר פון'ם רעליגיעזען ווערק „די תורה אין ליכט פון דער וויסענשאַפט" ה' זכריהו רויבער פון טשערנאָוויץ האָט אויסגעפונען אַ פּרעפּאַראַט געגען קרעבס־קראַנקהייט און האָט דעם פּרעפּאַראַט איבערגעגע־בען דעם שפּיטאָל אין טשערנאָוויץ. איצט האָט ה' רויבער בעקומען אַ בריף פון דעם לייטער פון שפּי־טאָל פּראָפ. פּיטיקער, אַז דער פּרעפּאַראַט איז מיט אַ גוטען ערפאָלג אויסגעפּרובירט געוואָרען ביי מעהרערע פערזאָנען, וואָס ליידען פון קרעבס.

פאַרשריפטען פאַר אויסלענדער און שטאַטסלאָזע אין רומעניען.

וויען, (יט"א) אויפ'ן סמך פון דעם פּרעמרעד־קאָנטראָל, וואָס איז דורכגעפיהרט געוואָרען אין רומעניען, האָט דאָס רומענישע אינערן־מיניסטער־יום פערעפענטליכט נייע וואוין־פאָרשריפטען פאַר אויסלענדישע בירגער און שטאַטסלאָזע. די פאָר־שריפטען זעהען פאָר 2 קאַטעגאָריעס וואוין־ער־לויבנישען: פיל־יעהריגע וואוין־ערלויבנישען וועלען אַרויסגעגעבען ווערען די דאָזיגע פּערזאָן, וועלכע האָ־בען זייט דעם יאָהר 1914 געוואוינט אין די איצטי־גע נייע רומענישע פּראָווינצען, רערגונטער אויך פיל פון די יודישע שטאַטסלאָזע. וואוין־ערלויבנישען נאָר אויף איין יאָהר וועלען אַרויסגעגעבען ווערען די שטאַטסלאָזע, וואָס בעזיצען נאַנסען־פּעסער.

ראַנגען פּערזאָנען, וואָס קענען נישט פערער־כענט ווערען צו די ערשטע צוויי קאַטעגאָריעס, און זענען אַרבייטסלאָז וועלען מוזען פערלאָזען רומעניען.

יודישער קאַמער־טעאַטער
לייטונג: מ. בראָדערזאָן.

„אַרט"
זאַכאָדניאַ 43
היינט, פרייטאַג־1 פאָרשטעל.
אָנהויב פּינקטליך 9.30 אָוונט
מאָרגען, שבת – 2 פאָרשטעלונגען: אָנהויב 4 נאָכמיטאָג (פּרייזען פון 75 גר. ביז 3 זל.) און 10 זייגער אין אָוונט

„משיח געהט!"

1. פּראָלאָג
2. משיח געהט !...
3. קהלת
4. קאַרטן (באַלאַדע)
5. שאַ, שטיל
6. שמידען
7. שאָבנאָ־ישבנע
8. פּעטש
9. פריילין מייטעל
10. מ'הוליעט

די קאַסע איז אָפען טעגליך פון 6 אָוונט, שבת פון 1–5 נאָכמיטאָג און פון 7 אין אָוונט

הנחה־בילעטען גילטיג מאָנטאָג, דינסטאָג, מיטוואָך און דאָנערשטאָג.

דער בייזער שד

און די דייטש־פוילישע האנדעלס־אונטערהאנדלונגען.

עפעס א בייזער שד טאנצט ארום די דייטש־פוילישע אונטערהאנדלונגען און דערלאזט זיי נישט דערפיהרען ביז א גינסטיגען סוף. אמת, עס זענען פערהאן שוועריגקייטען פון ווירטשאפטליך־עקאנאמישען כאראקטער, ווילען דאך ביי יעדע אונטערהאנדלונגען די צדדים, וואס מעהר נעמען פאר זיך, פונדעסטוועגען ווערט געפונען דער קאמפראמיס, דער מיטעל־וועג, וועלכער ברענגט צו פערשטענדיגונג.

ביי די דייטש־פוילישע אונטערהאנדלונגען פעהלט דאס דאזיגע. יעדער פון די צדדים וויל דאס זייניגע אויספיהרען און ס׳לאזט נישט אראפ פון טאן. א שטארקע ווירקונג אויף דער דאזיגער לאגע פון די אונטערהאנדלונגען האבען די פאליטישע בעציהונגען צווישען פוילען און דייטשלאנד. מ׳דארף פערשטעהן, אז קיין שום אפמאכען און פערשטענדיגונג וועלען נישט געבען דעם ריכטיגען שלום, בעת אין דער לופט עקזיסטירט דאך די געפאהר פון א פויליש־דייטשען קאנפליקט.

די האנדעלס־אונטערהאנדלונגען מיט דייטשלאנד האבען נישט געקענט געפיהרט ווערען אין קיין רואיגער אטמאספערע, ווען בעת די דאזיגע אונטערהאנדלונגען געפינט דער דייטשער מלוכה־פרעזידענט הינדענבורג פאר פאסיג אויסצושטרעקען מיט זיין בעריהמטע הע״ע וועגען פוילישע איבער־שלעזיען. אין דער זעלבער צייט איז אויך אויפגעשוואומען די פראגע פון דער עוואקואציע פון איבער־רהיין, אין וועלכער דער פוילישער אויסערן־מיניסטער זאלעסקי האט גענומען א ווארט, וועלכעס האט זעהר נישט געשמעקט דייטשלאנד, דערביי שפילט נאך צו די נאציאנאליסטישע פרעסע פון ביידע צדדים, וועלכע ברענגט יעדען טאג בייסיגע נאטיצען און ארטיקלען א נער אויפ׳ן חשבון פון׳ם צווייטען. ביי א־א מין לאגע איז געזען כמעט אוממעגליך די האנדעלס־אונטערהאנדלונגען צווישען דייטשלאנד און פוילען צופיהרען רוהיג און איבערלעגט, אפילו ביי דעם בעסטען ווילען פון די אונטערהאנדלער.

איז טאקע אין די דייטש־פוילישע אונטערהאנדלונגען אריינגעטרעטען א קריטישער מאמענט און ס׳איז פערהאן א בעגרינדעטע מורא, אז אויך דאסמאל וועט זיך פון די אונטערהאנדלונגען אויסלאזען א בוידעם. דאסמאל האנדעלט זיך אין דעם, אז פוילען וויל שליסען א האנדעלס־טראקטאט מיט דייטשלאנד אויפ׳ן ברייטסטען פערנעהם. פוילען שטיצט זיך אין דעם פאל אויף די בעשלוסען פון דער אינטערנאציאנאלער עקאנאמישער קאנפערענץ אין גענף און וויל אפשאפען די קאנטינגענטען אין די געגענזייטיגע ווירטשאפטליכע בעציהונגען.

פוילען האט דערביי די כונה מעגליך צו מאכען דעם עקספארט פון פיה און אנדערע ארטיקלען. דייטשלאנד אבער וואלט גערן נישט געוואלט דערלאזען צו קיין גרויסע עקספארט פון פוילען קיין דייטשלאנד און וואלט בעסער געוואלט, אז ס׳זאל געשלאסען ווערען א איינגעשרומפענער קלענער האנדעלס־טראקטאט, אין וועלכען עס זאל גענוי פעסטגעשטעלט ווערען די צאהל פון די סחורות, וועלכע איין לאנד קאן אריינפיהרען אין צווייטען. אין רע־ענין איז ווי מ׳שמועסט, געקומען צו א קאנפליקט צווישען דייטשען געזאנדטען אין פוילען ראושער און דעם פארזיצענדען פון דער דייטשער האנדעלס־דעלעגאציע ד״ר הערמעס. דער ערשטער, קענענדיג גוט פוילען, איז פאר שליסען א ברייטען האנדעלס־אפמאך מיט פוילען, דער צווייטער אבער זעהט אויס אין אונטער דעם איינפלוס פון די דייטשע לאנדווירטען און גרויס־אגראריער, וועלכע זענען געגען א ברייטען האנדעלס־טראקטאט מיט פוילען. דער פארזיצענדער פון דער דייטשער האנדעלס־דעלעגאציע האלט דעריבער אין איין פאהרען פון ווארשא קיין בערלין און צוריק און קיין שום קאנקרעטען ענטפער אויף די פוילישע פארשלאגען גיט ער נישט.

ווי מיר האבען אנגעוויזען זענען די דאזיגע חלוקי־דעות נאר פארמעל, אין אמת׳ן וועלען די דייטש־פוילישע האנדעלס־אונטערהאנדלונגען קענען דערפיהרט ווערען צו א גינסטיגען סוף דעמאלס, ווען ס׳וועט בעזייטיגט ווערען דער געגענזייטיגער אומצוטרוי און האס, ווען ס׳וועט ריין ווערען דער פאליטישער האריזאנט צווישען פוילען און דייטשלאנד, ווען די דעמאקראטיע פון ביידע לענדער וועט זיגען, אז ס׳זאל אפגעשטעלט ווערען די קנאה און שנאה צווישען דער עפענטליכער מיינונג. דעמאלס וועט זיכער געפונען ווערען דער וועג צו פערשטענדיגונג.

דער בייזער שד, וואס טאנצט ארום די דייטש־פוילישע האנדעלס־אונטערהאנדלונגען מוז בעזייטיגט ווערען.

י. ד—ן.

דער פאליטישער מאמענט

קאמף צווישען די גראנדיעזע נאפט־קאנצערנען — נאך וועגען צונג׳־גנב׳טעז געהיימען אפמאך, — דער קאנגרעס פון די ענגלישע ליבעראלען.

נישט קוקענדיג דערויף, וואס די פראגע וועגען נאפט און אלעמדינג, וואס איז פערבונדען מיט דער דאזיגער „מונקעלער פליסיגקייט", געפינט זיך אין צענטער פון דער אלגעמיינער אויפמערקזאמקייט, איז דער אמת׳ער גאנג פון דער נאפט־פאליטיק בעקאנט בלויז געצעהלטע אויסגעוועהלטע. נישט בלויז די געלד־אינטערעסען פון פריוואטען קאפיטאל, וואס דריקען זיך אויס אין הונדערטער מיליאנען פונט, נאר אויך די מיליטעריש־פאליטישע אינטערעסען פון גאנצע מלוכות זענען פערבונדען מיט דער נאפט־אינדוסטרי — דעריבער איז פערשטענדליך, וואס א געדיכטער שלייער פערדעקט אלצדינג, וואס קומט פאר ארום דער דאזיגער אינדוסטרי.

גראד אין די לעצטע טעג קומען פאר אין דער נאפט־וועלט וויכטיגע אונטערהאנדלונגען און ס׳ווערען אנגענומען בעשלוסען, וואס וועלען זיך אפרופען אויפ׳ן גאנצען גאנג פון דער אינטערנאציאנאלער פאליטיק — און וועגען די דאזיגע אונטערהאנדלונגען דרינגען אריין אין דער עפענטליכקייט בלויז קנאפע און ווידערשפרעכליכע ידיעות. אויף זיכער ווייסט מען נאר, אז ס׳איז פארגעקומען א צונויפגיסונג פון די קאמפאניעס „בערמא־איל" און „שעל". כדי אפצושאצען די וויכטיגקייט פון אט דעם פאקט, דארף מען געדענקען, אז נעבען דעם אמעריקאנישען טרעסט „סטאנדארד־איל" (ראקפעלער) עקזיסטירען פיר פונקט אזוי וויכטיגע ענגלישע גרופען: ערשטענס, „ראיאל־דעטש", צווייטענס, „שעל" — ביידע ארבייטען נישט נאר מיט ענגלישען, נאר אויך מיט האלענדישען קאפיטאל און האבען נאפט־גרובען אין האלענדיש־אינדיע; דריטענס, „אנגלא־פערסיאן", וועלכע עקספלואטירט די נאפט־קוואלען פון פערסיע און מעסאפאטאמיע, ענדליך — „בערמא־איל", וועלכע קאנצענטרירט איהר טעטיגקייט אין אינדיען. די ערשטע צוויי גרופען זענען שוין פון לאנג פעראייניגט און איינע אונטער דער לייטונג פון דעטערדינג׳ן, די אנדערע צוויי שטעלען אויך מיט זיך פאר איין קאנצערן, אין וועלכען די הויפט־ראלע שפילט די ענגלישע רעגירונג. איצט איז דער פראצעס פון קאנצענטרירען די ענגלישע נאפט־געזעלשאפטען, וועלכע פערמאגען א קאפיטאל פון 600 מיליאן פונט, פערענדיגט געווארען מיט א צונויפגיסונג.

די שארף פון נייעם גראנדיעזען קאנצערן איז אויף א נאטירליכען אופן געווענדעט געגען די הויפט־קאנקורענט אויף די וועלט־מערק — געגען אמעריקאנער טרעסט סטאנדארד־איל, אבער ס׳זענען פערהאן אנווייזען, אז צווישען די ענגלענדער און אמעריקאנער איז געשלאסען א „נאפט־שלום" און ס׳זענען פערטיילט די איינפלוס־געביטען. די רעזולטאטען פון דאזיגען שלום וועלען זיך קודם כל אפרופען אויף סאוויעט־רוסלאנד; זיכערענדיג זיך מצד די אמעריקאנער, וועלען איצט די ענגלישע נאפט־אינדוסטריעלער אונטערנעהמען א שארפען קאמף געגען דער רוסישער נאפט־אינדוסטרי. מען שמועסט שוין, אז די אונטערהאנדלונגען צווישען די ענגלישע נאפט־קאנצערנען און די סאוויעטען זענען איבערגעריסען און אז עס גרייט זיך צו א באיקאט פון רוסישען נאפט. די סיבה ליגט נאטירליך נישט אין דעם, וואס די באלשעוויקעס זאגען זיך אפ צו צאהלען 5 פראצענט, לטובת די געוועזענע אינהאבער פון די נאציאנאליזירטע נאפט־קוואלען, נאר אין דעם, וואס די ענגלענדער ווילען מאכען א סוף צו דער קאנקורענץ פון רוסישען נאפט, וואס ווערט פערקויפט לויט קינסטליך רעדוצירטע פרייזען. די פערשארפונג פון נאפט־קריג דארף זיך אפרופען אויף אלע איבריגע פערהעלטענישען פון סאוויעט־פערבאנד מיט דער איבריגער וועלט. די סאוויעט־רעגירונג שטעהט פאר גרויסע שוועריגקייטען בפרט נאך, ווייל די האפנונגען אויף א פערשטענדיגונג מיט אמעריקא זענען נאך דער ערקלערונג פון קעלאג׳ן געגען דער קאמוניסטישער פראפאגאנדע אינגאנצען צוגרונד געווארען.

* * *

דער טומעל, וועלכער איז אויפגעהויבען געווארען ארום דעם ענגליש־פראנצויזישען פלאטען־אפמאך, איז נאך אלץ נישט פאריבער. דער גאנצער אינצידענט נעהמט אן דעם כאראקטער פון צוויי־[illegible]טישען סקאנדאל: מיניסטארען [illegible] אויף זיצונגען פון פארלאמענט [illegible] עקזיסטענץ פון געהיימע אפמא[illegible] האבען אונטערגעשריבען, אנ[illegible]טען פערקויפען געהיימע דא[illegible]קאנישע זשורנאליסטען, די זשור[illegible] זייט פערעפענטליכען די דאקו[illegible] ברענגט צו א קאנפליקט מיט [illegible] מאכט, און דאס ווירד פיהרט [illegible] קאמפליקאציעס.

[illegible] דער רעש מיט דער פערעפענט[illegible] נעהיימען אפמאך־טעקסט האט [illegible] קיין שום בעדייטונג. די עצם [illegible]פנונגס־פראגע — און דא האנ[illegible] וועגען ענטוואפנונג — ליגט אין [illegible] וויל זיך נישט ענטוואפנען. דער [illegible] די פעראייניגטע שטאטען ער[illegible] קעלאג־אפמאך וועט זיך באין אופן נישט אפרופען אויף דער אמעריקאנישער בעוואפנונג, זיין קאלעגע פון פלאט־מיניסטעריום פאדערט צו בויען א נייע סעריע קריגס־שיפען, די ענגלענדער ווילען האבען אן אומבעגרעניצטע צאהל קליינע קרייסערס, די פראנצויזען פערטיידיגען אויף פונקט אזא אומבעגרעניצטע צאהל אונטערוואסער־שיפלעך, און דער זין פון דער לעצטער איטאליענישער נאטע איז דער, וואס איטאליען מוז, איידער זי וועט נעהמען טראכטען וועגען ענטוואפנונג, קודם כל זיך בעוואפענען און דערנאך אין דער הינזיכט פראנקרייך.

* * *

די וואהל־קאמפאניע אין ענגלאנד האט זיך אנגעהויבען מיט די קאנגרעסען פון אלע דריי פארטייען: קאנסערוואטיווע, ליבעראלען און ארבייטער־פארטיי. ווי געוועהנליך, איז יעדע פארטיי זעהר אפטימיסטיש געשטימט בנוגע איהרע איינענע וואהל־שאנסען און שאצט זעהר פעסימיסטיש אפ די שאנסען פון די איבריגע פארטייען. איבריגענס, דער רעדאקטאר פון „אבזערווער" הארווין, וועלכער שטעהט אויפ׳ן לינקען פליגעל פון די קאנסערוואטיסטען, ווארענט, אז זיין פארטיי קאן ביי די וואהלען פערלירען א קימאלן פון א 100 מאנדאטען.

די וויכטיגסטע געשעהעניש אויפ׳ן קאנגרעס פון די ליבעראלען איז געווען דער ארויסטריט פון לאיד דושארדזש׳ן. דער געוועזענער פרעמיער האט געלויבט דעם ליבעראליזם און האט מיט דערזעלבער שארפקייט קריטיקירט סיי די קאנסערוואטיסטען, סיי די לייבאר־פארטיי, אונטערשטרייכענדיג, אז די ליבעראלען דענקען נארנישט מיטצוארבייטען מיט וועלכער ס׳איז נישט פון אט די פארטייען. דער ליבעראליזם האט זיין איינענע אידעאלאגיע און פראגראם און וועט ארויסטרעטען זעלבסטשטענדיג.

גלייכצייטיג האט אבער לאיד דושארדזש געגעבען א רמז אויף דער מעגליכקייט צו בילדען א קאאליציע־קאבינעט פון די ליבעראלען און לייבאריסטען נאך די וואהלען, אויב די הערשענדע פארטיי, ווי ער האפט, וועט קיין מעהרהייט נישט בעקומען.

דער לידער פון דער לייבאר־פארטיי לענסבערי האט זיך געאיילט באלד צו ערקלערען קאטעגאריש, אז זיין פארטיי וועט וואסער רעזולטאט די וואהלען זאלען נישט געבען — נישט איינגעהן אויף קיין קאאליציע מיט די ליבעראלען.

ו. קט.

דער לופט־זיג פון „גראף צעפעלין"

112 שעה אין דער לופט, — קאמף מיט ווינד און שטורם. — ווי אזוי זענען פעררייכט געווארען די בעשעדיגונגען באלאן,—קאלטבלוטיגקייט פון דער פאסאזשירקע.—די אויפנאהמע אין אמעריקע.

ביי אן׳אומגעהויערען ענטוזיאזם פון א הונדערט־טויזענד־קעפיגער המון האט זיך די דייטשע לופט־שיף „גראף צעפעלין" אראפגעלאזט אויפ׳ן לופט־פלאץ אין לעיקהערסט.

די רייזע האט געדויערט 112 שעה. דאס איז נישט קיין רעקארד פון גיכקייט, ווען מ׳נעהמט אין בעטראכט, אז א צעפעלין־שיף האט מיט 4 יאהר צוריק געמאכט די רייזע פון איירא

פע קיין אמעריקע אין 62 שעה, אבער דאסמאל האט די שיף געמוזט א לענגען פיל יאג צוליב דעם זעהר אומגינסטיגען וועטער, א חוץ דעם איז דעם לייטער פון דער שיף ד״ר עקענער געגאנגען אין אויספרובען די אויסהאלטעוודיגקייט פון דער שיף, כדי זיך צו איבערצייגען צו ס׳איז מעגליך א רעגולערע לופט־שיף־פערקעהר צווישען איירא

פע און אמעריקע. אט די פראבע איז אויסגעפאלען גינסטיג, ס׳האט זיך ארויסגעשטעלט, אז א לופט־שיף פון דעם טיפ קאן זיך אקעגענשטעלען אפילו די שטארקסטע שטורעמס.

די רייזע איז פארגעקומען אין דער נעגענד פון די גרויסע אונוועטערן, ביי די בערמוד־אינזלען האט עס מיט דעם באלאן געווארפען אין אלע זייטען און איהם אראפגעשלייערט פון זיין ריכט־ליניע. די בעשעדיגונגען, וועלכע די שיף האט דערביי בעקומען, זענען אין דער לופט פעררייכט געווארען, אזוי אז די שיף האט געקאנט פליהען ווייטער און בשלום קומען צום ציל.

לויט זיין ארומנעהם און גרויס איבערשטייגט דער „גראף צעפעלין" די גרעסטע ים־שיפען. ער וועגט אבער בלויז 120 טאן, בעת א גרויסע אקעאן־שיף וועגט ביז 10 טויזענד טאן, וואס דאס איז נויטיג, כדי זי זאל זיך זיכער האלטען אויפ׳ן וואסער. די שיף האט 5 מאטארען צו 530 פערדקראפט יעדער, די מאטארען גיבען דער שיף א געשווינדקייט פון 130 קילאמעטער אין א שעה. די מאטארען ווערען בעטריבען דורך בענזין און בלוי־גאז. ווען דער „צעפעלין" איז אפגעפלויגען, האט ער געפיהרט מיט זיך 15 טאן בענזין און 25 טויז. קוביק־מעטער בלוי־גאז.

* * *

דער פאטאלער צוזאמענשטויס פון דער שיף מיט׳ן שטורעם איז פארגעקומען גראד דעמאלט, ווען די פאסאזשירען זענען געזעסען ביי פריהשטיק. די טעלערס און גלעזער זענען צוקלאפט געווארען אויף שמיקלעך, די פאסאזשירען זענען אראפגעפאלען פון די בענקלעך און ס׳האבען זיך גענומען אויף זיי שיטען פערשידענע געגענשטאנדען. נאך א מינוט — און צווישען די פאסאזשירען וואלט אויסגעבראכען א פאניק. די סיטואציע האט געראטעוועט די פרוי, וועלכע איז אויף דער שיף מיטגעפאהרען, לעדי דרומאנד העי. זי האט אנגעקלונגען צו דעם דינסט־מיידעל און געהייסען אוועקרוימען דאס צובראכענע געפעס. די קאלטבלוטיגקייט פון דער דאמע האט בערוהיגט די פאסאזשירען. באלד איז אויך אריינגעקומען ד״ר עקענער, וועלכער האט איהר אויסגעדריקט אנערקענונג און מיט א פאר גלייכווערטלעך האט ער געביטען די שטימונג ביי די פאסאזשירען.

פון שטורם איז ביים צעפעלין בעשעדיגט געווארען די באלאן־פעל. ביים פעררייכטען דעם באלאן האבען די אינזשינערען, וועלכע האבען די ארבייט אויסגעפיהרט, ארויסגעוויזען וואונדער פון מוט און דרייסטקייט. הענגענדיג אין דער לופט, צווישען הימעל און וואסער, האבען זיי פעררייכט די צושעדיגטע ערטער. צווישען די העלדישע אינזשינערען האט זיך אויך געפונען דער זוהן פון ד״ר עקענער, קורט עקענער. די ארבייט האט געדויערט 4 שעה, יעדער מינוט האבען זיי געקאנט אראפגעריסען ווערען דורכ׳ן ווינד. די מיה איז אבער ווערט געווען.

* * *

בעת די שיף איז געפלויגען איבער וואשינגטאן, איז פרעזידענט קולידזש געזעסען אויפ׳ן באלקאן פון „ווייסען הויז" און נאכגעפאלגט דעם מאיעסטעטישען באלאן. באלד דערויף האט ער געשיקט א וואונש־טעלעגראמע צום פרעזידענט הינדענבורג און צום ד״ר עקענער.

אז די שיף וועט פליהען איבער ניו־יארק איז מען געוואויר געווארען אין דער לעצטער מינוט פון דער ראדיא־סטאנציע. אהן א שיער מענשען זענען ארויף אויף די דעכער און באלקאנען. אויף די דעכער זענען אויסגעשטעלט געווארען ראדיא־אפאראטען, וועלכע האבען געמאכט אויפנאהמען פון דער שיף.

קיין לעיקהערסט קומען אן פון אלע זייטען אמעריקא טויזענדער מתנות פאר׳ן ד״ר עקענער און פאר דער מאנשאפט פון צעפעלין, בלומען, קראוואטען, האנדשוה און פערשידענע אנדערע גארדעראבע־טיילען.

* * *

ווען „גראף צעפעלין" האט געזאלט אנקומען קיין לעיקהערסט, איז שוין געווארען פינסטער. די אומגעדולדיגקייט פון אפווארטענדיגען המון איז געשטיגען מיט יעדער רגע. א פאר מינוט, איידער די שיף איז אנגעקומען, זענען אויסגעבראכען יובעל־געשרייען, ווייל דעם עולם האט זיך געדאכט, אז מ׳זעהט די שיף; ס׳איז אבער געווען א טעות, ווייל גראד איז פערביגעפלויגען אן׳אעראפלאן.

ווען די שיף האט זיך בעוויזען אויפ׳ן האריזאנט, זענען אנגעצונדען געווארען רויך־באמבעס, וועלכע האבען געוויזען דער שיף די ריכטונג צום פליה־פלאץ. און דאן האט זיך ארויסגעריסען א פרייד־געשריי ביי הונדערט טויזענד מענשען.

אזא ענטוזיאזם האט מען נאך אין אמעריקא נישט געזעהען. מענשען זענען געשפרונגען, האבען געשריען, געזונגען און געווארפען די היט אין דער לופט.

Dr. H. WOŁKOWYSKI
צוריקגעקעהרט
— און איבערגעצויגען אויף —
צעגעלניאנא 25, טעל. 26-87
ספעציעל ארצט פאר הויט און וועגערישע קראנקהייטען, מענער־שוואכע, אלע ארט אנא־ליזען, בעהאנדלונג מיט קווארץ־שטראהלען.
נעמט אן פון 8—10 פריה, 12—2 נ.מ. און פון 4—8 אוו.

Dr. med. STUPEL
.12 Szkolna 12.
ספעציאליסט פאר הויט־, האר און וועגערישע קראנקהייטען, מענער־שוואכע, לישיי און רויק, רענטגען־שטראהלען און קווארץ־ליכט, עלעקטרא־טעראפיע.
נעהמט אן פון 6 ביז 9 אין אווענד.

Dr. Z. Rakowski
ספעצ. פאר אויערען, נאז־, האלז־ און לונגען־קראנקה.
קאנסטאנטינער 9, טעלעפאן 27-81.
שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. [illegible]

אין אייז-לענדער

אין לאָנדאָן און אין פּאַריז האָט זיך איצט איינגעשטעלט אַזאַ וועטער, לויט וועלכען ס'איז שווער צו מאַכען זיך אַ פאָרשטעלונג וועגען וועטער אין די פּאָלאַר-לענדער. לויט דעם פרעהליכען הארבסט מיט זיינע העלע, וואַרימע טעג איז שווער צו אורטיילען וועגען פינסטערע, קאַלטען וועטער, וואָס האָט זיך דאָרט שוין לאַנג איינגעשטעלט און דער עיקר — וועגען דער אַלגעמיינער טויטער שטילקייט, וואָס וועט דאָרט הערשען אין משך פון לאַנגע חדשים. דער איינציגער דאַמפער „קראַסין" איז צוריקגעקומען, איצט איז אין די פּאָלאַר-לענדער טויט. אַמונדסען איז אָהן ספק אומגעקומען. דאָס איז אָנערקענט געוואָרען דורכ'ן פאַקט, וואָס קראַסין האָט זיך אַהיימגעקעהרט. כדי אַ מיטעלמעסיגער מענש זאָל לעבען — האָט אַ העלד געמוזט אויפהערען צו עקזיסטירען. דאָס אַלץ איז ביטער צו אָנערקענען, אָבער גלייכצייטיג דאַרף מען נישט פערלירען די אמת'ע פאָרשטעלונג וועגען דעם האַרבען קלימאַט פון די פּאָלאַר-לענדער. מיר דאַרפען אַ שטייגער האָבען אין זין, אַז ערשט אין יוני איז פאָרגעקומען די קאַטאַסטראָפע מיט נאָבילע, און דערביי נישט אין אָנהויב חודש, נאָר אין סוף, ווייל נאָר דעמאָלט ווערט דאָס לאַנד צוגענגליך. אין מיטען יולי האָט שוין אַ גאַנצע עסקאַדרע לופט-שיפען בעזוכט די שפּורען פון נאָבילע'ן און אין סוף יולי איז אויף ריזעלבע שפּורען אַוועק דער אייז-ברעכער „קראַסין". איצט איז אַפילו די שטרענגסטע געגענד פון ארקטישען ים צוגענגליכער, ווי ס'איז געווען ערשט נישט לאַנג.

איך דערמאָהן זיך, אַ שטייגער, דיזעלבע ברעגעם, וואו עס איז איצט אומגעקומען אַמונדסען, פון יאָהר 1896.

אין אויגוסט פון אָט דעם יאָהר איז אויפ'ן ברעג פון פראַנץ-יאָזעף-ערד פאָרגעקומען אַנ'אומערוואַרטעטע בעגעגעניש. אַנ'אַפּגעריסענער, בעהאַרטער, פערריזטער מענש האָט זיך געטראָפען מיט אַנ'עלעגאַנטען, נאָר וואָס זיך אויסגעבאָרענעם ענגלענדער און האָט צו איהם אויסגעשריען: „גוט מאָרגען, רזשעקסאָן!" דער, וועלכען דער אַפּגעריסענער האָט אָנגערופען רזשעקסאָן, האָט העפליך אַראָפּגענומען זיין היטעל. „רזשעקסאָן" איז געווען דער ערשטער מענש, וועלכען דער אַפּגעריסענער האָט בעגעגענט נאָכדעם, ווי ר'האָט דריי יאָהר פערבראַכט אין די פּאָלאַר-לענדער און נאָכדעם ווי ר'האָט אָנגערטהאַלבען יאָהר געוואַנדערט איבער די אייזבערג. פון אין זייט איז געשטאַנען אַנ'אייראָפּעער אין אַ געקעסטעלטען אַנצוג, אין הויכע גומענע שטיוועל, אַ גוט ראַזירטער און אָפּגעשוירענער; געגען איהם איז געווען אַ ווילדער מענש, אָנגעטון אין שמאַטעס, שוואַרץ פון סאַזשע, מיט אַ פּנים, וואָס איז שווער געווען צו דערקענען אונטער'ן דיקען שיכט פעטס און שטויב. אָט וואָס עס דערצעהלט דער „ווילדער מאַן":

— „רזשעקסאָן, עס פרעהט מיך אויסערגעוועהנליך, וואָס איך זעה אייך.

— איך דאַנק אייך, איך פרעה זיך אויך שטאַרק, — האָט העפליך געענטפערט רזשעקסאָן.

— האָט איהר דאָ אַ שיף?

— ניין. מיין שיף וועט קומען די טעג.

אַזוי האָבען זיי גערעדט אַ לענגערע צייט. פּלוצים האָט זיך רזשעקסאָן אָפּגעשטעלט, אַ קוק געטון אויפ'ן ווילדען און אויסגעשריען: „איהר זייט דאָך — נאַנסען!"

— יאָ, דאָס בין איך.

— ביי גאָט. עס פרעהט מיך זעהר, זעהר אייך צו זעהן, — האָט רזשעקסאָן אויסגערופען.

איצט זענען אַזעלכע בעגעגענישען אויפ'ן צפון-טייל פון ערד-באַלעם נישט מעגליך. די טעג דאַרף ערשיינען אַ בוך וועגען אַנ'אַנדערער מערקווירדיגער רייזע אין די פּאָלאַר-לענדער. אַ לופט-מאַשין איז אַוועק פון די ברעגעס פון אַלאַסקאַ (צפון-אַמעריקאַ) און האָט זיך אַראָפּגעלאָזט אין שפּיצבערגען (דער צפון'דיגסטער פונקט פון אייראָפּע)... אין אַ צוואַנציג שעה אַרום. דער אַעראָפּלאַן האָט עטליכע טעג פערבראַכט אין דער אייזוויסטע ביז ער האָט בעקומען אַנ'ענטפער אויף זיינע אָנפראַגען. אַזוי אַרום איז אין עטליכע און צוואַנציג שעה בעזיגט געוואָרען דער אייז-אָקעאַן. כ'צווייפעל, צי אויך דער נאָרד-פּאָל איז געוואָרען אַריבערגעפלויגען אָבער דאָס איז אייגענטליך נישט וויכטיג. ס'איז אַריבער אַ שטח, וואָס איז ביז איצט גערעכענט געוואָרען פאַר נישט צוגענגליך און אין אַ צייט ווייניגער פאַר איין טאָג. דער צפון-פּאָל ליגט, ווי ס'איז איצט בעוויזען געוואָרען, אויפ'ן אָפענעם אָקעאַן. צוקומען צו איהם דורך דעם א. ג. קראָקערלאַנד אַזוי ווי דאָס האָט כלומרשט געטון פּירי אין יאָהר 1909, איז כמעט אומעגליך,

די דערגרייכונגען פון די פּאָלאַר-ריזעס.

בעזונדערס אין אַזאַ קורצער צייט און דערצו נאָך איבער'ן אייז, דער צפון'דיגער אייזדים, נישט קוקענדיג אויף זיין אונצוגענגליכקייט, נישט קוקענדיג אויפ'ן טויט פון אַמונדסען'ען, איז בעזיגט.

ס'איז גענוג אַ קוק צו טון אויף דער קאַרטע, וואו דער גאַנצער טייל פון אייזדים, פון פראַנץ-יאָזעף-לאַנד כמעט ביז צו די ברעגעס פון אַלאַסקאַ איז בעצייכענט אַלס „אונבעקאַנט ארקטיש לאַנד". און דאָס אויף קאַרטעס, וואָס זענען אַרויסגעגעבען געוואָרען אין יאָהר 1914. דער צפון-אייזדים מאַכט די לעצטע אָנשטרענגונגען, כדי אָפּצוהיטען די געהיימניש, וועלכע ער פערהוילט אַזוי פיל יאָהרהונדערטער פאַר די מענשען.

דער לופט-פלאָט, וועלכער האָט דערגרייכט אונגעהויערע ערפאָלגען אין דער צייט פון קריג, איז אַריינגערונגען אין די אומבעוואוסטע סודות פון ארקטישען אָקעאַן. אין די ראָזיגע ערטער האָבען זיך פאַר די אייראָפּעיער מיט גרויס אָנשטרענגונג בעמיהט אָנצוקומען די אַמעריקאַנער. דריי עקספּעדיציעס פון „פראַם" האָבען זיך געענדיגט בשלום, אָבער זיי האָבען, ראַכט זיך, בעוויזען, אַז יעדע רייזעס אין פּאָלאַר-געגענדען קאָנען קיין פּראַקטישען רעזולטאַט נישט האָבען, די לופט-רייזעס האָבען פון דער אַנדערער זייט בעוויזען, אַז ס'איז מעגליך אויסצונוצען דעם צפון-אייזדים פאַר אַ שנעלען פערקעהר. דאָס, וואָס עס האָט פריהער געפאָדערט דריי וואָכען רייזע (פון אייראָפּע קיין יאַפּאַן, למשל) קאָן איצט געמאַכט ווערען אין דריי טאָג. און נישט קוקענדיג אויף דער קאַטאַסטראָפע, וואָס האָט געבראַכט צום טויט פון אַמונדסען'ען, איז דער וועג איבער'ן צפון-אייזדים פעסטגעשטעלט.

נאָר עפּעס אַנדערש דאַרף געזאָגט ווערען וועגען דרום'דיגען אייז-אָקעאַן, ד. ה. וועגען דער קאָלאָסאַלער וויקטאָריאַ-ערד, דער צפון-פּאָל געפינט זיך אויף האַרטען לאַנד און איז צוויי מאָל דערגרייכט געוואָרען דורך נאָרוועגישע און ענגלישע רייזענדער, אָבער דער אומשטאַנד פערשוועכט נאָר די לאַגע. דורך דעם דרום'דיגען פּאָלאַר-קאָנטינענט איז נישטאָ קיין קאָמוניקאַציע, כאָטש איז איצטיגען מאָמענט זענען אַהין אַוועק צוויי עקספּעדיציעס.

דיאַנאַ.

דער בעטאָן-קבר אין פּראַג.

(אַ בריף פון פּראַג)

איך בין דורכגעפאָהרען פּראַג צוויי טאָג נאָך דער שרעקליכער קאַטאַסטראָפע, וועלכע איז פאָרגעקומען ביים בויען דעם נייעם בנין פאַר דעם האַנדעלס-הויז „יאַקעש", און איך בין געווען ערשטוינט פון דעם איינדרוק, וואָס די קאַטאַסטראָפע האָט געמאַכט אויף די פּראַגער.

אַלע געשעהענישען זענען אָפּגערוקט געוואָרען אין אַ זייט, דער גאַנצער אינטערעס פון פּראַג האָט זיך קאָנצענטרירט אויף רוג פאַרושיטשי און ביסקופּסקאַ, וואו דאָס גראַנדיעזע 7 שטאָקיגע הויז, וועלכע האָט מיט זיין נאָר-וואָס פערענדיגטען פראָנט געשיינט אין צוויי גאַסען, איז פערוואַנדעלט געוואָרען אין אַ באַרג בעטאָן-שטיקער און אין אַ קנויל פון רעפּאַרמירטע אייזערנע שטעקענס.

מי פרי לעצטע ידיעות פונ'ם „בוי-פּראָגט" זענען געווען פול אַלע עקסטראַ-אויסגאַבען פון די צייטונגען, וועלכע זענען אַרויסגעגאַנגען כמעט יעדער שעה; וועגען דער אַרבייט אויפצוגראָבען די לעבעדיג בעגראָבענע און דערשטיקטע האָט מען גערעדט אין די טראַמוואַיען, קאַפע'ען, און די גאַסען. די „לעבעדיגע צייטונג" האָט צוטראָגען די ידיעות שנעלער פון די „עקספּרעס-אויסגאַבען" פון די צייטונגען וועלכע האָבען זיך געדרוקט אויף די ראָטאַציאָנס-מאַשינען.

ווען איך בין נאָר אַרויס פון דעם וואָקזאַל-בנין, איז דאָס ערשטע, וואָס עס האָט זיך מיר געוואָרפען אין די אויגען, געווען אַ ראָטע סאַפּערען-זעלנער מיט לאָפּאַטעס, וועלכע זענען געגאַנגען צום אָרט פון דער קאַטאַסטראָפע.

נאָכדעם האָב איך מיך דערוואוסט, אַז אין די ערשטע אָנדערטהאַלבען מעת-לעת האָבען ביים צוגראָבען פון דעם „בעטאָן-קבר" געאַרבייט אַ פאָר טויזענד זעלנער.

לעבען דעם איצט צופאַלענעם הויז פלעגט מיר דעם זומער אויסקומען אַרורכצוגעהען כמעט יעדען טאָג, און איך האָב פאַקטיש געשטוינט איבער'ן טעמפּאָ פון דעם בויען דאָס הויז, אַ שטאָק נאָך אַ שטאָק איז געוואַקסען ווי אין אַ כשוף-מעשה'לע. אין די האָלצערנע פאָרמען האָט מען געגאָסען בעטאָן ביי טאָג און ביי נאַכט. עס איז געווען נישט קיין בוי-פיבער, נאָר שוין עפּיס אַ בוי-אַזאַרט.

אין גיכע נאָך די בוי-רעקאָרדען האָבען זיך אינזשעניערן איינגעשטעלט מענשליכע לעבענס... און צום סוף אַזוי שרעקליך פערשפּילט!

דאָס הויז, וואָס איז בעשטאַנען פון צוויי שטאָק אונטער דער ערד און 7 שטאָק איבער דער ערד איז בוכשטעבליך פערוואַנדעלט געוואָרען אין אַ באַרג מיסט.

אויפ'ן אָרט פון דער קאַטאַסטראָפע, ביי די פּאָליציי-קאָרדאָנען, וועלכע האָבען אָפּגעשפּאַרט די בעוועגונג אויף פאַרושיטשי, אין ראַיאָן פון דעם צופאַלענעם הויז, שטעהט די גאַנצע צייט אַנ'עולם מענשען; איינצעלנע מענשען געהען אַוועק, אַנדערע קומען אָן, דאָס געוועמל ווערט נישט קלענער,

נישט וועניגער און — אַ מערקווירדיגע זאַך — דאָס איז נישט דער רעשינער גאַסען-עולם, וועלכער בעהאַנדעלט מיט אַזאַ אויפגעגעקייט אַלע געשעהענישען — נאָר עטליכע הונדערט פער'סרה'שחור'טע מענשען שטעהען און שמועסען זיך אַרורך שטיל-שעפּטשענדיג אַרורך דאָס בעוואוסטזיין, אַז נאָר נאָהענט געפונט זיך אַ פרישער ברודער-קבר מיט עטליכע צעהנדליג קרבנות — פערלאָזט נישט קיינעם.

דורך דעם פּאָליציייאישען קאָרדאָן לאָזט מען אַרורך אויף דעם פערשפּאַרטען ראַיאָן נאָר לויט אַמטליכע בעשייניגונגען אָפיציעלע פערזענליכקייטען, זשורנאַליסטען און די פערזאָנעל, וועלכע וואוינען אין די הייזער פון דעם אָפּגעשפּאַרטען ראַיאָן. און נישט קוקענדיג דערויף, שטעהט ביים צופאַלענעם הויז אַ גרויסע גרופּע מענשען, וועלכע איז אַרורך דעם קאָנטראָל.

אויפ'ן אָרט פונ'ם בעטאָן-בוי פונ'ם נייעם הויז — אַ באַרג מיט גרויסע שטיקער ווען עס פלעגען זיך פריהער מאַכען בוי-קאַטאַסטראָפעס מיט ציגעל-הייזער פלעגט דאָך עפּעס בלייבען, עס פלעגען בלייבען ערטער, וועלכע זענען זיך נישט איינגעצען צופאַלען, עס פלעגען בלייבען חורבות אָבער נישט קיין באַרג שטיינער. פון דער נייער געביידע איז גאָרנישט געבליבען, עס איז נישטאָ פון וואָס כאָטש אַ שטיקעל צוריקצושטעלען אַלץ דאַרף מען אָנהויבען פון גאַנצען אָנהויב צו בויען.

די מענשען, וועלכע האָבען זיך געפונען אינווענינג פון דער געביידע, זענען איינגעגעצען איינגעפרעסט געוואָרען. געבליבען לעבען מיט אַ קליינעם אויסנאַהם, זענען די אַרבייטער, וועלכע האָבען זיך געפונען אויף די בוי-לייטערס אין דרויסען, אָדער אויף דער גאַס, עס איז נאָך געזען אַ האַפנונג, אַז מען וועט קענען ראַטעווען די אַרבייטער, וועלכע האָבען זיך אין מאָמענט פון דער קאַטאַסטראָפע געפונען אין די קעלער-געביידעס, דער באַר נמיסט פון עטלעכע מעטער די ריק האָט אָבער די האָפנונג פערפיהרט... ווען ס'הויז וואָלט געווען געבויט פון ציגעל, וואָלט מען געקענט צו הילף קומען די לעבעדיג-בעגראָבענע שנעלער, ציגעל איז נישט שווער אַוועקצוגראָבען מיט אַנ'איינפאַכען שפּאַרעל, בעטאָן-שטיקער מוז מען אָבער ספּעציעל דורכזעגען מיט ספּעציעלע זעגען, און די אייזערנע שקעלעטען מוז מען שמעלצען מיט פלאַמען פון נצוהיצטען גאַז. דער צופאַלענער בנין האָט מיט זיך פאָרגעשטעלט אַ בעטאָן-באַרג און צווישען די שטיקער שטיינער זענען צו אַמענגעפרעסט צעהנדליגער לעבעדיגע מענשליכע קערפּערס.

צוצוקומען צו די צוריבענע קערפּערס איז געווען אונגעווער שווער. עס האָבען געאַרבייט אויפ'ן אָרט פון דער קאַטאַסטראָפע מעכאַנישע קראַנען, גאַז-זעגען, מאָטאָר-טאַראַנען: מען האָט געזעגט די אייזערנע שטאַנגען, געהאַקט דעם בעטאָן און אַרויסגעפיהרט דאָס אַלץ אין משא אויטאָס אונטער דער שטאָט. די אַרבייט האָט געקאָכט טאָג און נאַכט.

ביינאַכט האָט דאָס אָרט געמאַכט אַ בעזונדער שווערען איינדרוק: אַ רייהע פּראָזשעקטאָרען בעלייכטען די חורבות, עס רוישען די מאָטאָרען, עס קלינגט דאָס אייזען אין פערשטויבטע און אויסגעמוטשעטע זעלנער לאָדענען שטיקער שטיינער אויף די אויטאָ פּלאַכעס, פון צייט צו צייט הערט זיך אַ סירענע-צייכען און דאַמאָלט טוט זיך אַלץ אַ שטעל אָפּ אויף אַ 5—10 מינוט. עס ענטשטעהט אַ טויט-שטילקייט דאָס ווערט געטון אין דעם פאַל, ווען עס ווייזט זיך עטיצען אויס, אַז ער האָט דערהערט אַ שטילען קרעכץ, אָדער אַ רוף פון אונטער דעם בעטאָן. די מינוטען שטיל-שווייגען אויף דעם בעטאָן-קבר, בעת וועלכער הונדערטער מענשען הערען זיך צו, צוגעהויגען צו דער גרויער בעטאָן-מאַסע, מאַכען אַנ'ערשיטערנדען איינדרוק. אָבער נאָר בעתן ערשטען טאָג פון דעם אויסגראָבען האָט מען געפונען לעבעדיגע מענשען, נאָכדעם האָט מען שוין געפונען נאָר טויטע, שרעקליך, נישט צום דערקענען צו'הרג'עטע און צוקוועטשטע.

נישט איינמאָל האָבען די זעלנער, ביי דער אַרבייט, נישט אויסגעהאַלטען דעם שווערער און מען האָט זיי אין אַ שווערער היסטעריקע געמוזט אַוועקפיהרען פון דער אַרבייט.

די הויפּט-סיבות פון דער קאַטאַסטראָפע זענען שלעכטער בעטאָן און דאָס איילעניש ביי דער אַרבייט. עס זענען אָבער נאָך פערהאַן אַנדערע קלענערע סיבות: נאַכט-אַרבייט, נישט קוואַליפיצירטע אַרבייטער א. ד. ג.

אַזוי ווי עס ווערט איצט אין פּראַג גלייכצייטיג געבויט עטליכע טויזענט גרויסע הייזער און עס איז שווער צו בעקומען ענטשפּרעכענדע בוי-אַרבייטער די אויפזיכט איבער דער אַרבייט איז אויך נישט געווען קיין גענוגענדע.

אינזשעניער מאַנדעל, וועלכער האָט געליטעט מיט דער אַרבייט איז אַרעסטירט געוואָרען. די שטאָט-פערוואַלטונג האָט פעראָרדנעט צייטווייליג אָפּצושטעלען אַ.ע בוי-אַרבייטען אין פּראַג און האָט איבערגעגעבען אַ ספּעציעלער קאָמיסיע צו רעווידירען אַלע נייע געביידעס.

די אַלע מיטלען זענען אָבער צום אומגליק, אָנגענומען געוואָרען שוין נאָכדעם, ווי דער בעטאָן-קבר האָט בעגראָבען מעהר ווי 50 קרבנות, נאָכדעם ווי עס איז פאָרגעקומען איינע פון די גרעסטע בוי-קאַטאַסטראָפעס אין אייראָפּאַ און נאָכדעם ווי די געזעלשאַפטליכע מיינונג האָט אָנגעהויבען ענערגיש צו פאָדערן, עס זאָל בעוואָרענט ווערען דאָס לעבען פון די בירגער, און פון די, וועלכע אַרבייטען אויף דעם „בוי-פראָנט".

ו. ק.

יודיש טעאַטער אין פילהאַרמאָניע, נאַרוטאָוויטשאַ 20.

אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאַן און א. קאַמפּאַניעץ.

גאַסטראָלען פון דעם אַמעריקאַנער סטאַר בעני אדלער מיט'ן אָנטייל פון די לאָדזער ליבלינגע באָריסאָוואַ און ראַבינאָוויטש.

פרייטאָג, דעם 19-טען אָקט., 9 אין אָוונד די זעהר אויסגעצייכענטע פּיעסע

סטודענטען-ליבע

אין 4 אַקטען מיט געזאַנג און מוזיק פון סיגעל. הויפּט-ראָל „באָריס" — ב. אדלער.

שבת, 3.30 נאָכמיטאָג צו ביליגע פרייזען

קעניג ליר

אין 4 אַקטען מיט געזאַנג און טענץ פון י. גאָרדין. — די הויפּט-ראָל „דוד משה'לס" — בעני אדלער.

שבת, ד. 20 טן, זונטאָג, ד. 21 טן, 9 אָוו. צום ערשטען מאָל אין לאָדז! פּרעמיערע! דער נייעסטער שלאַגער פון ניו-יאָרק

שפּיגעל פון לעבען

אין 4 אַקטען מיט פּראָלאָג און עפּילאָג מיט געזאַנג פון קאַלמאַנאָוויטש. — די הויפּט-ראָל „מאָריס טרעמפּ" — ב. אדלער.

מאָנטאָג, ד. 22 טן, 9 אָוונד — גרויסע פּאָפּולערע פאָרשטעלונג פון 1 ביז 2.50

אָטעללאָ

טראַגעדיע אין 5 אַקטען פון שעקספּיר. הויפּט ראָל „אָטעללאָ" — ב. אדלער.

עס נעהמט אָנטייל (לויט א. ב.) פרויען: בעזמאַן, באָריסאָוואַ, מאַכאַראָווסקאַ, נערה, פּאָדערמאַן, קאַמפּאַניעץ. מענער: אַריעל, אייזענבערג, באַלבירסקי, האַמבורגער, מאַכאַראָווסקי, מאַטקאָוו, נייהויז, פּאָלאַנסקי, ישראל קאַמפּאַניעץ, ראַבינאָוויטש, ראַקאָוו.

אַדמיני: מ. אַרנוואַלד. מוזיק. לייטונג: ל. זעלמאַן. בילעטען אין פילהאַרמאָניע-קאַסע.

Dr. med. D. HELMAN

ספּעציאַל-אַרצט פאַר האַלז, נאָז, אויערען און קעהלקאָפּף-קראַנקהייטען

PIOTROWSKA 68, telefon 12-20

צוריקגעקעהרט

נעמט אָן פון 10—12 און 5—7 אָוו. זונטאָג פון 10—1

Dr. med. St. Heinrich

POMORSKA 10, TEL. 47-67

ספּעצ. פון אינערליכע און קינדער-קראַנקהייטען בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-לאַמפּען-שטראַהלען

צוריקגעקעהרט

נעהמט אָן פון 1—3 נאָכמ. און פון 5—7 אָוונד.

Dr. med. H. Lubicz

צעגעלניאַנאַ 43, טעל. 32-41

ספּעציאַליסט פאַר הויט, וועגערישע און מענער-שוואַכע קראַנקהייטען. הייזונג מיט קוואַרץ-לאַמפּען (האָר-אויספאַל)

נעהמט אָן פון 8—10 און פון 5—8 אָוונד.

Dr. Szyfman

צוריקגעקעהרט

און נעהמט ווייטער אָן.

נייער פאלקסבלאט

לאדז, 19 אקטאבער 1928
לאדז, 19 אקטאבער 1928

מיט'ן פנים צו יודיש

פון ד"ר ח. זשיטלאווסקי

צוויי ביטערע שונאים האט יודיש געהאט (און האט נאך עד היום) אויף דער יודישער גאס אין אמעריקא: די אסימילאטאריש־יאהודימשע וועלט, וואס האט געקעמפט ע־טקעגען יודיש אין דעם נאמען פון „אמעריקאניזאציע". און די ציוניסטיש־העברעאיסטישע וועלט, וואס האט געהאפט פטור צו ווערען פון יודיש, כדי צו האבען א פרייען וועג פאר העברעאיש. אין ביידע לאגערען בעמערקט זיך אין דער לעצטער צייט א נייע ווענדונג אין זייער שטעלונג צו אונזער שפראך.

דריי זעהר חשוב'ע פערטרעטער פון „יאהודים". — שיער נישט קיין „וואלקענקראצערס," לויט זייער הויכער פאזיציע אין דער נישט־יודישער וועלט, — האבען עפענטליך ארויסגעזאגט זייער אנערקענונג פון יודיש און זייער רעספעקט צו די שאפונגען אין איהם.

מר. לואי מארשאל האט אין אנ'אינטערוויאו מיט פערטרעטער פון'ם „טאג" אויסגעזאגט זיך פון די, וואס מיינען נאך, אז יודיש איז נישט קיין שפראך, נאר א „זשארגאן". ס'איז א שפראך, זאגט ער זעהר ריכטיג, וואס געהט אויף דעמזעלבינען דרך, ווי ענגליש. ער קען די שפראך, לייענט די מאדערנע יודישע ליטעראטור, און שעהמט זיך נישט דערמיט. ער וואלט אויך נישט געוואלט, זי זאל דא פערשווינדען.

מר. אב. פלעקסנער, דער מי שהיה אויף דעם שפיץ פון דעם „ראקפעלער אינסטיטוט", האט, אונטער דעם פארזיץ פון פעליקס ווארבורג, געהאלטען א רעדע פאר די גראדואירטע יודישע „סאשעל ווארקערס" און האט זיי אנגעוויזען, אז זיי דארפען זיך ערנסט אינטערעסירען מיט דעם לעבען פון די יודישע פאלקס־מאסען און אויך מיט דעם יודישען פאלקלאר. דאס שליסט ממילא אין זיך איין אויך די פארערונג צו קענען יודיש.

מר. אטא קאהן, וואס גיט אויס הונדערטער טויזענדער אויף צו שטיצען נישט־יודישע קולטור־אונטערנעהמונגען, האט זיך פונאנדערגע'שנדר'ט אויף גאנצע טויזענד דאלאר, אויף צו שטיצען שווארץ'ס יודישען קונסט־טעאטער, ווייל „א יודישער טעאטער, וואס שפיגעלט אפ די יודישע נשמה און דאס יודישע לעבען, פערדינט סימפאטיע און רעספעקט". (זעה זיין בריף אין שווארצ'ס „טעאטער בוך"). ביי אטא קאהנ'ען איז א טויזענדער מעהר א פריינדליכער זשעסט. מעהר, אזוי צו זאגען, א סימבאל פון הילף, איידער אמת'ע הילף. אבער א רמז איז דאס א קלארער אויף יענער ענדערונג אין דער שטעלונג צו יודיש. וואס קומט איצטער פאר אין די „העכע־ע ספערען" פון דער אמעריקאנער יודענשאפט.

וועלכע אורזאכען האבען ארויסגערופען אט די ענדערונג?

אין דער ערשטער ליניע מוזען מיר דא אנמערקען דעם פאקט, וואס די מאדערנע וועלטליכע שאפונגען אין יודיש זענען געוואלדיג אויסגעוואקסען אין זייער פרעסטיזש און חשיבות ביי דער נישט־יודישער געבילדעטער וועלט, און די הויפט־ראליע האט דערביי געשפילט דער בעסערער יודישער טעאטער.

פון אלע קולטור־פעלדער ביי א פאלק איז דער טעאטער דער אינטערנאציאנאלסטער אין דעם זין, וואס ער איז דער צוגענגליכסטער פאר דער דרויסענדיגער וועלט. די שפראך, וואס שטעהט ווי א בארייער צווישען קולטור און קולטור, איז, אויף דעם פעלד פון דער טעאטראלישער שאפונג, די דינסטע און דורכזיכטיגסטע מחיצה. גרויסע סצענישע קינסטלער שפילען זייערע ראלעס אומעטום, אין אלע לענדער אויף זייער אייגענער שפראך. דעקאראציעס, מימיק, זשעסטען, קליידונג, פאזעס און די אינטאנאציע פון דער שטים, פיהרען ארײן אין דער פארגעשטעלטער מענשען־וועלט, אפילו ווען מען פערשטעהט נישט די שפראך, וואס ווערט אין איהר גערעדט. דעריבער איז דער דרויסענדיגער וועלט געווען גרינגער אריינצוקוקען אין אונזער טעאטראלישער שאפונג. איידער אין א וועלכען עס איז אנדער צווייג פון אונזער יודישער קולטור.

און ווען זי האט אריינגעקוקט אין אונזער טעאטער מיט פרעמדע אביעקטיווע בליקען; און ווען ווערק, געשריבענע אין יודיש, זענען אין איבערזעצונגען אויפגענומען געווארען אויף זעהר חשוב'ע, נישט־יודישע בינעס, האט די נישט־יודישע וועלט בעקומען א בעגריף נישט נאר וועגען אונזער דראמאטישער און טעאטער־קונסט, נאר אויך וועגען דעם אלגעמיינעם מעמד פון אונזער מאדערנער וועלטליכער קולטור בכלל. אויב דער טעאטער־צווייג פון דער יודישער קולטור שטעהט אזוי הויך, אויב דאס טעאטער־לעבען פערנעהמט אזא לפי ערך גרויסען שטח און שפילט אזא ראלע אין דעם גייסטיגען קולטור־לעבען פון דעם גאנצען פאלק, קאנען א סך אנדערע צווייגען פון דער יודישער ווארט־שאפונג, נישט שטעהן פיל נידריגער פאר איהר. מען האט זיך גענומען אפילו מעהר אינטערעסירען מיט די דערגרייכונגען פון דער מאדערנער יודישער קולטור.

אבער „יודישע דערגרייכונגען" זענען אנ'עני', צו וועלכען אונזערע אסימילאטארען האבען קיינמאל נישט געקאנט זיין גלייכגילטיג. וואו נאר זיי דערטאפען א „יודישע דערגרייכונג", אויף וועלכען קולטור־פעלד דאס זאל נישט זיין, און וואסער פארם זי זאל זיך נישט קליידען, — אויב זי געפינט נאר חן אין נישט־יודישע מבינים'שע אויגען, אדער קאן געפינען א־א חן, — מוזען זיי אויפנעהמען זי, אז צוליב א ציהרונג אין דער איינגענער היים, אז ווי א כלי־זיין אין זייער ארסענאל פאר דעם קאמף מיט דעם אנטיסעמיטיזם.

די מאדערנע קולטור אין יודיש הויבט אן ווערען אין זייערע אויגען אזא מין „יודישע דערגרייכונג". און חגם עס איז נאך ווייט דערפון, זי זאל ווערען א ציהרונג פאר דער איינגענער היים. איז זי שוין געווארען ווערטפול ווי א כלי־זיין אין דעם קאמף.

די שלאג־קראפט פון אט דעם כלי־זיין איז אין תוך נאך א שטארקערע, איידער די שלאג־קראפט פון די געוועהנליכע „דערגרייכונגען". יענע זענען תמיד פון אנ'אינדיווידועלען כאראקטער. זיי ווייזען אויף, צו וואס פאר א הויך אזא יוד, צ. ב. ווי א בערגסאן, ווי אנ'איינשטיין, קאן זיך דערהויבען. ווען מען נעהמט איהם אויף מיט אפענע ארעמס אין דער נישט־יודישער קולטור־וועלט און אויף וויפיל ער קאן זי בערייכערען מיט די שאפונגען פון זיין זשעניע.

אבער די בערגסאנס און די איינשטיינס זענען דאך נאר אינדיווידועלע אויסנאהמען, וואס איז אבער מיט די מאסען, וואס פיהלען אין טויזענדער און הונדערט־טויזענדער די שמוציגע געטאס פון די גרויסע שטעט? און די „דערגרייכונגען" אין יודיש ענטפערען דערויף אין דער אינטערפרעטאציע פון דעם אסימילאטאר:

די יודישע פאלקס־מאסען? מאכט זיי נישט אוועק אונטער'ן האנד! זיי זענען נישט אבי וועד. זעהט די שפראך, וואס זיי האבען בעשאפען. ס'איז נישט קיין „זשארגאן", חס וחלילה! ס'איז אנ'אמת'ער מענשליכער לשון. און א פאלקלאר האבען זיי אנ'אייגענעם — וואס זאגסטו דערצו? און זעהט די דערגרייכונגען פון זייער קולטור אין זייער שפראך! זעהט זייער אידעאליזם, זעהט דאס רייכע מענשליכע נשמה־לעבען, וואס ענטפלעקט זיך אין זייערע ליטעראַרישע שאפונגען! היינט — אז אין די געטאס איז אזוי, וואס מעג מען שוין דערוואַרטען. ווען זיי וועלען, אימיגריעשען, מיט דער הילף פון דעם שמעלץ־טאפ, פונאנדערגעהן זיך איבער גאנץ אמעריקע און איינזאפען זיך אין דעם גאנצען לאנד! קיין לאנד האט זיך נישט צו שעהמען מיט אזא בעפעלקערונג!

דער אנטיסעמיטיזם, פון וועלכען די אסימילאטארען לאזען קיין אויג נישט אראפ (און מיט רעכט!) האט איצטער נאך פון אנ'אנדער זייט געווירקט אויף זייער געענדערטער שטעלונג צו יודיש. ער איז, — דער אנטיסעמיטיזם, — מאוים'דיג דא אויסגעוואקסען זו־ט נאך דעם קריג. שארפער איידער ווען עס איז פריהער האט זיך גענומען פיהלען די געזעלשאפטליכע איזאלאציע פון דער אסימילירטער יודענשאפט, וואס האט זיך געריסען אריינצודרינגען אין דער העכערער אמעריקאנער געזעלשאפט. און נאך שארפער טראגט זיך איבער'ן לאנד דער נישט ארויסגערעדטער גזר־דין: איהר געהערט נישט צו אונז! געהט אהין, וואוהין איהר געהערט!

וועלכער מענש מיט א טראפעלע זעלבסט־רעספעקט אין די אדערן וועט ביי דעם גזר־דין נישט דערפיהלען די בעליידיגונג פון זיין מענשליך־נאציאנאלען „איך"? ביי וועלכע מענשען אזא וועט אינוועניג נישט א צאפעל טון זיין איינגעשלאפענער נאציאנאלער בעוואוסטזיין? וועמען וועט אינוועניג נישט א ציה טון צו דעם „אהין", „וואוהין מען געהערט"?

און עס איז כאראקטעריסטיש, וואס דער „ציה" פיהרט נישט צו ארץ־ישראל. נישט צו העברעאיש. גאנץ פשוט! דער „אהין", צו וועלכען דער אנטיסעמיטישער גזר־דין טרייבט איז דאס געטא, וואס וועט קיינמאל נישט אריבערפאהרען קיין ארץ־ישראל און וועט קיינמאל נישט אנהויבען רעדען קיין העברעאיש. וועניגסטענס מוזען אזוי קוקען אויף דעם „אהין" די אסימילירטע, אנטי־ציוניסטישע עלעמענטען. פאר זיי איז דער „אהין" — דאס יודיש רעדענדיגע, יודיש שאפענדיגע געטא. צו איהם טרייבט זיי דער אנטיסעמיטיזם. צו איהם האט א ציה געטון די אויפוואכענדע יודישע הארץ.

פאר אונז זענען דא נישט אזוי וויכטיג נישט די מאטיווען, נישט די מעגליכע פראקטישע רעזולטאטען פון דער נייער ווענדונג. יהואש'ס בענקשאפט, יודיש זאל ווען עס איז ווערען „סאלאך־פעהיג". וועט זיך ביי די סאמע „אויבערשטע פון שטויסעל" פערווירקליכען מסתמא נאר צולעצט. און על־פי פנים מעגען מיר אפלייגען אויף שפעטער די פאנטאזיע וועגען דער צייט. ווען א יונגער מיסטער ראזענוואלד וועט, ביי א גלעזעל טיי, דיסקוטירען מיט א יונגער מיס ווארבורג וועגען די כאראקטעריסטישע שטריכען פון דער מאדערנער יודישער פאעזיע.

פאר אונז איז וויכטיג די ווירקונג פון אט דער ווענדונג אויף דער עפענטליכער מיינונג פון דער יודישער געזעלשאפט אין לאנד. „די הערשענדיגע אידעען פון דער צייט זענען די אידעען פון דעם הערשענדיגען קלאס", האט געזאגט קארל מארקס. דאס איז ריכטיג נישט נאר וועגען דער סאציאל־פאליטישער און דער מאראלישער אידעאלאגיע, נאר אויך וועגען דער נאציאנאלער. די שפראכען־פראגע, מיט וועלכער יעדעס פאלק האט געהאט בשעת צו טון, איז אלע מאל אין א גרויסער מאס געווען אפהענגיג פון דער שטעלונג, וואס די אריסטאקראטיע פלעגט נעהמען צו איהר. דער אריסטאקראטישער קלאס האט, אמת, קיינמאל נישט געקאנט אפשטעלען דעם אויפוואך־פראצעס פון די מאסען אין דעם נצחונ'דיגען גאנג פון זייער שפראך צו ווערען אויך די שפראך פון די הערשענדיגע קלאסען. אבער אפהאלטען, שטערען דעם פראצעס, האט די אריסטאקראטיע געקאנט. און אין דער מאס, וואס איהר ווידערשטאנד איז שוואכער געווארען, איז דער וועג פאר יענעם גאנג אלע מאל געווארען בריימער, זיכערער און גרינגער.

די „יאהודים" שפילען ביי אונז די ראלע פון אונזער הערשענדיגער אריסטאקראטיע. איהר נעגאטיווע שטעלונג צו יודיש איז דעריבער געווען — און איז נאך עד היום — די הערשענדיגע שטעלונג אין ברייטער יודישער גאס. איז זי א מאוים'דיגער שטער פאר אונזער ענטוויקלונג. איצטער איז אט די שטעלונג געווארען אויב נישט איבערגעבראכען אין אביסעל אנגעבראכען. און דאס קאן שוין גרינגער מאכען דעם גאנג. די נייע ווינטען, אויב זיי זאלען ווערען העפטיגער, קאנען איינגאנצען איבערברעכען יענע יודיש־פיינדליכע שטימונגען. און דעמאלט וועט דער גאנג פון יודיש צו דער העגעמאניע אין אונזער לעבען ווערען נאך גרינגער, נאך ענטשיידענדיגער.

יודישע אנעקדאטען וועגען קלויסטערס און גלחים

פון דער סעריע: העלדען פון יודישען הומאר.

פון א. ליטווין

דער „מזלדיגער" קלויסטער און דער ביטערער יוד.

די פאלגענדע כאראקטעריסטישע און וויציגע מעשה'לע שילדערט, ווי אזוי א יוד האט געפרובט דעם קלויסטערס מזל, ווי אזוי דער קלויסטער איז איהם „מזל'דיג" געווען. דער יוד האט זיך אבער אויף זעהר א ביטערן אופן ארויסגערעהט פון בעצאהלען דעם גלח זיין חלק.

אט ווי עס דערצעהלט זיך:

א יוד א קבצן האט געהאט דערוואקסענע טעכטער, אבער ס'איז שווער געווען צו קריגען פאר זיי א שידוך, ווייל ער האט קיין נדן נישט געהאט.

וואס טוט מען? בלייבט ביים יודען, דעם טאטען פון די דערוואקסענע טעכטער, צו פרובען זיין מזל מיט לאטעריי־צעטלעך. ער האט געהערט אין דעם שטעטעל: חיים, בעריל, גרונם האבען געהאלטען צעטלעך און געוואונען. טאמער וועט איהם דער אויבערשטער אויך מזכה זיין און צושיקען אויף הכנסת־כלה.

אבער, שלימזל, וואו קריכסטו? צום ארימאן! האט דער קבצן גענומען צו דילאטעריי־צעטלעך אויך קיין מזל נישט געהאט. וויפיל מאל ער האט געקויפט א צעטעל, האט ער אלץ פערלוירען.

איז זיך דער קבצן מיישב: ער וועט נעהמען גאט פאר א שותף. קומט ארײן צום רב און זאגט איהם צו, אז אויב דאס מאל וועט זיין צעטעל געווינען, גיט ער א העלפט אויף דער שוהל.

דאס האט אבער נישט געהאלפען. ער האט אלץ פערשפילט.

ווערט דער קבצן אין כעס אויף דעם אויבערשטען, און איהם אויף להכעיס געהט ער אוועק צום גלח און דערצעהלט איהם: אזוי און אזוי. ער האט דריי דערוואקסענע מיידען אויף חתונה מאכען, קיין נדן האט ער נישט; האט ער געפרובט מזל מיט לאטעריי־צעטלעך — עס געהט איהם נישט. האט ער גענומען דעם יודישען גאט פאר א שותף: אויב ער וועט געווינען, גיט ער א העלפט אויף דער שוהל, אבער דאס האט אויך נישט געהאלפען. איז ביי איהם געבליבען: ווענדען זיך צו איהם, צום גלח, אז ער זאל פאר איהם בעטען, און אויב ער געווינט, גיט ער א העלפט אויפ'ן קלויסטער.

און, ווי מיינט איהר?... דעם גלח'ס תפילה האט א פנים מצליח געווען: דער יוד האט טאקע געוואונען, אבער וועגען זיין צוזאג, דעם גלח צו געבען א העלפט אויפ'ן קלויסטער, האט ער זיך נישט ווייסענדיג געמאכט.

האט איהם דער גלח געשיקט רופען און האט צו איהם טענות: סטייטש, ביסט געהאלפען געווארען דורך אונזער גאט, האסט געוואונען אין דער לאטעריי און דו האסט צוגעזאגט צו געבען העלפט אויף אונזער קלויסטער, לסוף האלסטו קיין ווארט נישט?

דער יוד האט זיך א קראַץ געטון אין פאַטילניצע און געענטפערט:

— פערשטעהסטו מיך, פאניע קסיאנזע, אונזער גאט איז א „יודע מחשבות", ער ווייסט וואס א מענש טראכט: ער האט באלד געוואוסט, אז איך מיין אויף קאטאוועס; נו, האב איך דערפאר טאקע פערשפילט; אבער אייער גאט האט זיך נעלאזט אפנאַרען.

ווער עס זענען געהאלפען געווארען.

דער אונטען געבראכטער אנעקדאט האט אויך א סך וואריאנטען, און ער ווייזט אויף דער פרידליכער בעציהונג צווישען דעם יודען און דעם גלח. דאגת פרנסה פערבינדט זיי ביידען און נישט קאָקענוריג אויף דעם קאנטראסט פון רעליגיע. לעבען זיי בשלום, אגב איז די מעשה'לע כאראקטעריסטיש מיט דעם, ווי אזוי דער יוד שילדערט די ענטשטעהונג פון פערשידענע הייליגע בילדער. צלמים און בעלי מופתים־שטיבלעך, וואס מ'בעגעגנט אזוי אפט אויף די וועגען פון פוילען, ליטע און רוסלאנד.

א גלח איז אמאל פערפאהרען — דערצעהלט זיך אין דער מעשה'לע — אין א קרעטשמע. דער קרעטשמער איז געווען זיינער אנ'אלטער בעקאנטער, דער גלח האט ליב געהאט מיט איהם אפט צו פערברענגען.

דאס מאל איז דער גלח געווען אין א זעהר טרויעריגער שטימונג. דער יוד איז צו איהם צוגעגאנגען און פרעגט איהם, וואס איז די מעשה, וואס ער איז אזוי פערזארגט: „נישטא קיין פרנסה", ענטפערט דער גלח, „דער פויער איז נישט פרום; מ'קומט וועניג צום גלח ספאוויעדזען זיך; מ'ברענגט איהם וועניג אין שטוב אריין — די חיונה איז שווער".

„נישט געווארגט", טרייסט איהם דער יוד, דער קרעטשמער, — „איך האב אנ'עצה. קוק נאר און שווייג. עס וועט שוין אונז ביידען זיין גוט".

דער גלח איז אוועקגעפאהרען.

אין עטליכע טעג ארום, אין א שעהנעם פריהמארגען — דאס איז, געווען כמעט פארטאג — כאפט זיך דער גלח אויף פון שלאף פון שטארקע קלעפ אין טיר פון זיין הויז.

ער געהט צו צום פענסטער, דערזעהט ער א גאנצע עדה גוים האבען ארומגעגלט זיין הויז און קלאפען אהן אנ'אויפהער אין זיין טיר.

ער האט זיך שטארק דערשראקען האט קוים ארויפגעכאפט אויף זיך די הויזען און א האלבנאקעטער ארויס אין דרויסען זעהן, וואס איז געשעהן.

קוים האט ער געעפענט די טיר, האבען די פויערים איהם מיט גרויס התפעלות דערצעהלט, אז אין דעם ברונעם, וואס שטעהט עק דארף, האבען עטליכע פויערים דערזעהן א וואונדערליכע זאך: אויף דעם וואסער אינ'ם ברונעם איז ארומגעשוואומען א ברענענדיג ליכט, אריינגעקלעפט אין אן עמערל. ביי דעם ליכט איז געווען אנ'איקאנע (א בילד) פון גאט'ס מאמען, דער הייליגער מיידעל. אנדערע האבען צוגעגעבען, אז זיי האבען געהערט עפעס א קול פונ'ם ברונעם. ס'איז נישט קיין גלאטע זאך, דאס איז געוויס א הייליג ארט.

דער גלח האט זיך אויף גיך אנגעטאן, אנגעצויגען אויף זיך די „ריזע", דעם גלח'שען קיטעל, און אנדערע הייליגע אויבער־מלבושים, ארויסגענומען פון דעם קלויסטער די צלמים און הייליגע בילדער, איקאנעס, און מיט גרויס פאראד זיך געלאזען מיט הקפות פריהער דורכ'ן דארף און דערנאך, בעגלייט פון דעם גאנצען דארף גוים, צום ברונעם, וואו דער נס מיט דעם ברענענדיגען ליכט, מיט דעם בילד פון דער הייליגער מאריע, האט זיך בעוויזען.

הקיצור: ס'איז נישט אוועק קיין יאהר צייט, און אויפ'ן פלאץ פונ'ם ברונעם איז שוין געשטאנען א שעהנער קלויסטער. עס איז ארוים א קלאנג, אז דאס וואסער פונ'ם מופת־ברונעם איז הייליג און היילט א סך חולאת'ן. מ'האט אנגעהויבען פאהרען צום גלח נאך דעם וואסער פון צעהנדליגער און אפילו הונדערטער מיילען ווייט, פון א סך דערפער און שטעדט ארום.

איינמאל האט זיך געמאכט, אז א שליאכטיטש (נישט קיין רייכער פריץ) איז עטליכע מאל געפאהרען, געטרונקען דאס וואסער, אבער ער האט נישט געשפירט קיין הילף. ער איז געווען נישט קיין נאר. האט ער גענומען דעם יודישען קרעטשמער אן א זייט און זאגט צו איהם: „הער נאר, בערקא, וואס איז דער מער מיט'ן ברונעם? דו ביזט דאך א קלוגער יוד, מוזטו וויסען. איך וועל דיר געבען צעהן רענדלעך און זאג מיר דעם אמת. איך פאהר שוין דעם דריטען מאל, האב א סך פלעשער וואַסער אויסגעטרונקען און עס העלפט מיר נישט".

„מסתמא" — ענטפערט איהם דער יוד מיט א ביטערן שמייכעל — „גלויבסטו נישט מיט'ן גאנצען הארצען, איך ווייס פון צוויי מענשען, וואס דער ברונעם האט זיי יא געהאלפען".

„וועמען"? — פרעגט זעהר נייגעריג דער שליאכטיטש.

„מיר און דעם גלח" — ענטפערט דער יוד.

שיער זיך אפּגעבריט מיט אייגענער קויל

(פון אומאויסשעפּליכען קוואַל)

פון ישראל אסמאן

פאַלט אַמאָל אַריין אַן אוצר אין פרעסטע העגר און מ'וויסט איהם נישט אָפּצושאַצען, וואַלגערען זיך עדעלשטיינער און פערל און ליגען ערגעץ אין אַ ווינקעל און מ'וואַרפט זיך אַרום מיט זיי, ביז עס קומט דער מבין און דערזעהט די טייערע שטיינער און די העגר אין וועלכע זיי געפינען זיך, באַפּט ער זיי צו מיט תשואות־חן, גיט פאַר זיי אַ שיבוש, וויפיל יענער האָט השגה צו בעטען, דער בערקויפער איז צופרידען; פטור געוואָרען פון אַ בבל. דער קונה, דער אמת'ער מבין איז גליקליך; אַרויסגעשלעפּט אַזאַ טייער חפץ פון אַזעלכע פראָסטע העגר. און אַז דער בעריהמטער ר' יחזקאל'ע פראַגער פאַלט אַריין אין אַזאַ שטעטעל ווי יאַמפּאָלע פאַר אַ רב. פיהרט ער זיך ווי אַזאַ יודר ראָרף זיך פיהרען. און נישט נושא־פנים קיינעם, שיינעצט, מוסר'ט וועמע. בען ראָרף, שעהמט זיך נישט אָנצורופען אַ קאַרגען גביר ביים נאָמען פון דער בימה אַראָפּ, זאָגט: דו פלוני בן פלוני. מיינסט, אַז דאָס געלד איז דיינס און וועסט עס מיטנעהמען אין קבר אַריין! ביזט נישט מעהר ווי אַ שומר איבער דעם, העכסטענס אַ לווה, טאָ, ווײַזשע נישט קיין לויה־רשע!

יאַמפּאָלער גבירים שמעקט עס אָבער יישט, אויפגעקומענע גבירים, ווילען די גאַנצע וועלט זאָל פאַר זיי הדר־ארץ האָבען. קומען זיי גוט יום־טוב ביטען. כבוד אָפּגעבען, ר' יחזקאל'ע גיט זיך אָפּ גאָר אָפּ מיט עהרליכע יורען, לומדים, גבירים מוסר'ט ער און זידעלט.

קומט מען זיך צוזאַמען אויף אַן אַסיפה און פ'קלויבט אויס דריי. די רעכטע הויפּטשרייער, מען שיקט זיי צו ר' יחזקאל'ע, זאָגען איהם, אַז ער זאָל זיך אויפהערען אַזוי צו פיהרען מיט זיי, אויב נישט זאָל ער זיך גלייך זוכען אַן אַנדער שטאָט; קהל קען שוין מעהר נישט אַריבערטראָגען.

ווי זיי קומען אַריין איבערגעבען די ווערטער פון דער אַסיפה, זעהען זיי ווי דער רבי דרעהט זיך אַרום הין־און־הער איבער'ן חדר שטאַרק פערקלעהרט; ער איז שטאַרק פערטון אין זיינע מחשבות און קוקט זיך אויף זיי צומאָל נישט אום. נעהמען זיך צוויי פון זיי קאָכען: ווי די הינט לאָזט ער אונז שטעהן! מיר וועלען איהם ווייזען, שוין, אוים רב! דער רריטער, נישט אַזאַ עזות־פנים, ווערט בטל פאַר'ן כבוד התורה, פרובט זיי אַביסעל איינשטילען, אָפּהאַלטען, זיי לאָזען זיך אָבער נישט. און איינער שפּרינגט אַרויס און שרייט אויס: יאַמפּאָלער רב!

דער רב קוקט זיך אום: האַ, וואָס?

דער גביר שרייט אויס מיט חוצפה:

— קהל האָט אונז געשיקט אייך זאָגען, אַז איהר זאָלט זיך זוכען אַן אַנדער רבנות. מיר קענען שוין פון אייך מעהר נישט אויסהאַלטען!

ר' יחזקאל'ע שאָקעלט מיט'ן קאָפּ, דרעהט זיך אוים צום צווייטען און זאָגט:

— און וואָס פאַר אַ בשורה האָסטו מיר געבראַכט?

יענער ענטפערט מיט אַביסעל ווייניגער עזות?

— איהר פערשטעהט מיך, רבי, עס איז שווער אַזוי פיל צו געבען, די שטאָט ווערט ברייל־הרל, און איהר האַלט אין איין זידלען!

און ווען ער דרעהט זיך אוים צום דריטען און גיט אַ קוק אויף איהם ווערט יענעם אומהיימליך און ער ענטפערט מיט הכנעה:

— עס איז געווען דער רצון פון שטאָט, אַז מיר זאָלען זיין די שליחים —

ענדיגען ענדיגט ער נישט, ער נעהמט שטאַמלען.

דער רב גיט אַ שאָקעל מיט'ן קאָפּ און זאָגט:

— נעהם גיט איבער קהל, אַז עס איז געווען אַ דבר־בעתו, יאַמפּאָלע האָט מיר געשיקט דריי בעלי־בתים און פראָג האָט אויך געשיקט דריי בעלי־בתים. איך האָב זיך נישט געקאָנט געבען קיין עצה, נישט געוואָלט מבייש זיין קיין יורישע שטאָט. נו, האָט יאַמפּאָלער קהל רווקא געוואָלט מבייש זיין דעם רב. נו, מילא, וועט יחזקאל זיין פראַגער רב. איהר, דריי שליחים, וועט אָבער מיט לייריגען פון מיר נישט אַוועקגעהן, איך וועל אייך געבען אַ שעהנעם לעצט נעלד, פאַר דער בשורה, וואָס איהר האָט מיר געבראַכט און פאַר דער שמחה, מיט וועלכער איהר זייט מיר געקומען אָנזאָגען די בשורה. דו, ערשטער שיינעץ און חצוף, וואָס דו האָסט געזאָגט, אַז די שטאָט קען שוין מעהר פון מיר נישט אויסהאַלטען, גייה אַהיים און שרייב דיין צוואה, זאָג אַפּ ווידוי שנעלער, די וועלט קען שוין פון דיר מעהר נישט אויסהאַלטען!! דו עזות־פנים, וואָס דו האָסט מורא, אַז די שטאָט זאָל נישט ווערען ברייל־הרל, געזעגען זיך אָפּ מיט אַלעם וואָס דו פערמאָגסט, וואָרום דו וועסט נאָך דאָס יאָהר זיין אַ אַ קבצן, וואָס די שטאָט פערמאָגט נישט זיינס גלייכען, און דו שליח, וואָס האָסט אַ ביסעל דרך־ארץ געהאַט פאַר'ן כבוד־התורה, האָסט געשטאַמעלט. געדערט אָהן עזות, און דאָך נישט אויסגעהאַלטען און געגאַנגען, זיי היסען, אַז דיין ווייב טראָגט און זי וועט געבוירען אַ זוהן, וואָס וועט זיין אַ מושלם בכל המעלות, אַן עילוי, אַ גאון עולם, נאָר צו דער בר־מצוה וועט ער זיך שמד'ן!

און ווי ער האָט אָפּגערעדט די ווערטער, האָט ער אַריינגערופען דעם שמש, איהם עפּעס איינגערוימט אין אויער, און גלייך איז געשטאַנען פאַר דער טיר אַן אויסגעפּוצטע קאַרעטע מיט פערד, און דריי שעהנע יורען וועגען אַרויס און האָבען ר' יחזקאל'ן אוועקגענומען קיין פראָג מיט גרויס כבוד.

און עס איז געשעהן ווי ר' יחזקאל'ע דער גוזר־בייהודה האָט זיי געוואונשען, איינער איז געשטאָרבען אַ מיתה־חטופה, דער צווייטער איז געוואָרען אַ יורד, געקומען, בעהיט זאָל מען ווערען, אויף פרעמד ברויט און ביים דריטען איז געבוירען געוואָרען אַ קינד, שעהן און קלוג, וואָס מ'זעהט נאָר נישט דאָס גלייכען.

דאָס קינד איז געוואַקסען אַן עילוי, קוים געוויזען איהם דעם אַלף־בית און ער האָט שוין געקאָנט עברי, ער איז נאָך קיין דריי יאָהר נישט אַלט געווען, און ער האָט שוין געלערנט חומש. עס איז געוואַקסען אַזעלכעס, וואָס מ'זעהט נאָר נישט אין דער גאַנצער וועלט.

און וואָס דאָס קינד איז געוואַקסען און געראָטענער געוואָרען, זענען די עלטערען געוואָרען טרויעריגער. עס איז זיי קיין זאַך נישט איינגעגאַנגען, וואָרים זיי האָבען געזעהן, אַז יענע צוויי האָבען זיך שטאַרק אָפּגעבריהט ביי דער קויל פון אַ תלמיד־חכם, און אויך זיי וועט דאָס פייער נישט אויסמיירען. עס איז אַ חויא דרבנן און צו איהר גיפט איז נישטאָ קיין רפואה. האָט דער פאָטער געפּרובט פאָהרען קיין פּראָג איבערבעטען דעם גוזר־בייהודה, בעטען, ער זאָל רחמנות האָבען און אַראָפּנעהמען פון איהם די קללה. דער גוזר־בייהודה האָט אָבער געענטפערט:

— אַ תלמיד־חכם, וואָס איז נישט נוקם ונוטר כנחש איז נישט קיין תלמיד־חכם, און יאַמפּאָלער גבירים מוזען אויך מודה זיין, אַז דער פראַגער רב איז אַ תלמיד־חכם!

די מוטער פון דעם קינד איז געקומען און האָט געוויינט, געבעטען, ער זאָל רחמנות האָבען און אַראָפּנעהמען די קללה, און ער האָט געענטפערט:

— פערפאַלען, אשה, עס איז אין אַזאַ שעה אַרויסגעזאָגט געוואָרען!

האָבען פאָטער און מוטער געטרויערט גאַנצע טעג, און וואָס מעהר דאָס קינד איז געוואַקסען און בעריהמט געוואָרען, אַלץ פערשטאַרקערט האָט זיך זייער טרויער.

ווען דאָס יונגעל איז אַלט געוואָרען אַכט יאָהר, איז עס שוין געווען מלא־וגדוש. אַ בקי אין ש"ס ופוסקים ראשונים און אחרונים. צו ניין יאָהר האָט ער געזאָגט אין בית־המדרש אַ חילוק און אַלע לומדים פון שטאָט האָבען איהם געטראָגען אויף די הענד. די עלטערען זענען אָבער געוואָרען נאָך טרויעריגער און פערזאָרגטער.

און עס האָט איהם געגומען אַרט, פאַר וואָס די עלטערען זענען שטענדיג טרויעריג און פערזאָרגט, און מען ווען קומט זיי דערצעהלען וועגען זיין לומדות, צעוויינען זיי זיך און זיפצען. און ער איז צוגעשטאַנען צו זיי, זיי זאָלען איהם אַלץ אויסזאָגען.

און ווען ער איז שטאַרק צוגעשטאַנען צו זיי. האָבען זיי איהם דערצעהלט, אַלצדינג און האָבען זיך שטאַרק צעוויינט.

האָט ער זיך פערקלערט אַ ווײַלע און דערנאָך געזאָגט:

— עס איז דאָך פערפאַלען, אַ חויא־דרבנן. אַ קללה רוהט אויף מיינע ביינער. טוט־זשע אַזוי מיט מיר: גיט מירגעלד אויף הוצאות און איך וועל אַוועק אין אַן'אומבעקאַנט אָרט. און אויב אין הימעל האָט מען מסכים געווען מיט'ן גוזר־בייהודה, איז דאָך בעסער, אַז איהר זאָלט עס נישט צוזעהן און האָבען די חרפה אין די אויגען! איך וועל אָבער זעהן צו טאָן פערשידענע עצות און תחבולות. איך וועל וויינען און בעטען. אפשר וועט דער רבונו־של־עולם אַראָפּנעהמען פון מיר די קללה. און אויב ער וועט רחמנות האָבען אויף מיר, וועל איך צוריקקומען צו אייך און איהר וועט דערלעבען גרויס נחת.

ווענען זיינע ווערטער געפעלען געוואָרען די עלטערען און זיי האָבען געענטפערט מיט אַ פערשלוכצט קול:

— אָרים קינד אונזערס, נעהם וויפיל געלד דו ווילסט, און טו ווי דו זאָגסט, און זאָל דער גאָט פון ישראל, פון וועמען דו ווילסט נישט אָפּטרעטען, זיין מיט דיר און דיך היטען, אַז דו זאָלסט בלייבען אונטער זיינע פליגעל. זאָל אונזער צער קומען פאַר איהם און ער זאָל רחמנות האָבען אויף דיר און אויך אויף אונז. און אַראָפּנעהמען די קללה פון דיר.

ביינאַכט איז דאָס יונגעל אַוועק פון שטאָט און קיינער האָט נישט געוואוסט וואוהין און קיינער האָט פון איהם נישט געהערט קיין וואָרט.

(סוף קומט).

אין פרעמדע לענדער / בלעטער פון רייזע טאָג-בוך.

פון טאָמאַ ב. סמיט

פאָהרענדיג פון איין לאַנד אין צווייטען. בין איך מערקליך אָנגעקומען אין איין לאַנד, וואו עס דאַכט זיך מיר, אַז איך וועל נישט געפינען די יודישקייט, וואָס איך זוך איבער איירּאָפּא, און נישט די העפליכקייט, וועלכע איז מיר אַזוי שטאַרק איבערדריסיג.

באַלד, אַזוי ווי מיר זענען נאָר אַריבערגעטראָטען די איטאַליענישע גרעניץ, האָב איך דערפיהלט, אַז דאָ וועל איך צופיל העפליכקייט נישט בעגעגענען. עס איז געווען שווער אָנצוקומען אין אַ לאַנד און צווישען אַ פאָלק וועמענס לשון מען פערשטעהט נישט, אָבער נאָך שווערער איז זיך צוצוגעוואוינען צו מענשען וועמענס מאַניערען עס זענען אַזוי אַנדערש, ווי די מאַניערען פון דעם דורכשניטליכען איירּאָפּעער.

בײַ דער גרעניץ, וואו עס הויבט זיך אָן די רעוויזיע און עס וועקסלען זיך די באַהן־בעאַמטע, דערפיהלט מען שוין דעם רעפּיטיציע אונטערשיד. עס קומען מענער, וועלכע שרייען, רעדען שנעל, וואַרפען מיט די זאַכען און אונטערשיידען נישט אין זייער בעגעהמונג פון מענער צו פרויען. איהר דערצעהלט זיי, אַז איהר קאָנט רעדען ענגליש, דייטש, אָבער דאָס אינטערעסירט זיי נישט, זיי שאָקלען אַפילו נישט מיט די פּלייצעס.

אין זעלבען וואַגאָן קומען אַריין אומצעהליגע באַאַמשירען, וועלכע רעדען הויך, רויכערען, און קימערען זיך נישט דערמיט, וואָס איהר דערצעהלט זיי, אַז אייער קאַרטע איז אַן'ערשט־קלאַסיגע און אַז אייך קומט אַ בעזונדער אָפּטיילונג. און טאָמער זוכט איהר שוין אויס אַ באַהן־בעאַמטען און בעשרעהלט איהם אייערע צרות, פיהלט איהר די גאַנצע צייט, וואָס איהר רעדט, אַז אייערע צרות אינטערעסירען איהם נישט און אַז ער פערשטעהט קיין איין וואָרט נישט, וואָס איהר רעדט.

אין אונזער אָפּטיילונג מאַכט זיך אַ מאַן זעהר בעקוועם; ער טוט אויס דעם ראָק, דאָס וועסטעל, באַלד שטעלט ער זיך אויף און נעהמט זיך צו אונזער באַגאַזש.

דערשראָקענע, קוקען מיר, איינע אויף דער צווייטער — וואָס וויל אָט דער פרעמדער מאַן טון מיט אונזער באַגאַזש?

מיר דערצעהלען איהם, ווער מיר זענען, מיר בעטען איהם, אַז ער זאָל צו־רוהע־לאָזען אונזערע רייזע־טאַשען, אָבער יענער שלעפּט זיך נאָר צו דער פאָליצע. און רעדען רעדט ער אָהן אַ שיעור. און פון זיינע אַלע רייד פערשטעהען מיר קיין איין וואָרט נישט — די אויפשריפטען אין די וואַגאָנען, אויף די סטאַנציעס קאָן איך שוין אַביסעל פערשטעהן — אָבער דעם אויפגערעגטען מיט־רייזענדען — נישט.

ענדליך זעה איך ווי זיין פּנים ווערט רויט זיין פּעם צוקאָכט זיך אין איהם — אַ דערשראָקענע זעה איך זיך צוריק — ווייס איך דען נישט אויף וואָס מאַנכע איטאַליענער זענען פעהיג?

און איצט שטעלט זיך אויף דער הער און נעהמט נאָר אַראָפּ שטיקיך רויטע מאַמעלאַדע קישעלער, וועלכע ליגען אויף דער פאָליצע נעבען אונזער באַגאַזש!

דער אָרימער רייזענדער האָט זיך בלויז געוואָלט מאַכען בעקוועם פאַר זיין לאַנגער נאַכט־רייזע — און מיר, אויף וועמען עס וואַרט אַן'אַנגענעהמער האָטעל אין יעדער שטאָט, וואו מיר פאָהרען, האָבען נישט פערשטאַנען, וואָס ער וויל.

אַז זלאַכען האָט מען מורא, ווייל עס זיצען עטליכע איטאַליענער, וועלכע רעדען טוזענד ווערטער אַ מינוט און שיינען צו מאַכען אַ קאָנספּיראַציע געגען אונז.

ווען מען זיצט אין אַ בעקוועמער היים, און עס נעהמט נאָגען יענע בענקעניש, וועלכע ווערט אָנגערופען וואַנדערלוסט, ראַן שטעלט מען זיך גאָר נישט פאַר די אומצעהליגע ערגערנישען, וועלכע מען בעגעגענט אויף אַ לאַנגער רייזע. עס דאַכט זיך אויס, אַז אַזוי העפליך ווי מען נעהמט אויף דעם אַמעריקאַנער דאָלאַר איבעראַל, אַזוי העפליך נעהמט מען אויך אויף די מענשען. אין איין לאַנד יאָ און אין אַנדערע — נישט...

פאַר דער ענערגיש, וואָס מיר האָבען געהאַט אויף דער באַהן, און אויף דער גרעניץ האָט זיך אונז שוין פיל פאַך בעצאָהלט דאָס אָנקומען אין ווענעדיג.

שטעלט אייך פאָר, איהר געהט אַראָפּ פון צוג אַרום צוועלף אַ זייגער ביינאַכט און איהר זעהט פאַר זיך אַ שטאָט געבויעט אויף וואַסער. אומבעהאָלפען בלייבט איהר שטעהן אויף דער סטאַנציע און קוקט אַרום זיך — עס דאַכט זיך אייך — פאַר דער מינוט אוים, אַז עס איז נישטאָ מעהר קיין שטיקעל ערד, נאָר ראָס, אויף וועלכען איהר געפינט זיך.

און מיין זיבען־יעהריג יונגעלע, דערזעהענדיג אַ מאַן מיט אַן'ענגלישער אויפשריפט אויף זיין היטעל, זאָגט: „ווייט אַזוי גוט און רופט אַ טעקסי מיר זענען מיר".

אַ טעקסי אין ווענעדיג! אַ שטאָט, וועלכע איז געבויעט אויף אינזלען. אַ שטאָט, וואו מען זעהט נישט קיין טעקסי, קיין אויטאָמאָבילען, און מען הערט נישט קיין איין ברעגעל פון דעם דורכשניטליכען וועלט־ליאַרם!

דער גראַנד־קאַנאַל איז פינסטער, און די שטאָט איז פינסטער. אַ מאַן, וועמענס שפּראַך איהר פערשטעהט, נישט קומט צו מיט אַ גאָנדאָלאַ. נאָך אַלס קינד האָב איך גע'חלום'ט פון אָט די גאָנדאָלאַ'ס. וויפיל איך האָב זיך וועגען זיי אָנגעהערט! דער בלויער הימעל פון ווענעדיג, די גאָנדאָלאַ'ס, דער קאַנאַל... און אָט זיצען מיר שוין אין איינעם פון די שיפלעך, וועלכעס גליטשט זיך איבער דעם גלאַטען וואַסער גלייך ווי עס וואָלט קיין פריהער נישט געהאַט.

אָט איז דאָס וואַסער ברייט און אָט איז עס שמאָל — גאַנץ שמאָלע געסלעך מיט אַלטע הייזער, וועלכע זענען געבויעט אויף וואַסער.

אַ שטאָט, וועלכע בעשטעהט פון הונדערט און זעכציג אינזלען!

און מיינט איהר, אַז אַרום אונז איז דאָס לעבען שטיל און רוהיג? ניין. אונזער גאָנדאָליער מוז כסדר אויסשרייען צו אַנדערע, כדי עס זאָל נישט פאָרקומען אַ צוזאַמענשטויס. איבעראַל גליטשען זיך אַזעלכע שיפלעך און אין די מעהרסטע שיפלעך זיצען פערליבטע פּאָרלעך און זינגען.

עס איז ווערט צו קומען אַהער, כדי צו פערגלייכען אַ מיטעל־נאַכט אין וועניעדיג און אַ מיטעל־נאַכט אין אַן'אַנדער קאָסמאָפּאָליטישער שטאָט.

דאָ איז פערהאַן אַזוי פיל אַטמאָספערע, אַזוי פיל אַלטעס, אַזוי פיל, וואָס אונטערשיידט זיך פון דער ציוויליזאַציע, וואָס מיר האָבען הינטער זיך געלאָזען.

עס איז גוט זיך צו גליטשען אויף דאָס וואַסער אין אַ גאָנדאָלע; עס איז אַזוי בערוהיגענד — פאַר אַ ווײַלע קען מען זאָגאָר פערגעסען דעם שטורם, וואָס מען האָט הינטער זיך געלאָזען...

און אָט שטעהען מיר אין אַ האָטעל־צימער, וועלכער זעהט אויס ווי אַ מאַנק־זאַל. איך בעטראַכט דעם העכסט אינטערעסאַנטען באַלקאָן, די זעהר עסטעטישע דעקאָראַציעס און איך טראַכט וועגען פערגאַנגענע דורות.

איבער אונזערע בעטען זענען חופות פון ווייסע שלייערען דראַפּירט — מיט דעם אינסטינקט פון דעם מאָדערנעם, לופט־ליבענדען מענש שלעפּ איך אַוועק די חופות, אָבער באַלד ווערט מיר טרויעריג אויפ'ן האַרצען — וואָס מיר, מאָדערנע מענשען, מוזען מיט דער פערגאַנגענהייט!..

שפּעט ביינאַכט — איך שטעה אויף דעם קינסטליך־געאַרבייטען אייזערנעם באַלקאָן פון מיין צימער און קוק אַרויס אויף דעם שלאָפענדיגער שטאָט. אַלץ אַרום מיר איז שטיל, אַלע לאָדענס זענען פערמאַכט (מאָרגען, ווי די וועניציאַנער קאָנען שלאָפען אָהן אַ ברעקעל לופט!) דאָס וואַסער איז טונקעל, דאָ און דאָרט זעהט מען נאָך די לאַמטערנע פון אַ גאָנדאָלאַ — דאָ און דאָרט הערט מען נאָך דאָס שעפּטשען פון אַ פערליבט פּאָרל — און פאַרוואָס נישט? דער הימעל פון ווענעדיג איז דאָך אַזוי בלוי, אַזוי בעשפּריצט מיט זילבערנע שטערן — אַזוי אַנדערש ווי דער הימעל אין אַנדערע שטעט.

Dr. med. I. WAJNBERG
CEGIELNIANA 47, tel. 26-02
אינערליכע קראַנקהייטען. ספּעציעל פאַר לונגען־און האַרץ־קראַנקהייטען, בעשטראַהלונגען און קינסטליכע בערג־זון. אין דערהיים פון 3–5 נאָכמיטאָג.
צוריקגעקעהרט.

כעמיש-באַקטעריאָלאָגישע לאַבאָראַטאָריע
מאַגיסטער ג. שאַץ
פּעטריקאָווער 37, 2. שט., פראָנט.
אַנאַליזען פון קאַל, אורין, לייבעז א. אז. וו.
אורין=אַנאַליז – 4 זל.

Dr. med.
J. MANDELBAUM
Zawadzka 16a, tel. 27-52
ספּעציאַליסט פאַר אינערליכע און נערווען־קראַנקהייטען.
נעהמט אָן טעגליך פון 5 ביז 7 אָוונט

Dr. med. B. ROBINZON
אינערליכע און קינדער-קראַנקהייטען.
וואָינס יעצט
פּיעטריקאָווער 10, טעלעפאָן 31-86.
נעהמט אָן פון 8–9½ פריה און ½ פון3–4½ נאָכמ

רבי אליעזר בן הורקנוס

דער תנא, וואס איז געווען א בערימטער עקשן

פון **חיים שויט.**

.2

איינמאל האבען הורקנוס'עס קינדער געזאגט צו זייער פאטער: „ועה וואס דיין זוהן אליעזר האט דיר אפגעטון. ער האט דיך איבערגעלאזען אויף דער עלטער און איז אוועק אין ירושלים, ער האט פעררינט, דו זאלסט איהם אפזאגען פון ירושה".

האט הורקנוס זיי געפאלגט און איז אוועקגעגאנגען אין ירושלים אויסצושליסען אליעזר'ן פון ירושה.

איז ער געקומען אין ירושלים גראד אין א טאג, ווען ביי רבי יוחנן בן זכאי איז געווען א סעודה, צו וועלכער עס זענען געווען איינגעלאדען די אנגעזעהענסטע יודען פון דער מדינה: בן־ציצית הכסת, נקדימון־בן־גוריון און בן־כלבא־שבוע. האט מען דערצעהלט רבי יוחנן, אז הורקנוס איז געקומען אין ירושלים, האט ער געהייסען מאכען פאר איהם א פלאץ צווישען די געסט, האט מען איהם אוועקגעזעצט אויבען־אן צווישען אלע חשוב'ע לייט. איז ער געזעסען צווישען זיי מיט גרויס אפשיי און געציטערט. אין מיטען דער סעודה האט רבי יוחנן אנגעקוקט רבי אליעזר'ן און איהם געהייסען זאגען עפעס פאר'ן עולם.

האט רבי אליעזר געענטפערט: „וואס קען איך זאגען? א גרוב מיט וואסער קען נישט ארויסגעבען מעהר ווי מ'גיסט אין איהר אריין. פונקט אזוי קען איך נישט זאגען מעהר תורה, ווי איך האב ביי דיר בעקומען".

האט רבי יוחנן איהם געזאגט: „ניין, מיין זוהן, דו ביסט נישט קיין גרוב מיט וואסער, נאר א קוואל ביסטו, וואס גיסט מיט פרישע וואסער פון זיך אליין".

זענען רבי יוחנן מיט די תלמידים צוגעשטאנען צו איהם. האט רבי אליעזר זיך אויפגעשטעלט און אנגעהויבען צו דרש'ענען, און ער האט געזאגט אזעלכע זאכען, וואס קיין אויער האט קיינמאל דאס נאך נישט געהערט. זיין פנים האט בשעת מעשה געלויכטען ווי די זון אין הימעל. שטראלען זענען געגאנגען פון איהם ווי פון משה רבנו'ס פנים. און ס'איז אלעמען געווען אזוי ליכטיג אין די אויגען, אז קיין מענש האט נישט געוואוסט, צי ס'איז טאג אדער נאכט.

נאך דער דרשה האט רבי יוחנן בן־זכאי זיך אויפגעשטעלט, האט געגעבען רבי אליעזר'ן א קוש אויפ'ן קאפ און געזאגט: „אוי וואויל איז צו אייך. אברהם, יצחק און יעקב, וואס אזא קינד איז פון אייך ארויסגעקומען".

האט הורקנוס געענטפערט: „אויף וועמען זאגט ער עס?" האט מען איהם געענטפערט: „אויף דיין זוהן אליעזר". האט ער זיך אפגערופען: „נישט אזוי האט ער בעדארפט זאגען. נאר „וואויל איז צו מיר, וואס אזא קינד איז פון מיר ארויסגעקומען!"

איז דער אלטער הורקנוס באלד ארויף אויף א באנק און האט אויסגערופען פאר די גדולי פון ירושלים:

„רבותי! איך בין געקומען אהער, כדי אפצוזאגען מיין זוהן אליעזר'ן פון מיינע גיטער. איצט אבער לאז איך איבער אלע מיינע גיטער פאר מיין זוהן אליעזר'ן, און זיינע איבעריגע ברידער קריגען קיין חלק נישט."

האט רבי אליעזר איהם אויף דעם געענטפערט: „ווען איך וואלט פערלאנגט מאיאנטקעס פון גאט, וואלט ער מיר געגעבען, ווארים עס שטעהט „צו גאט געהערט די ערד און אלץ, וואס איז אויף איהר דא". וואלט איך פערלאנגט פון גאט גאלד און זילבער, קען ער מיר אויך געבען, ווארים עס שטעהט: „צו מיר געהערט דאס זילבער און צו מיר געהערט דאס גאלד, זאגט גאט". איך אבער פערלאנג פון גאט נאר תורה אליין".

רבי אליעזר, זעהט אלזא דערפון אויס, האט זיך ענטזאגט פון זיין פאטערס אנבאט, און האט גענומען נישט מעהר ווי א גלייכען חלק מיט זיינע ברידער.

רבי אליעזר ווערט געלעגט אין חרם.

רבי אליעזר האט געלערנט אין רבי יוחנן בן־זכאי'ס אקאדעמיע אין ירושלים ביז קורץ פאר'ן חורבן. ווען די שטאט האט שוין געהאלטען ביים פאלען, האבען ער און רבי יהושע ארויסגע'גנב'עט זייער גרויסען רבי'ן פון ירושלים אלס מת אין א ארון.

שפעטער איז רבי אליעזר געווען א מיטגליד פון סנהדרין אין יבנה, אבער ער האט א צייט מיט יאהרען געהאט אויך זיין אייגענע אקאדעמיע, זיין אייגענעם בית מדרש אין לוד. א שטאט נישט ווייט פון יבנה. זיין נאמען האט זיך פערשפרייט אלס דער גרעסטער תלמיד פון רבי יוחנן בן־זכאי. און פון נאהענט און ווייט איז מען געקומען לערנען אין זיין ישיבה. נאר דער גרעסטער פון אלע תלמידים זיינע איז געווען רבי עקיבא.

רבי אליעזר איז געווען רבי יוחנן בן־זכאי'ס א תלמיד און האט געהערט צו די וויכטיגסטע פארשטעהער פון הלל'ס שולע („בית הלל"). אבער שטרענג און קאנסערוואטיוו איז ער געווען, גלייך ווי ער וואלט געהערט צו שמאי'ס שולע („בית שמאי").

אבער נאך ערגער ווי רבי אליעזר'ס שטרענגע און קאנסערוואטיווע שיטה איז געווען זיין הארטע נאטור, זיין איינגעשפארטקייט. ער האט בשום אופן א סך מחלוקות אין דעם סנהדרין פון יבנה, און מ'האט נישט געקענט מאכען קיין טאלק. רבן גמליאל, דער נשיא, דער פארזיצער, און פיהרער, פון דעם סנהדרין, איז געווען רבי אליעזר'ס שוואגער (רבי אליעזר'ס פרוי, אמא־שלום, איז געווען רבן גמליאל'ס א שוועסטער). דאך אבער איז ער געווען געצוואונגען ארייננצולעגען רבי אליעזר'ן אין חרם. א נישט אין נישט מעגליך געווען צו מאכען דעם סנהדרין פון יבנה פאר א צענטראלע אויטאריטעט אז אלע יודען זאלען פאלגען זיינע בעשלוסען.

ווי אזוי איז געקומען צו דעם ברוך צווישען רבי אליעזר'ן און זיינע חברים? וועגען דעם הערט דערצעהלט אי דער אגדה א פאלגענדע מעשה:

עס איז געווען א גרויסער שטרייט אין בית מדרש וועגען אנ'אויווען, וואס איז צוזאמענגעשטעלט פון איינצעלנע קאכלעס, צי דאס איז א לייטענע כלי און עס נעהמט יא אן טומאה, אדער דאס הייסט א געבירע און עס ווערט נישט טמא, ווען א טמא'ער שרץ האט זיך געפונען אין דער לופט אינעווייניג. האט רבי אליעזר געזאגט, אז א־א אויווען הייסט א געבירע, און ער איז טהור; אבער די חכמים, עס הייסט די מעהרהייט פון דעם סנהדרין, האבען ארויסגעגעבען א פסק־דין, אז א־א אויווען איז א לייטענע כלי און ער ווערט יא טמא.

האט רבי אליעזר געבראכט א בעווייז נאך א בעווייז, אז ער איז גערעכט. אבער די חכמים האבען עס נישט אנגענומען. האט רבי אליעזר א געשריי געטון: „אויב דער דין איז אזוי ווי איך זאג — זאל עס דער דאזיגער באקסער־בוים בעווייזען!" האט דער באקסער־בוים זיך א רוק געטון פון זיין ארט הונדערט איילען ווייט. האבען די חכמים זיך אפגערופען: „מ'ברענגט נישט קיין בעווייז פון א באקסער־בוים".

האט רבי אליעזר ווידער אויסגעשריגען: „אייב נישט נאכגעגעבען, אפילו אויב אלע זיינע חברים זענען געווען נגד איהם. האט דאס געפיהרט צו דער דין איז ווי איך זאג — זאל עס אט דער וואסער־קאנאל בעווייזען!" האט דער וואסער־קאנאל אנגעהויבען שטראמען אויף צוריק. האבען די חכמים זיך אפגערופען: „מען ברענגט נישט קיין בעווייז פון א וואסער־קאנאל".

האט ער ווידער אויסגעשריגען: „אויב דער דין איז ווי איך זאג — זאלען די ווענד פון בית מדרש עס בעווייזען!" האבען די ווענד פון בית מדרש זיך א בויג געטאן ווי אומצופאלען. האט רבי יהושע אנגעשריגען אויף זיי: „ווען תלמידי חכמים קריגען זיך וועגן א דין — וואס האט איהר זיך ארייננצומישע?"

זענען די ווענד אזוי געבליבען שטעהן איינגעבויגענערהייט. איינגעפאלען זענען זיי נישט צוליב רבי יהושע'ס כבוד, און אויסגעגלייכט האבען זיי זיך נישט צוליב רבי אליעזר'ס כבוד. שטעהען זיי דעריבער אט אזוי איינגעבויגען ביז היינטיגע טאג.

האט רבי אליעזר ווידער אויסגעשריגען: „אויב דער דין איז ווי איך זאג — זאל מען עס פון הימעל בעווייזען". האט זיך געלאזט הערען א שטים פון הימעל (א בת קול), וואס האט געפרעגט: „וואס האט איהר געגען רבי אליעזר'ן? עס איז אומעטום דער דין ווי ער". האט רבי יהושע זיך אויפגעשטעלט אין אנגערופען: „נישט אויפ'ן הימעל איז די תורה" („לא בשמים היא", דברים ל', 12) — מיר פאלגען נישט קיין שטים פון הימעל! די תורה האט שוין לאנג געשריבען אין דער תורה אויפ'ן בארג סיני, אז עס מוז בלייבען אזוי ווי די מעהרהייט בעשליסט („אחרי רבים להטות").

רבי נתן האט איינמאל געטראפען אליהו הנביא האט ער ביי איהם געפרעגט: „וואס האט דער אויבערשטער געטון אין יענער שעה?" האט אליהו איהם געענטפערט: „ער האט דעמאלט געשמייכעלט און געזאגט: מיינע קינדער האבען מיך בייגעקומען, מיינע קינדער האבען מיך בייגעקומען!"

מ'דערצעהלט, שטעהט אין דער אגדה, אז אין יענעם טאג האט מען געבראכט אין בית מדרש אלע זאכען, וואס רבי אליעזר האט גע'פסק'ענט, אז זיי זענען טהור, און זיי פערברענט. דערנאך האט מען אפגעשטימט וועגען איהם און איהם ארייננגעווארפען אין חרם. האט מען נעקלערט, ווער עס זאל געהן איהם דאס אנזאגען. האט רבי עקיבא זיך אויסגערופען: „איך וועל געהן, ווארים טאמער וועט איהם דאס אנזאגען נישט קיין פאסיגער מענש, קען ער נאך די גאנצע וועלט חרוב מאכען".

אויף וואס פאר אנ'אופן האט עס רבי עקיבא געטון? ער האט זיך אנגעטאן אין שווארצען און זיך איינגעהילט פון אויבען אין שווארצען און איז געקומען צו רבי אליעזר'ן און זיך אוועקגעזעצט פיר איילען ווייט פון איהם. האט רבי אליעזר איהם נאך־געפרעגט: „עקיבא, וואס איז עפעס היינט אנדערש ווי אלע טאג?" האט רבי עקיבא געזאגט: „מיר דוכט זיך, אז דיינע חברים האלטען זיך פון דיר פון דערווייטענס". אז רבי אליעזר האט דאס דערהערט, האט ער צוריסען זיינע קליידער, זיך אויסגעטאן די שיך און זיך אראפגעלאזט און געבליבען זיצען אויף דר'ערד, און טרעהרען האבען זיך איהם גענאסען פון די אויגען.

איז די וועלט באלד געשלאגען געווארען. א דריטעל האט זי געליטען אין איילבערטען, א דריטעל אין ווייץ און א דריטעל אין גערשטען. מאנכע דערצעהלען, אז אויך די טייג, וואס א פרוי האט געהאלטען אין האנט, איז צוקראכען געווארען. א גרויסער צארן האט זיך אויסגעגאסען יענעם טאג אויף דער וועלט. יעדער ארט, אויף וועלכען רבי אליעזר האט נאר א קוק געטון זיין בליק, איז פערברענט געווארן.

אלע
האבען זיך שוין איבערציינט, אז די
בילגסטע און רעעלסטע
פערפומעריע
— איז נאר ביי —
י. דרוקער
זאוואדזקא 11
טעלעפאן 75-92.
בעמערקונג: יעדער קויפער בעקומט גראטיס א פלעשעל פערפום
פון דער וועלט־בערימטער פירמע „Fascinatto" Berlin

פערקויפט צום טייוועל.

(ראמאן).

53)

— הער זארעמבא! — האט קליין אנגעהויבען — איהר לייקענט אייער אנטייל אין דעם אוועקרויבען פון דער פרייליין חיים?

— זעלבסטפערשטענדליך!

— איהר לייקענט אויך אייער אנטייל אין דער דערמארדונג פון דער פרוי חיים?

— זעלבסטפערשטענדליך!

— וואו געפינט זיך דער פאלקאווניק גוינט?

— וואהרשיינליך ביי זיך אינדערהיים, אין זיין פאלווארק.

— ניין, ער איז דארט נישטא, אדער ריכטיגער — צוויי בייטאג איז ער נישט געווען, ווייל פונקט אין דער צייט בין איך ביי איהם געווען, איך האב דארט רעווידירט דאס גאנצע הויז, און איבערגעלאזט אויפ'ן ארט א פאליציאנט, איך האב איהם בעפוילען, ער זאל מיר טעלעגראפירען, ווי נאר דער פאלקאווניק וועט אנקומען. ביז איצט האב איך קיין דעפעשע נישט דערהאלטען, און דאס איז א סימן, אז דער פאלקאווניק איז נאך דארט נישטא.

קליין האט דורכדרינגליך געקוקט אין זארעמבא'ס אויגען. דער נאטאר האט זיך אבער מיט גארנישט פערראטען. מיט זיין דינער ווייסער האנד האט ער זיך געשפילט מיט'ן שפיץ בלייפעדער.

— דאס וואס איהר האט מיר געזאגט וואנדערט מיך זעהר, איך בין געווען איבערציינט, אז דער פאלקאווניק איז צוריקגעקומען אהיים. ווי איך איז בעקאנט, האב איך איהם אליין בעגלייט צו דער באהן.

קליין האט זיך איינגעבויגען צו איהם מיט א שפאטישען שמייכעל:

— איצט וועט איהר מיר דערלויבען צו ענטדעקען פאר אייך דעם סוד, אז... איהר זאגט ליגען! מיינע מענשען האבען נאכגעשפיאנירט אייך און דעם פאלקאווניק. איהר זענט אבער נישט געווען אויפ'ן וואגזאל.

זארעמבא האט אויך א שמייכעל געטון.

— אויב איהר זענט אזוי גוט וועגען אלץ אינפארמירט, מא וואס ושע פרעגט איהר מיך?... איבריגענס — האט ער פארגעזעצט, אויפהויבענדיג די אויגען צום באלקען — איז דא א פערקעהרטע מעשה: נישט איהר דארפט מיר זאגען, אז איך בין א ליגנער, נאר איך אייך. איך בין זיך גרייט צו וועטען אויף וואס איהר ווילט, אז בעה'ן אוועקגעהן פון בית עולם האט מיך קיינער נישט נאכשפיאנירט. איצט וויל איך מאכען א סוף פון דער גאנצער קאמעדיע, און איך קאן אייך זאגען, אז איך זעה שוין גאנץ לאנג, ווי מען שפיאנירט מיר נאך.

פאר צארן און אויפרעגונג איז קליין'ס פנים אנגעגאסען געווארען מיט בלוט. ער האט פעסט צונויפגעקלעמט די פויסטען אונטערן טיש און איינגעהאלטען א פרעג געטון:

— אז איהר האט עס יא געוואוסט, טא פארוואס האט איהר ביי מיר נישט געפאדערט קיין ערקלערונגען.

— צו־וואס? מיך האט עס זעהר געוויילט!

— גוט, דעם ראזינען ע־ין קאנען מיר דערווייל אפליינען. — האט קליין איבערגעריסען — איך האב אייך געשטעלט א וויכטיגע פראגע. ענטפערט אויף איהר: וואו זענט איהר געווען, און וואו איז אהיינגעקומען דער פאלקאווניק?

זארעמבא האט אפגעהויבען די אויגען פון באלקען, און איז אויפרייצענד געענטפערט:

— מיר זענען געזען אויפ'ן וואקזאל, מיין ליבער פריינד! און אויב איהר גלויבט נישט, טא וועט איהר מיר אפשר זאגען אליין, אויב אייערע מענשען האבען אונז נאכגעשפיאנירט.

— אויפ'ן וואקזאל זענט איהר נישט געווען! פאר'ן אפגעהן איז דער צוג רעווידירט געווארען, וואקזאל, און קיינער האט נישט געזעהן אייך, מ'האט נאכגעפרעגט די גאנצע דינערשאפט אויפ'ן און מ'האט דארט דעם פאלקאווניק נישט געפונען. און נישט דעם פאלקאווניק, איהר פערשטעהט דאך אליין, אז דער פאלקאווניק קאן נישט א דורך אומבעמערקטערהייד. ער זעהט שוין אזוי אויס, אז מען מוז איהם בעמערקען!

— דער הויפט־וואקזאל איז נישקשה'דיג גרויס.

— האט זארעמבא בעמערקט — און עס איז דערביי בער נישט קיין וואונדער, וואס מ'האט דעם פאלקאווניק נישט געזעהן, הגם איהר פערזיכערט, אז ער קאן זיך אדורכשלייכען אומבעמערקט. איך ווייס נישט, וואס מיט איהם איז געשעהן נאך דעם, ווי מיר האבען זיך געשיידט ביי דער בילעט־קאסע. איך קאן אייך נאר זאגען, אז אנ'ערך צוואנציג מינוט פאר'ן אפגעהן פון צוג האבען מיר זיך גע־דריקט די הענד און זיך פונאנדערגעגאנגען.

— וואס זשע האט איהר געטון, אוועקגעהענדיג פון וואקזאל? — האט קליין א פרעג געטון, רע־כענענדיג דורך עקשנות צו צורודערען דעם נאטאר.

דער ביטערער זארעמבא האט זיך אבער נישט געלאזט ווארטען אויפ'ן ענטפער:

— איך בין אוועק אין דער באנק אריין, און איהר קאנט זיך דערין לייכט איבערצייגען, ווייל איך האב דארט געקויפט עטליכע אקציעס! זארעמבא האט געמאכט א הנ'רעדלינען שמייכעל און צוגעגעבען:

— איהר ווייסט דאך, הער קליין, אז איך בין נאך א בחור, און איך פטר א סך צייט אויף היימישער ווירטשאפט. עס איז געווען גאנץ שפעט, ווען איך האב זיך צוריקגעקעהרט אין קאנטאר.

— און בינו־לבינו — האט קליין פאמעלעך א זאג געטון — האט אייער ברודער, דער פאלקאווניק גוינט...

דאס ליכט אין פלוצים אויסגעלאשען געווארען, און אין פינסטערניש איז געווארען שטאק־פינסטער.

— — — — — — — — — —

קליין איז אויפגעשפרונגען.

ער איז שיער נישט אנידערגעפאלען און אר־בערגעקעהרט דעם טיש.

— מיין רעוואלווער איז אנגעצילט אויף אייך, זארעמבא! — האט ער אויסגעשריגען און דער פינסטער — יאקובינסקי, קומט אהער! שטעלט זיך דא לע'ם מיר!...

ער איז פארזיכטיג אפגעטראטען אויף צוריק, ביז ער האט מיט דער פלייצע דערשפירט די וואנד.

יאקובינסקי האט זיך מיט א זירלעריי הער־נעהענטערט צו איהם, צוקלאפענדיג ביים געהן עפעס א נלעזערנעם געגענשטאנד.

עס איז ענטשטאנען א טויטע שטילקייט.

די ביידע אגענטען זענען געשטאנען נעבענ־[illegible]
נעקוקט אין דער פינסטערניש.

עס זענען נאך געווען זיכטבאר א שוואכע רויטקייט פון די קוילען אין קאמין.

— ער איז ענטשלאפען, הער קליין! — האט יאקובינסקי ארויסגעמורמעלט.

— ניין! — האט אפגעהילכט זארעמבא'ס שטימע — איך בין דא!

(פארטזעצונג קומט).

דער קונדרס

הומאר — צוזאמענגעשטעלט דורך א. שארפצינגעל — סאטירע

די שטרייקט

ווייב (צום מאן) היינט שטרייק איך! עסען זאל איך דיר דערלאנגען? נא דיר און בעלעק דיך!.. בא.

דער „קונדרס" מעג.

א רעזאלוציע פון שטרייק-קאמיטעט.

אויף איינע פון די לעצטע זיצונגען פון שטרייק קאמיטעט איז בעטראכט געווארען די פראגע צו דארף מען ערלויבען דעם „קונדרס" ערשיינען בעתן גענעראל-שטרייק.

די פראגע האט ארויסגערופען לייריגשאפט־ליכע ויכוחים.

אין רעזולטאט איז אנגענומען געווארען פאל־גענדע רעזאלוציע: 1) דער שטרייק־קאמיטעט גע־פינט איין, אז דער איינציגער ארגאן, וועלכער איז בערופען אויסצולאכען די הוספה, וואס די אינ־דוסטריעלער געבען, איז דער „קונדרס"; 2) מאכען צו שפאט די טענה פון די אינדוסטריעלער, אז ווי מאכען נעבעך שלעכטע געשעפטען, קאן נאר דער „קונדרס"; 3) אפ'חוזק'ן פון דער בעריהמטע פון די אינדוסטריעלער, אז זיי ארט נישט דער שטרייק, האט נאר דעם מוט דער „קונדרס" און 4) שטעכען סאטיריש דער רעגירונג פאר איהר העלדישקייט פארצולעגען 5 פראצענט הוספה, וועט נישט קיין אנדערער ווי דער „קונדרס".

נעהמענדיג דאס אלץ אין אכט, ערלויבט דער שטרייק־קאמיטעט דעם „קונדרס" צו ערשיינען אין דער צייט פון אלגעמיינעם שטרייק.

אזוי זעהט ער אויס.

ל-לעווענס

פונט מיר א טובה. און בארגט מיר, אויף אט א דעם, אביסל געלד, צו צאהלען א „פארטמאנ?"

גאר נישט קיין שפאס.

(וואך-קלאנגען).

האבען מיר די וואך געגאסען
פון דעם שטרייק דעם אלגעמיינעם,
אלעמען האט עס פערדראסען,
ס'האט נישט אויסגעמיטען קיינעם.

ס'איז געווארען יום-טוב חנא,
מיט די גרויסע גאז-שפאצירען;
אפגערוהט האט פערד און וואגען
פונ'ם פיהרען און פערפיהרען...

און גע'חקר'נט האט מען פלייסיג,
און גע'פלפול'ט זיך מיט פייער,
און אריינגעזאגט זיך בייסיג — —
ס'איז געווען וואויל און טייער...

און דעם צארן דעם געברענטען
פון די הונגעריגע מענטשען,
האבען „ליך קיין ארגומענטען
נישט געפעהלט.. פון.טערעבענטשען"..

אלץ געווען איז, ווי ס'בעדארף זיין
אלץ ערלעדיגט בחפזון..
אונז מיט חכם און מיט שארפזין
אויך א ביסעל בלוט געלאזען..

נישט געשמאק די זאך אין קיינעם!
ס'איז נישט פון די זיבע זאכען
פון א שטרייק אנ'אלגעמיינעם
לאכען, אדער חוזק מאכען!

יאקעל בן פרעקער.

פאליטיק פון דער וואך.

צוליב'ן אלגעמיינעם, גענעראל־שטרייק, איז פערהילט געווארען דער פאליטישער הימעל און עס האט זיך נישט ארויסגעזעהן די וועלט־פאליטיק.

וואס דארף מען מעהר, אז אזא פאליטיש גרויס געשעהעניש ווי „צעפעלינס" רייזע קיין אמע־ריקא, האט זיך נישט אנגעזעהן, ווייל די פאליטישע וועלט האט געווענדעט איהר אויפמערקזאמקייט דעם גענעראל־שטרייק אין לאדז.

דער הוספה־געשריי פון די הונגעריגע טעקס־טיל־ארבייטער, האט פערהילכט „צעפעלינס" נצחון, וואס האט געהויבען דעם פאליטישען פרעס טיזש פון די דייטשען.

לופט־נצחונות האבען גענומען שפילען א גרוי־סע ראלע אין דער פאליטיק. נישט אויסגעשלאסען, אז די גאנצע פאליטיק, זאל נאר בקרוב אוועק אין דער לופט, די פאליטיק וועט ציהען חיונה פון דער לופט.

לופט־פאליטיק הערט אויף צו זיין א ווארט אהן בערייט.

„אנ'אויסגעזיכטען" פאלטא.

איך האב איצט אנגעטאן א פאלטא, און נישט בעצאהלט א גראשען.

— ווי אזוי?

— דעם פאלטא האב איך שוין 2 יאהר.

שא.

אומזיסט געזעסען.

א לאדזער גנב, וועלכער איז אפגעזעסען אין געפענגניש 3 יאהר פאר א גנבה, איז געקומען א־היים און האט איהם זיין ווייב בעגעגענט מיט א קינד אויף די הענט.

זייענדיג צופרידען וואס ער איז צוריק אויף דער פרייהייט, האט ער זיין ווייב גאר נישט אויס־געפרעגט און זיך גענומען טראכטען וועגען זיין פרנסה. דערווייל האט זיך געמאכט, אז דאס קליינע קינד איז קראנק געווארען און איז געשטאר־בען. האט ער זיך גע'עצה צוזאמען מיט זיין ווייב שבעה.

זיינער א גוטער ברודער, וועלכער האט מיט איהם זיך געטיילט מיט די סודות, איז געקומען צו איהם וועגען געשעפט.

— ווייסט שוין ווידער? — פרעגט איהם זיין גוטער ברודער.

— וואס זאל איך דיר זאגען, מיין פריינט, — ענטפערט איהם דער גנב — איך בין שוין, ווייסט דאך, נישט איין מאל געזעסען, סיי וואס איך בין יא שולדיג און סיי וואס איך בין נישט שולדיג גע־ווען, אבער אזוי אומזיסט זיצען, ווי איך זיין איצט, ווייסט נאר איין גאט דעם אמת...

„גראף צעפעלין" בעגריסט דעם „קונדס".

דער „קונדרס" האט בעקומען פון „גראף צעפ־פעלין" פאלגענדע בעגריסונגס־דעפעשע:

צו מיין אנקומען אויף דער אמעריקאנער טעריטאריע, בעגריסט איך דיך, טייערער „קונדרס" און ווינש דיר, אז דיינע לאנדסלייט זאלען, פון היינט איבער א יאהר, אויך דאס זעלבע בעווייזען. און זאלען מעהר נישט צו־ריקקעהרען פון מיטען וועג.

„גראף צעפעלין."

פריהער צושלאגען.

א בחור פון דער סלאבאדקער ישיבה איז אמאל אריינגעגאנגען צום „לבוש מרדכי", ר' משה מרדכי עפשטיין און האט איהם געזאגט א שטיקעל תורה.

דעם „לבוש מרדכי" איז די תורה נישט גע־פעלען.

— ארבא שלאגט מיר אפ! — האט זיך דער בחור אנגעריפען

— שלאג עס פריהער צו — האט איהם דער „לבוש מרדכי" געענטפערט.

ביאגראפיעס.

פון „קי דה."-לעקסיקאן.

א. בעזמאן.

די וויכטיגסטע ראל אין טעאטער ליגט ביי בעזמאנ'ען אין די הענט — די קאסע.

בעזמאנ'ס שפילען, הגם קיינער זעהט נישט, האט, פאר'ן טעאטער, מעהר בעדייטונג ווי דאס שפילען פון אלע אקטיארען צוזאמענגענומען. דער טעאטער־עולם איז איהם טאקע זעהר דאנקבאר דערפאר, וואס מען זעהט איהם נישט אויף דער ביהנע און מען ווינשט זיך, אז אויך מאנכע אנדערע אקטיארען זאלען זיך פון איהם אפלערנען, וואלט מען דאן פערשפארט אנצוקוקען די הויקערס, קרו־מע, לומע, הייזעריגע און אנדערע קאליקעס, וועל־כע האפסען ארום אויף דער ביהנע.

א. בעזמאן האט אונטער זיך א גרויסע טע־אטער־פערגאנגענהייט און שפילט איצט שוין דאס שטיק: „אמאל איז געווען"...

בימי זאנדבערג איז בעזמאן געווען דאס „אוי־בערשטע פון שטויסעל", דאס גרויסע טעאטער איז געלעגען אויף „זיינע פלייצעס" און עס איז מעהר ווי זיכער, אז ווען ער וואלט נישט אוועק, וואלט דאס גרויסע טעאטער נישט אפגעברענט.

אלע גרעסטע אקטיארען און אקטריסעס זענען „א דורכגעגאנגען זיינע הענד", וואונדערט מען זיך מאקי פאר וואס ער איז געבליבען ביי אביסעל קאליקעס.

———:0:———

שפאס פון פאמיליען־ווינקעל

פערלאנגט אנ'עצה

מרעפערק: — דיין מאן וועט זיין שעהן, העלדיש אז ר"ך.

פרוי: — זעהר פיין, אבער איצט גיב מיר אנ'עצה ווי אזוי קען איך פטור ווערען פון מיין איצטיגען מאן.

אט פארוואס

— פארוואס האבטו מיר נישט געזאגט, אז דו ביסט געלאדען געווען צו דיין חבר'טעס געבורטס־טאג?

— די מאמע האט מיר געזאגט, איך זאל קיינמאל נישט דערמאהנען קיין געבורטס־טאג אין דיין בעגעגנאווס.

מ'זאל נישט מיינען

פרוי: פארוואס געהסטו תמיד ארוים אויפ'ן באלקאן ווען איך הויב אן צו זינגען? וואס, עס געפעלט דיר נישט מיין שטימע?

מאן: ניין, וואס דיר פעלט איין! איך וויל נאר נישט, די שכנים זאלען מיינען, אז איך שלאג דיר...

א גוטען זכרון

זי: איך האב גרויס אכמונג פאר אייך, נאר אייער פרוי קאן איך נישט ווערע. פעמיהט זיך מיך צו פערגעסן.

ער: דאס איז דאך די צרה, וואס איך האב א גוטען זכרון.

פארזיכטיג,

יונגערמאן: — איז דאס אמת, אז קושען זיך איז נישט געזונט?

דאקטאר: — א שאלה! ס'איז געפעהרליך. א קוש קען ברענגען אמאל ביז חתונה האבען.

א פאלשע וועלט.

צו א רב א שטיקעל כאבארניק, זענען אמאל געקומען צוויי יודען אויף א דין־תורה. האבען זיך ביידע צדדים גאנץ פיין אויסגע'טענה'ט און גע־ווארט אויף דעם רב'ס מיינונג: וועמען וועט ער געבען גערעכט. דער רב האט אריינגעטראכט אין ענין און אנגעהויבען צו רעדען. זעהט איין יוד, אז דער רב איז געניינט צו געבען גערעכט זיין געגנער, נעהמט ער און פוינט זיך אין, כלומרשט אויף אויסשנייצען די נאז, און רוקט אריין דעם רב אין זאק אריין א גרויסע מטבע. דערפיהלט די מטבע איז דער רב זיכער געווען, אז דאס איז א זילבערנער רובעל. האט ער, דער רב אנגעהויבען רעדען פערקעהרט: „צוריק געשמועסט, איז ער דאך גערעכט"... בקיצור, ער האט ארויסגעטראגען א פסק־דין לטובת דעם מטבע־געבער.

אז די יודען זענען ארויסגעגאנגען פון שטוב, האט דער רב ארויסגענומען פון זאק די מטבע — ערשט, אוי וועה! דאס איז נישט קיין זילבערנער רובל, נאר קופערנע פינף קאפיקעס.

— וועה, וועה, — האט דער רב א זיפץ גע־טון — זעהט פאר א פאלשע וועלט היינט איז!... א שרעק וואס פאר א שווינדלער!...

א מוסר־השכל פאר פליטה־מאכער...

א לאדזער סוחר האט געלערנט זיין בן־יחיד — כפרות שלאגען. האט דער זון געזעהן אזוי ווי דער טאטע האט איהם געלערנט, ער האט דריי מאל אפגעזאגט דעם „בני־אדם" און האט אנגע־הויבען דרעהען מיט'ן האהן איבער'ן קאפ זאגענדיג זה כפרתי. אבער דא האט געטראפען א מעשה נורא. דער האהן האט איהם (נישט פאר קיין יודען גערעכט) אנגעמאכט אויפ'ן קאפ... איז דער ראזי־נער בן־יחיד געבליבען שטעהן נישט וויסענדיג וואס ווייטער צו טון, האט אויסגעגלאצט א פאר אויגען אויפ'ן טאטען ווארטענדיג אויף אנ'עצה — „וויש אפ מיין קינד און דרעה ווייטער" — האט איהם דער טאטע געזאגט.

שא.

עס פאלען די בלעטער.

כ'מורנע אין דרויסען,
עס פאלען די בלעטער,
הארבסטיג הבותי
און קאלטליך דער וועטער;
א ווינטעל נעמט בלאזען
שוין נאר אן קאטאווקעס
און ס'קריכען אין מוח
גאר מאדנע מחשבות.

באלד ווינטער — און האלץ
איז נישט, כאטש א שייטעל,
מען דארף אויך א ברויטעל
און פוסט איז דאס בייטעל.

הכלל, ס'איז נישט פרעהליך,
עס קיכינט דער דלות,
ווען דווקא אין הארבסט
נעמט זיך פראלמען פון אייער.

שפיצעלע.

פון אויסלענדישען מארק

אויסגעזוכטער הומאר מיט ווארצירטען צאל

די פאסיגע מינע

— די גאנצע צייט האט דער קאנדוקטאר געקוקט אויף מיר פונקט ווי איך וואלט נישט געהאט קיין בילעט.

און וואס האסטו געטון?

איך האב געקוקט אויף איהם מיט אזא מינע פונקט ווי כ'וואלט יא געהאט א בילעט.

א בקשה

בעת'ן באדען זיך איז א באנק־דירעקטאר שיר נישט דערטרונקען געווארען. ס'האט איהם אפגעראטעוועט זיבער אנ'אנגעשטעלטער. דער דאנקבארע דירעקטאר האט גע־דריקט דעם בעצמטען די האנד און געזאגט:

פערלאנג פון מיר. וואס נאר די ווילסט, איך וועל דיר קיין שום זאך נישט אפזאגען

דערויף ענטפערט דער בעאמטער:

— איך האב צו א ד. ה' דירעקטאר, איין גרויסע בקשה: זאל נאט אפהיטען אז מיינע קאלעגען זאלען גע־וואויר ווערען, אז דאס האב איך אייך געראטעוועט, זיי וועלען מיר דערפאר די יאהרען דערגעהן...

אין האטעל.

אמן גאסט צום אנדערען: וויפיל מאל דארף מען דא קלינגען, אז דאס דינסטמיידעל זאל קומען.

— ס'ווענדט זיך ווי אמאל: נעכטען האב איך גע־קלונגען 16 מאל, היינט בלויז 14.

דער ציגאר איז שולדיג,

מאן דערצעהלט: כ'האב נאר וואס פערווירקערט א צי־גאר, פלוצים גיט א האק, א זעץ, דער צוג פליהט ארויס פון די שינעס.

ווייב: זעהסט, כ'האב דיר וויפיל מאל געזאגט, דו זאלסט נישט רויכערען קיין ציגארען!

Teatr Popularny
Ogrodowa 18.

היינט און פאלגענדע טעג! ■ 8.30 אווענד ■ היינט און פאלגענדע טעג!

„מלכה שווארצענקאפ״
MALKA SZWARCENKOP

דראמע אין 5 אקטען פון G. ZAPOLSKA

רעזשיסירט דורך דיר. ה. פילארסקי און ש. דזשיגאן ארטיסט פון יודישען קאמערטל-טעאטער „ארט״

ספעציעלע מוזיקאלישע אילוסטראציע פון דיריגענט ה׳ דוד בייגעלמאן. ■ פרייזען פון בילעטען אין געוו. טעג פון שבת און זונטאג פון 50 גר. ביז 3 זל.

GRAND-KINO

גרויסע פרעמיערע!
מעכטיגע ליבעס=דראמע פון מ רח=לעבען א. נ.:

גרויסע פרעמיערע!
מעכטיגע ליבעס=דראמע פון מזרח=לעבען א. נ.:

„דעם שייכ׳ס טאכטער״

אין דער הויפטראלע די פארגיהערערין און די טייוולאניש - ליידענשאפטליכע
WILLIAM POWELL און RICHARD ARLEU ,BEBE DANIELS

BEBE DANIELS אלס די טאכטער פון מזרח, רייצט, פער׳כישופ׳ט און איבערראשט.

סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה׳ ר. קאנטאר.
אנהויב פון די סעאנסען 4.30, שבת, זונטאג און יום-טוב—12 א זייגער.

קינא MIMOZA
178 קילינסקי 178.
אנהויב פינקטליך 5.30 נאכמ., שבת 4 א זייגער נאכמ., זונטאג, 3 נאכמ.

אנאנס:
„דער שייך פאזול״

היינט און פאלגענדע טעג! גרויסע פרעמיערע! דאס מעכטיגע פ לם= מייסטערווערק

ס׳טאנצענדע ווינ

אין די הויפטראלען: LYA MARA i BEN LYON

קינא „ERA״
פרי-הער „פלארא״ זאווישא 22 (באלוט)

אנהויב פון די פארשטעלונגען אין געוו. טעג 5.30 נאכמ. שבת און זונטאג 2 א זייגער נאכמ. פערשטארקטער סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה׳ עסטרייכער. אספארטוס און הנחה=בילעטען אומגילטיג.

גאנץ לאדז פייערט דעם טריומף פון דער פוילישער ליטעראטור

„פארגיהנום״ („Przedpiekle“)

דראמע פון יונגע הערצער אין מיידעל-קערפערס, געפייניגטע אין די אריסטאקר. יוסישע ערציהונגס-אנשטאלטען פון GABRYELA ZAPOLSKA

אין די הויפט=ראלען:
Eliza la Porta, Dagny Servaes, Werner Kraus
און די בעריהמטע עקראן-טיטאנס Andre Nox

קינא „סירענא״
KINO TEATR „SYRENA“
ŁODŹ ALEKSANDROWSKA 37 TEL 49-48

אלעקסאנדראווסקא 37, טעל. 48=49.
פערגרעסערטער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה׳ פיינער.

פון דינסטאג, דעם 16=טען אקטאבער ביז מאנטאג דעם 22=טען אקטאבער ד. י.

■ דער גרעסטער טראגיקער פון עקראן LON CHANEY

אין דער ריהרענדער דראמע פון א מענש — א קריפעל, וועלכער איז א העלד פון מענשליכער נקמה א. נ.

„דער מענש און העלד״

דאס איז די בעסטע קרעאציע פון LON CHANEY — פערשטארקטער סימפאנישער ארקעסטער.

דער נעכסטער פראגראם: דער פירשט פון ליבע אין דעם בילד John Gilbert

קירצליך: „אויפגאנג פון דער זון״

שניעגאלוצעס קאלאשען
אין גרויסען אויסוואהל צו ביליגע פרייזען הורט און דעטייל עמפפעהלט

MAGAZYN OBUWIA
L. FRIEDLAND
Cegielniana 51, tel. 71-41.

בישריפט=ביורא האכבערג
פאנסקא 1 טעל. 36-77

ערלעדיגט אלע ארט געריכטליכע- און שטייער-אנגעלע-גענהייטען אין אלע אמטען אויך אויף לאדזער וואיע-וואידזטווע רעיעל און פינקטליך.
בעמערקונג: וועגען פערשידענע שטייער-פראגען נעהם איך פערזענליך אן צווישען 5—6 נאכמיטאג.

אכטונג, לאדז און אומגעגענד!
דעם גרעסטען אויסוואהל פון יודישע ליטעראטור בעקומט איהר נאר אין דער בוכהאנדלונג פון
נ. בערלינסקי
אלט-שטאט (לינקע אפ. 2)

בעמערקונג: אויף לאגער ביכער פון: ק... „ביכער״, „קולטור-ליגע״, בושאזא, „די וועלט״, „נייע קולטור״, ווי אויך אמעריקאנער און ...
ספעציעלער אויסוואהל פון יודישע פ...
גוטע בעדינגונגען. ▲▲▲▲ גוטע בעד...

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאקטוירים=ספעציאליסטען
זאוואדזקא 1.

נאר פאר וועגערישע הויט=קראנקהייטען און מענער-שוועכע. אנאליזען פון בלוט און אויס-פלוס אויף סיפיליס און טריפער. קאנסי-ליומס מיט ספעציאליסטען פון אוראלאגישע און נערווען-קראנקהייטען.
קווארץ=לאמפ. עלעקטרישער הייל=קאבינעט קאסמעטיק.
טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אווענד. זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נ״מ. בעזונדערע ווארטע צי. ער פאר פרויען.
וויזיט 3 זל.

Dr. med. NIEWIAŻSKI
Sienkiewicza 34, tel. 59-40
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקה. בעהאנדלונג פון מענער-שוועכע.
נעמט אן פון 5—9 אוו.; זונטאג, חגאות פון 11—1 מיטאג.

Dr. A. MAZUR
צוריקגעקעהרט.
ספעציאל-ארצט פאר אויערן, נאז און האלז-קראנקהייט ווי אויך שטום און שפראך-פעהלער האט זיך איבערצויגען אויף
וואסכאדניא 65, טעל. 66-01
(איינגאנג אויך דורך פיעטריקאווער 46).

פעלץ=ווארען
קען מען קויפען אמביליגסטען און אויף די בעקוועמסטע בעדינגונגען נאר ביי דער לאנג=יעהריגער פירמע
ל. ב. פעפער, 42 וואסכאדניא 42.
בעמערקונג: די קירושנער-ווערקשטעל אויפ׳ן ארט. די ארבייט ווערט אויסגעפיהרט פינקטליך און רעיעל.

וועגען
דאכאדאווי שטייער-אנגעלעגענהייטען און אנד.
היפאטעקען=, ירושות און געריכטס=ענינים
אינפארמירט, שרייבט און ערלעדיגט
רעכטסקאנסולענט
J. BIEGELEISEN
126 קילינסקי-גאס 126 (פראנט-געוועלב).

Dr. med. BRAUN
וואוינט יעצט
6=טען שערפיען 1
(בענעדיקטא) טעל. 40-26
ספעציאל-ארצט פאר הויט-און וועגערישע קראנקהייטען און מענער - שוועכע
נעמט אן פון 9—11 פריה און פון 5 ביז 8 אווענד.

שוינט אייער געלד!
צו וואס זאלט איהר אוועקווארפען אייערע אלטע היטען, אז פאר 2.50 זל. ווערט איבערגעארבייט און איבערפאסאנידט אלע ארט מענער, און דאמען-קאפעלושען לויט די נייעסטע מאדעלען און פאסאנען. פון גאר אלט ווערט געמאכט נייליך ניי. געדענקט די אדרעס: ש. וואורצעל, פולנאצנא 20, (פראנט געוועלב).
בעמערקונג: גלייכצייטיג בעקומט איהר אין גרויסען אויסוואהל אלע ארט מענער און דאמען קאפע-לושען צו זעהר ביליגע פרייזען. קומט איבערצייגט אייך.

אכטונג: מ'בעט אכט צו לייגען אויף די אריגינעלע צייכענס פון די פירמען "Tretorn" און "Kontinent"

ס'זענען אנגעקומען **באטעז** אין לע סארטען.

34 זל. TRETORN I L.S.M.	22 זל. PEPEGE I
„ 30 B.Z.A.	„ 19 „ II
„ 27 KONTINENT I R.S.	„ 22 GENTLEMAN I
„ 22 „ II Riga	„ 19 „ II

שוואמעז גרינבויש-אמעריק. פ־ר פאבריק, אויטאמאבילן, קוטשן א. ז. וו.

לעדערלעך זאמשענע צו פענסטער צו אויטאס, צו מעבעל, צו זילבער פון 2 ביז 20 זל.

ווינטער-פאנטאפעל פון אינגענער אויסארבייטונג, שוכי- און רייזע-פאנטאפעל אין אלע סארטען עמפפעהלט

קאלאשען פון אלע פירמע צו פאבריקס-פרייזען!

J. TSAKUMAKIS, 7 Piotrkowska 7

ערלעך-אויסארבייטונגען

לויט די נייעסטע מאדעלען אין א רייכען אויסוואהל ווי אויך ענגעלנע פעלעכלעך אלערליי רעפאראטורען אויף די בעסטע בעדינגונגען עמפפעהלט

I. SZWARCMAN
Narutowicza 42 tel. 66-31

געזעלש. צו פערשפרייטען פאך-קענטעניסען ביי יודישע פרויען אין לאדז

„ארבייט" („PRACA")

וואלטשאנסקא 21, טעל. 15-67

נעמט אן איינשרייבונגען אויף:
1) שניידעריי; 2) האנד-ארבייטען; 3) נייהען און וועש-צושניידען; 4) אנדולאציע; 5) קינסטלערישע מאשין-שטיקעריי; 6) מאניקיר.

LEKARZ DENTYSTA צאהן-ארצט

St. GELBERG

זאכאדניא 15, טעל. 08-31.

היילט גאנץ פערנאכלעסיגטע צייהן- און מונד-קראנקה. צאהן-ציהונג אהן שמערצען, היילט מיט ליכט-בעשטראהלונג, ספעציעלער לאבאראטאריום פון קינסטליכע צייהן. נעהמט אן פון 9 פריה ביז 7 אווענד.

Dr. med. M. KERSZNER

קינדער-קראנקהייטען

נעהמט-אן אין דער לעטשניצע אויף בזשעזשינער 11 בעראטונג 4 זל.
נעהמט-אן אינדערהיים פון 2 ביז 3 נאכמיטאג אויף זשעלאנא 16, טעל 96-51.

אכטונג, גאלאנטערי-סוחרים פון פראווינץ!

די ביליגסטע קוועלע פון **געטרעס** צום ווינטער-סעזאן

לאדז, דרעוונאווסקא 2
ביי מ. צוקער.

וויכטיג פאר בעל-שמחות!

10 POŁUDNIOWA 10

איך בארג אויס ערשטקלאסיגע געפעס, פלאטין, טישען, בענקלעך, אלע כלים שטרענג כשר און זעהר ביליג. דער ערשטקלאסיגער רעסטאַנ-טירטער זאל, לויט'ן אויסלענדישען סטיל, ווערט פער-דינגען אויף התונות מיט גוטע בעדינגונגען.

זאל פאלודניאווא 10, פרידוואלד.

פעלד-בעטען

לעזשאקעס, קינדער-שטיהלעך פון דער פירמע **„OMEGA"** מיט פיל יעהריגע גאראנטיע

פאבריק לאדז, יוליוש-גאס 4
צו בעקומען אין אלע מעבעל-געשעפטען

עלטערן!

פאר 3 זלאָטעס א וואך הערט געלערנט מיט קינ-דער וואס לערנען אין פאלקס-שולען: חומש, רש"י נ"ך משניות, גמרא יהדות היסטאריע, רעדען און שרייבען העברע-איש און יודישע בריף זעלבסט צוזאמענשטעלען דורכ'ן כעהאוגסטען ארטאדאקסישען העבראישען לעהרער י. ד. ראַ-ופנעלד, פלאץ וואלנאשטשי 6 קווער אָפ. רעכטס 2 שט.

ס'ווערן אויך אנגענומען אנפענגער פון 5 יאהר און ווי ס'ווערט אין פערלויף פון 5 חדשים אויסגעלערנט גרינדליך עברי.

שטרענג רעליגיעזע ערציהונג! ערפאלג גאראנטירט!

שפארט-געלד!

קויפט **שירמס, שטעקענס** נור אין דער ווערקשטעל פון **ס. פיגענבוים, נארוטאוויטשא 19**

ווייל איהר קענט דארט קויפען מיט 25% ביליגער ווי איבעראל.

אכטונג! עס ווערען אנגענומען אלערליי רעפאראטורען און דעקונג.

Dr. med.
J. HERSZFINKIEL
15 Zawadzka 15,
telefon 11-87

קינדער-קראנקהייטען
נעמט אן פון 8–10 פארמ.
און פון 3–5 נאכמיטאג.

Dr. ADAM
GROSGLIK
Al Kościuszki 27
tel. 51-78,

הויט און וועגעריש קראנקה, רענטגען און ליכט-היילאינסט. נעמט אן פון 5—7 אין אווענד

צוריקגעקעהרט

Dr. med.
W. EYCHNER
גינעקאלאג-אקושער
זגערזשער 11.
טעל. 34-72
נעמט אן פון 6–8 אווענד.

Dr. KELLER

ספעציאליסט פאר הויט- און וועגערישע קראנקהייטען,
2 נאווראט 2
נעמט אן פון 10 פריה, 1-2 און פון 4 8 אוו. פאר פרויען ספעציעל פון 4 5 נאכמיטאג

צוריקגעלעהרט.

אויף הערינג

אדער אויף אנדערע סחורות אי בעסטען האנדעלס-פונקט היל איך איבערגעבען אין פאכט א פלאץ נעבען פלאץ קאשטשעלני 7, זוי א גרוי-סער קעלער. — צו ערפאהרען בים ווירט

Stachlewski, Kościelna 3.

אייזערנע — קוכען

פון קופלעס און שאמאט פון פער שידענע מוסטערן און סארטען אין א גרויסען אויסוואהל עמפפעהלט אויף בעקוועמע בעדינגונגען

M. ELECHNOWICZ
1a ŻEROMSKIEGO (Gdańska) **1a**

אויספיהרונג ערשטקלאסיגע! צוגענגליכע פרייזען!

WYCIENCZENIE-BLEDNICE
LECZY
HEMOGEN
przetwor zelaza

MAGISTRA KLAWE

ORYGINALNY TYLKO Z FIRMA
KLAWE

טליתים-פאבריק

אויסארבייטונג פון וואלענע, האלב-וואלענע, זיידענע טליתים כמו טערקישע, ווי אויך טליתים-קטנים, הורט און דעטייל מיט אויספערטיגונג, אויך גארטלען, שפאניעס און ציצית, צו בעקומען ביליגער ווי איבעראל

ביי **א. ח. ציטרינאווסקי, קאמיענגא 1.**

אין 2. טויער, פארטער. קומט און איבערציינט אייך!
בעמ.: ס'ווערען אויך אנגענומען אלטע טליתים צום וואשען.

די עלטסטע פירמע אין לאדז!

BERNARD DOBRZYŃSKI S-cy

PIOTRKOWSKA № 10, TEL. 18-84

הורט- און דעטייל-פערקויף.

— עמפפעהלט: —

זיידענע-ווארען : פלוש-ווארען

:—: אין אלע סארטען. :—: אטלאסען, וועלוועטען א. אז. וו.

געלעגענהייטליך ביליג

האנד-געמאהלטע זיידענע טיכער און שאלען.

ספעציעלע טריקאטאזש-אפטיילונג:

דאמען-קאסטיומען, פולאווערס, קינדער-קאסטיומלעך, זיידענע וועסטען, רייטוזען א. אז. וו.

פערקויף אויף בעקוועמע בעדינגונגען.

פאר פעראיינס-מיטגלידער. וועלכע זענען מיט אונז אין קאנטאקט ספעציעל-גינסטיגע בעדינגונגען. אינפארמאציעס ערטיילען מיר אליין, אדער די סעקרעטארען פון פעראיינען און געזעלשאפטען.

שטרעבט איהר זיך אויסצוקורירען פון רעוומאטיזם און פאדאגרע

רייסענדע, שטעכענדע וועהטאגען אין די גלידער, געלענקען, געשוואלענע ערטער, פערקרימטע הענט און פיס, שטעכונג, רייסונג אין פערשידענע קערפער-טיילען, אפילו ווען אבשוואכונג פון דער ראיה, ערשיינען מייסטענס אלס רעזולטאט פון רעוומאטיזם און פאדאגרישע ליידען, וועלכע דארפען ווערען בעזייטיגט איידער גענצליכע פערברייטערט זיך די קראנקהייט וואס אמאל מעהר.

איך לעג פאר

א זיכער מיטעל צו קורירען די אורין דורך מינעראל-וואסער, וואס פערבעסערט די שטאף-וועקסלונג דאס איז קיין שום אנדערס אזוי'ערפען אונזוער-סאל אדער געהיים-מיטעל נאר א פראדוקט, וואס די נאטור-נאטור שענקט פאר'ן וואויל פון דער ליידענדער מענשהייט.

יעדען איינציגען א פראבע אומזיסט

שרייבט מיר זאפארט. און איהר וועט דערהאלטען גענצליך גראטיס און פראנקא א פראבע צוזאמען מיט דער אויפקלערונג דורך די פערמיטלונג פון מיינע אין אלע לענדער איינגעארדנעטע לאגערן און דאמאלס וועט איהר זיך איבערצייגען וועגען דער אונשעדליכקייט און וועגען זיין שנעלע ווירקונג

AUGUST MARZKE, Berlin, Wilmersdorf, Bruchsalerstr. 5. Oddział 43.

Fotografia „Mimosa"

געפינט זיך יעצט אויף דער פושעיאוד 14

עמפפעהלט זיך וויטער דער געעהרטער קונדשאפט צוגענגליכע פרייזען די אנשטאלט איז טעטיג טעגליך פון 9 א זייגער פריה ביז 8 א זייגער אווענד.
בעמערקונג: די וועטערונג שטערט נישט די אויפנאהמען.

לעטשניצע

פון דאקטוירים = ספעצ. און דענטיסטען = קאבינעט.
פעטריקאווער 62, טעל. 31-53.

אינערליכע קראנקהייטען	ד"ר ב. ראבינזאהן „ מ. וואלפסאן „ א. טענענבוים	פון 2½-3½ און 7—8 „ 12—2 „ 4—6
כירורגישע קראנקהייטען	ד"ר י. שרייבער „ א. פאכשאנסקי	פון 2½—4 און 7—8 „ 12—1 און 5—6
פרויען-קראנקהייטען און געבורטס-הילף	ד"ר ה. אלטערמאן „ מ. פעלדמאן פרוי ד"ר ח. זעלדאוויטש-קלאטשקא „ „ גוסטאווא זאנד טענענבוים	פון 11—1 „ 5½—7½ שבת, זונט. דינסט. דאנ. 3-5 זונט. מאנט. מיט. פרייט. 3-5
קינדער-קראנקהייטען	ד"ר מ. גוטענטאג „ ל. פאמיליער	פון 12—1 „ 4—6
נערווען-קראנק	ד"ר מ. מאשלאנקא	פון 6—7 זונטאג 1—2½
אויגען-קראנקהייטען	ד"ר י. סטופאי „ ס. האלענדערסקא	פון 1—2 און 4—5 11—12, 6—8 זונט. 12—2
נאז, האלז און אויערן-קראנק.	ד"ר מ. קלאטשקא „ באל. קאן	פון 11—1 און 7—8 „ 3½—5½
הויט- און וועגערישע קראנק.	ד"ר פ. ברוין „ י. סאלאווייטשיק	פון 12½—2½ „ 6—8
ציין- און מונד-קראנקהייטען	צאהן-ארצט מ. שעוועס „ מ. רעזניקאווא „ ב. טשודנאווסקא „ ז. קאצענבאגען	פון 9—10½ און 8—9 „ 2½—5 „ 11—1½ „ 5½—8

די לעטשניצע איז טעטיג טעגליך פון 9 פריה ביז 9 אין אווענד.

קווארץ-לאמפען און גרופען-בעשטראהלונג.

ס'ווערען געמאכט אפעראציעס, בעשטראהלונגען מיט קווארץ-לאמפען עלעקטרי-זאציע און אנאליזען, קינסטליכע צייהן, קאראנעס, גאלד-בריקען און פלאטין.

וויזיטען אין שטאדט. נאכט-דיזשור. געבורטס-הילף.

נייער פאָלקסבלאַט

דאָס לאָדזשער לעבען

נייער פאָלקסבלאַט

19
פרייטאָג
ה
תרפ"ט תשרי

אָקטאָבער
זון-אויפגאַנג 6.08
זון-אונטערגאַנג 4.38
ליכט-צינדען: 4.25

קאָנטראָל-פערזאַמלונגען פאַר רעזערוויסטען.

(ב) היינט דאַרפען זיך שטעלען אויף לעשנאָ 9, די רעזערוויסטען פון 1888 י. וואָס וואוינען אויפ'ן שטח פון 4-טען קאָמיסאַריאַט און זייערע פאַמיליען-נעמען הויבען זיך אָן אויף

I. J. K. L. Ł. M. N. O.

אויף נאָוואָ-צעגעלניאַנאַ 51, דאַרפען זיך מעלדען די רעזערוויסטען פון 1900 י., וואָס וואוינען אין 7-טען פאָליציי-קאָמיסאַריאַט מיט די פאַ-מיליען-נעמען אויף

I. J. K. L. M. N. O.

(ב) אויף נאָווא טאַרגאָווע 18 דאַרפען זיך מעלדען די געבוירענע אין 1900, וועלכע וואוינען אויפ'ן שטח פון 2. 3. 5. 8. 9. און 11 פאָליציי-קאָמיסאַריאַט און זייערע נעמען הויבען זיך אָן אויף I. J.

אויף קאָנסטאַנטינער 62 דאַרפען זיך מעלדען די געבוירענע אין י. 1903, וואָס וואוינען אויפ'ן שטח פון 2. 3. 5. 8. 9. און 11 פאָליציי-קאָמיסאַריאַטען אויף די בוכשטאַבען I. J.

רעגיסטראַציע פון יאָהרגאַנג 1908.

היינט דאַרפען זיך רעגיסטרירען אַלע געבוירענע אין 1908 י. וועלכע וואוינען אין 4. פאָליציי-קאָמיסאַריאַט און זייערע פאַמיליען-נעמען הויבען זיך אָן מיט די בוכשטאַבען:

M. N. O. P. R. S.

מאָרגען – פון 4 קאָמיסאַריאַט

Sz. T. U, W. Z. Ż.

די רעגיסטראַציע קומט פאָר אין לאָקאַל פון מיליטעריש-פאָליציי'אישע ביוראָ ביים מאַגיסטראַט (פיעטרקאָווער 212) און קומט פאָר פון 8.15 ביז 1 אַ זייגער בייטאָג.

ביים רעגיסטרירען זיך דאַרף מען מיטברענגען אַ פאַס מיט אַ פאָטאָגראַפיע, אָדער אַנ'אַנדער דאָקומענט וואָס בעשטעטיגט די אידענטישקייט פון דער פערזאָן. פאַר נישט מעלדען זיך צו דער רעגיסטראַציע דראָהט אַ שטראָף.

פערזאָנען מיט „קאַרטאַ-פאָביטו" דאַרפען זיך אויך רעגיסטרירען.

אַנ'ערקלערונג וועגען יאָהרגאַנג 1900.

(ב) אויף די איצטיגע קאָנטראָל-פערזאַמלונגען פון די רעזערוו-זעלנער זענען צום צווייטען מאָל גערופען געוואָרען דער יאָהרגאַנג 1900, וועלכער איז שוין געשטאַנען פאַר אַ קאָמיסיע אין יאָהר 1925 און אַ סך פערזאָן פון דעם דאָזיגען יאָהרגאַנג מיינען, אַז אויב זיי זענען געשטאַנען אין 1925, דאַרפען זיי זיך שוין דאָס מאָל נישט שטעלען.

צוליב דעם ערקלערט די מיליטערישע מאַכט, אַז אַלע רעזערוויסטען פון יאָהרגאַנג 1900 דאַרפען זיך אויך שטעלען צו די איצטיגע קאָנטראָל-פערזאַמלונגען און דאָס נישט שטעלען זיך וועט שטרענג בעשטראָפט ווערען.

דער נעכטיגער שטרייק-טאָג.

(ב) נעכטען 11 אַ זייגער פאַרטיטאָג האָט זיך אין לאָקאַל פונ'ם אַרבייט-מיניסטעריום אונטערן פאָרזיץ פון מיניסטער יורקעוויטש אָנגעהויבען

א קאָנפערענץ

מיט די פאָרשטעהער פון די לאָדזשער אינדוסטריעלער. אויף דער קאָנפערענץ, וועלכע האָט געדויערט כמעט 2 שעה, האָבען די אינדוסטריעלער ערקלערט, אַז מעהר ווי די פינף פראָצענט הוספה וועלכע עס האָט פאָרגעלעגט די רעגירונג קענען די אינדוסטריעלער, ביי דער איצטיגער סיטואַציע אין דער טעקסטיל-אינדוסטריע נישט איינגעהן. 3

מיניסטער יורקעוויטש

האָט גענומען אין אַכט די ערקלערונג פון די אינדוסטריעלער, און נאָכמיטאָג אָפגעהאַלטען אַ קאָנפערענץ מיט די פאָרשטעהער פון די פראָפעסיאָנעלע פעראיינען, וועלכע האָבען פון זייער זייט ערקלערט, אַז אויף ווייניגער ווי אויף 20 פראָצענט הוספה, אַ חוץ ד יאיבעריגע פאָדערונגען ווי בעצאָהלען פאַר די שטעהע-שעה'ן, אַנערקענען די דעלעגאַטען, גרעסערע לוינען פאַר אַרבייטער אויף מעהרערע שטילען א. ד. גל. — וועלען די אַרבייטער נישט איינגעהן.

צוליב דער פערקשנטער שטעלונג פון ביידע צדדים האָט דער מיניסטער יורקעוויטש פערבעטען ביידע צדדים אויף אַ געמיינזאַמער קאָנפערענץ אויף 7 אַ זייגער אין אָוענד.

(2) נעכטען נאָכמיטאָג איז פאָרגעקומען

א זיצונג פון דער שטרייק-קאָמיסיע

פונ'ם פעראיין פון אָנגעשטעלטע אין עפענטליכע אינסטיטוציעס. נאָך אַ לענגערער דיסקוסיע איז בעשלאָסען געוואָרען דעם שטרייק אין די אינסטיטוציעס פון עפענטליכען געברויך צו איבעררייסען צוליב דער איצטיגער פאַזע פון אונטערהאַנדלונגען, עס ווערט אָבער בעשלאָסען, אַז אויב די קאָנפערענץ אין אַרבייט-מיניסטעריום וועט נישט ברענגען צו קיין הסכם, וועט דער סאָלידאַר-שטרייק מיט די טעקסטיל-אַרבייטער ווידער אָנגעהויבען ווערען.

דאָס אַרויספאָהרען פון די טראַמוואַיען

האָט אַרויסגערופען אַ גוואַלדיגע אויפרעגונג. צווישען אַ טייל אַרבייטער, וועלכע סאָלידאַריזירען זיך מיט'ן טעקסטיל-שטרייק האָט זיך אָנגעהויבען אַ נייגונג צו ליקווידירען דעם שטרייק, האַלטענדיג אַז מיט'ן שטרייקען אַ פאָר טעג האָבען זיי שוין אויסגעוויזען זייער סאָלידאַריטעט מיט די שטרייקענדע טעקסטיל-אַרבייטער.

(ב) נעכטען אין דער פריה איז

א גרופע טראַמוואַי-אַרבייטער

געקומען אין דער רעמיזע, און ערקלערט, אַז זיי טרעטען צו צו דער אַרבייט. אַרום 9 אַ זייגער זענען שוין אַ גרויסע צאָהל טראַמוואַי-וואַגאָנעם געווען אין בעוועגונג און 12 אַ זייגער האָבען די טראַמוואַיען נאָרמאַל קורסירט, הגם זיי זענען געווען אָפגעהיט דורך פאָליציי-פאַטרולען.

די פריזיערס

האָבען מיטוואָך בייַנאַכט בעשלאָסען צו שטרייקען, און זיי האָבען ווירקליך נעכטען אינדערפריה פערשטרייקט. ווען זיי האָבען אָבער דערזעהען, אַז די טראַמוואַיען קורסירען, איז ביי זיי פאָרגעקומען אַ בעראַטונג. די בעראַטונג האָט בעשלאָסען אַז דער פאַר שעה'דיגער שטרייק איז אַנ'אויסדרוק פון סאָלידאַריטעט פאַר די טעקסטיל-אַרבייטער. אין דערוואַרטונג פון אויסגאַנג פון דער וואַרשאַווער קאָנפערענץ האָבען זיי דערווייל בעשלאָסען דעם שטרייק איבערצורייסען.

(ב) דער גרעסטער טייל פון

די קאַנאַליזאַציע-אַרבייטער

האָט נעכטען שוין נאָכמיטאָג נאָרמאַל געאַרבייט. אַרום די ערטער, וואו ס'זענען פאָרגעקומען די אַרבייט זענען געשטאַנען אָפטיילונגען פאָליציי. ראַנגען אויף די שטעטישע אַרבייטען זענען די אַרבייטען נישט אויפגענומען געוואָרען און די אַרבייטער האָבען בעשלאָסען צו שטרייקען ביז די פעראיינען וועלען זיי אויפפאָדערען צו פערענדיגען דעם שטרייק.

די פערזאַמלונג פון

די מאַגיסטראַט-אָנגעשטעלטע

האָט בעשלאָסען ווייטער צו שטרייקען ביז ס'וועלען אָנקומען ידיעות וועגען פערלויף פון דער וואַרשאַווער קאָנפערענץ.

שען די אַרבייטער. אַרום דריי אַ זייגער בייטאָג איז אויף רוג ציגעל-גאַס און פיעטריקאָווער אַ גרופע שטרייקענדע אַרבייטערינס בעפאַלען אַ טראַמוואַי-וואַגאָן. דערביי האָט איינע פון זיי מיט אַ שירעם אויסגעשלאָגען צוויי שויבען. די פאָליציי האָט זי געוואָלט אַרעסטירען, די פרויען האָבען נישט געוואָלט דערלאָזען דערצו און ס'איז ענטשטאַנען אַ טומעל; די פאָליציי האָט פונאַנדערגעטריבען דעם המון און אַרעסטירט די פרוי, וועלכע איז אויף אַ דראָשקע אָפגעפיהרט געוואָרען אין 7 קאָמיסאַריאַט.

(—) נעכטען האָט רעפּוטאַט שטשערקאָווסקי דערהאַלטען

אַ דעפּעשע פון וואַרשאַ.

אין וועלכער ס'ווערט געזאָגט:

„די טעקסטיל-אַרבייטער, וועלכע קעמפען פאַר'ן פערבעסערען זייער עקזיסטענץ, שיקען איבער די מלוכה'שע אָנגעשטעלטע, וועלכע זענען אָרגאַניזירט אין דער צענטראַלער פערשטענדיגונגס-קאָמיסיע פון מלוכה'שע אָנגעשטעלטע אַ הערצליכען גרוס און וואונש, אין נאָמען פון 14 פעראיינען, וועלכע רעפּרעזענטירען 200,000 מיטגלידער".

אונטערגעשריבען — די צענטראַלע פערשטענדיגונגס-קאָמיסיע.

דער צענטראַל-ראַט פון די יודישע פראָפעסיאָנעלע פעראיינען האָט מיט אַ ספּעציעלען אויפרוף אויפגעפאָדערט

די יודישע אַרבייטער

אָנצוהויבען אַ זאַמלונג לטובת די שטרייקענדע טעקסטיל-אַרבייטער. נעכטען זענען שוין איינגעפלאָסען: 500 זלאָטעס פון דרוקער-פעראיין, 100 זל. פונ'ם אַרטיסטען-פעראיין און עטליכע הונדערט — פריוואַט-זאַמלונגען.

נעכטען אינ'ם 4-טען טאָג פון שטרייק זענען זענען אַלע געווען אָנגעשטרענגט

וואָס וועט ברענגען די קאָנפערענץ אין וואַרשאַ?

בעפרייט קאָנפיסקירטע מעהל.

די פאָריגע וואָך האָט די וואָיעוואודזטווא קאָנפיסקירט אין די שראָדזער מיהלען פון בולקע און שטולמאַן קאָרן-מעהל, ווייל דאָס מעהל האָט נישט ענטשפּראָכען די פאָרשריפטען פון אויסמאָהלען קאָרן. עטליכע טראַנספּאָרטען מעהל זענען אויך קאָנפיסקירט געוואָרען אין לאָדז.

ווי מיר דערוויסען זיך איצט זענען די דאָזיגע טראַנספּאָרטען איצט בעפרייט געוואָרען פון קאָנפיסקאַציע, ווייל די קאָנפיסקאַציע איז פאָרגעקומען צוליב אַ טעות.

נייע פעראָרדנונג

וועגען אויסמאָלען כרן

פון היינט אָן טרעט אַריין אין קראַפט די נייע פעראָרדנונג וועגען קאָרן-אויסמאָהלען. לויט דער דאָזיגער פעראָרדנונג וועט מען פון איצט אָן מעגען באַקען קאָרן-ברויט נאָר פון 70—פראָצענטיגען מעהל.

פון 15 אויף 5 יאָהר.

וואָס פאַר אַ זכות איז געפונען געוואָרען!

(ב) בשעתו האָט געמאַכט אַ רושם דער פּראָצעס פון אַ געוויסען וולאַדיסלאַוו סאָבטשאַק, וועלכען דאָס קרייז-געריכט האָט פערמשפּט אויף פופצעהן יאָהר תפיסה, ווייל ער האָט מיט צוקער-לעך פערסמט עטליכע פערזאָן פון זיין פאַמיליע, צוליב אַ ירושה-ספסוק. איין שוועסטער איז דאַמאָלט נאָך דעם „כיבוד" פון סאָבטשאַק'ן באַלד געשטאָרבען.

סאָבטשאַק האָט אַפּעלירט אין העכסטען געריכט און די שטראָף איז איהם פערקלענערט געוואָרען אויף פינף יאָהר טורמע.

אַפּטייקען

היינטיגע נאַכט-דיזשורען.

(2) פ. וואָיטיצקי, (נאַפּיורקאָווסקאַ 27), ח. ראַניעלעצקי, (פיעטריקאָווער 127), אילאַיניצקי און צימער (וואָלטשאַנסקאַ 27), ליינוועבער (פרייהייטס-פּלאַץ 2), י. האַרטמאַן (מלינאַרסקאַ 1), י. קאַהאַנע (אַלעקסאַנדראָווסקאַ 80).

פון פאָלקס-אוניווערזיטעט

ביי דער ציוניסטישער-אָרגאַניזאַציע.

מאָרגען, שבת, 5 נ. מ. קומט פאָר אין דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע (צעגעלניאַנאַ 4) די ערשטע פון ציקל העבּרעאישע פאָרלעזונגען איבער יורישער געשיכטע. רעפערירען וועט ה' א. לובאַשיצקי. זונטאָג דעם 21 ה. ח. קומען פאָר 4 פאָרלעזונגען: 8 אָוענד אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע די ערשטע פון ציקל פאָרלעזונגען איבער דער געשיכטע פון דער העבּרעאישער פּאָעזיע. פרעלעגענט — ד"ר י. פרענקעל; 8 אָוענד אין לאָקאַל פון האַנדווערקער-פערבאַנד (פּאָלודניאָוואַ 4) ה' י. הערשקאָוויטש איבער עקאָנאָמישע דאָקטרינען; 6 אין אָוענד — דר. מ. פעלדמאַן אין „בני-ציון" (רזשגאָווסקאַ 72) אויף ד. ט.: „דער בוי פון מענשליכען קערפער און די פונקציעס פון די בעזונדערע אָרגאַנען". 5 נאָכמ. ה' אַ .לובאַשיצקי אין „סיני" (גלובנא 62) — וועגען יורישע געשיכטע.

די העבּרעאישע אָוענד-קורסען.

ביי די העבּרעאישע אָוענד-קורסען, וואָס זענען געעפענט געוואָרען ביי דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע, זענען שוין טעטיג 3 גרופּען. עס ווערט אויך געעפענט אַ ספּעציעלער העבּרעער קורס פאַר תנ"ך און העבּרעאישער ליטעראַטור אונטער דער לייטונג פון איינעם פון די אָנגעזעהענסטע פּעדאַגאָגען אין אונזער שטאָדט. איינשרייבונגען אין אַלע גרופּען ווערען ווייטער אָנגענומען אין ציוניסטישען ביוראָ.

די העבּרעאישע ביבליאָטעק „עבריה".

אין דער ביבליאָטעק געפינט זיך אַ גרויסער אויסוואַהל פון ביכער פון אַלע צווייגען פון דער העבּרעאישער ליטעראַטור.

די ביבליאָטעק איז טעטיג זונטאָג, דינסטאָג און דאָנערשטאָג פון 6—8 אָוענד.

קורסען „ביי בני-ציון".

אין „בני-ציון" אויף רזשגאָווסקאַ 7 זענען שוין געעפענט געוואָרען 2 גרופּען פון די פאָלקס-שולען און פאָרטגעשריטענע. איינשרייבונגען ווערען ווייטער אָנגענומען.

פון „אררט"

„משיח נייט" — אין פולען גאַנג.

דער פּרעהליכער, ליכטיגער צווייטער פּראָגראַם פון היינטיגען סעזאָן א. נ. „משיח געהט!" איז אין פולען גאַנג.

דער „משיח געהט" האָט, לויט דער ביז-איצטיגער פרעקווענץ, געשלאָגען רעקאָרד, און נישט קוקענדיג דערויף, וואָס ער ווערט שוין געוויזען אַ לענגערע צייט, ווערען די פאָרשטעלונגען אויסגעצייכענט בעזוכט, און בילעטען ווערען אין דער קאַסע בעשטעלט מיט טעג פריהער.

איצט גרייט צו דער „אררט" אַ נייעם פּראָגראַם, די ערשטע פאָרשטעלונג פון וועלכען עס איז נאָך נישט בעשטימט, מחמת דעם שטורמישען ערפאָלג פון דעם איצטיגען פּראָגראַם.

די נייע וואָך — דעם 25 ד. ח. ווערט אַגב פונקט אַ יאָהר, ווי אונזער לאָדזער קינסטלערישער טעאַטער עקזיסטירט.

היינט, פרייטאָג ווערט געשפּילט 1 מאָל — 9.45 אין אָוונד; מאָרגען — 2 מאָל: 4 אַ זייגער (צו בילינע פּרייזען) און 9.45 אין אָוונד.

Dr. MED. J. BETTE

ספּעציאַל-אַרצט פאַר אינערליכע-און קינדער-קראַנקה.

פיעטריקאָווער 6, טעל. 95-44.

צוריקגעקעהרט.

נעמט אָן פון 8 ביז 11 און פון 4 ביז 6 אָוונד

קינא

ביים קאָאָפּעראַטיוו פון מלוכה קאָמונאַלע און געזעלשאַפט-ליכע בעאַמטע

40 שיענקעוויטשאַ 40

אָנהויב אין געוו. טעג 3.30 נאָכמיטאָג שבת, זונטאָג און יום-טוב 2 נאָכמיטאָג לעצטער סעאַנס 9.30 אַ זייגער אָוונד.

פון דינסטאָג, ד. 16 ביז מאָנטאָג, ד. 22 אָקטאָבער! גרויסער פּראַכטפולער פּראָגראַם!

„די פערגעסענע" (UBÓSTWIANA)

דראַמע פון אַ טענצערקע, געשאַפען אויפ'ן גרונד פון דעם בערימטען ווערק פון Melchior Lengey „די בערימטעסטע פון די פרויען".

אין די הויפּטראָלען: LILI DAMITA, Fred Solm, Warwick Ward i Arnold Korff

נעקסטער פּראָגראַם: „יוגענד-שגעון" מיט Ernest Verebes אין דער הויפּטראָלע. ◆◆ אויפ'ן 1-טן סעאַנס זענען די פּרייזן פערקלענערט.

מעלדונגען.

לומדי שעורי ערב בגלול שייבלער
לאדז קילינסקי 116.

אין שעורי ערב קילינסקי 116, ווערט גע־לערנט יעדען טאג פון 8—10 אווענד גמרא סנהדרין דורך דעם בעוואוסטען בעל מסביר הרב ר' אברהם יצחק ערלמאן נ"י.

שבת פריה פון 7,30 ביז 9.30 ווערט געלערנט דורך דעם זעלבען בעל מסביר רב שלחן ערוך הלכה שבת; פון שבת בראשית אן ווערט געלערנט דורך דעם בעוואוסטען למדן און בעל דקדוק שמעון זאב לעווענבערג, יעדען פרייטאג צונאכטס פון 7 ביז 10 מדרש רבה און חומש רש"י מיט אלע פירושים. עס ווערט אויך געדאוונט יעדע שבתים און יו"ט אין שעורי ערב. איינשרייבען קאן מען זיך יעדען טאג פון 8—10 אווענד אין קאנצע־לאריע פון שעורי ערב. 1635

העברעאישע אווענט־קורסען ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע.

עס זענען שוין געעפענט געווארען 3 גרופען פאר אנפענגער און פארטגעשריטענע. עס ווערט אויך געעפענט א ספעציעלער העכערער קורס פאר העברעאישע ליטעראטור און תנ"ך.

איינשרייבונגען אין אלע גרופען ווערען ווייטער אנגענומען אין ציוניסטישען ביורא (צעגעלניאנא 4).

העברעאישע אווענט־קורסען און ביב־ליאטעק ביי "בני־ציון" רזגאווסקא 7.

עס ווערען ווייטער אנגענומען איינשרייבונגען אויף די העברעאישע קורסען פאר קינדער פון די פאלקס־שולען און ערוואקסענע אין לאקאל פון "בני־ציון" (רזגאווסקא 7) טעגליך פון 7 ביז 9 אווענד, און ביי ה' מ. זארעק אין זייגער־געשעפט (רזגאווסקא 18).

די ביבליאטעק פון "בני־ציון", וועלכע באזיצט העברעאישע, יודישע און פוילישע ביכער, איז לעצטענס בערייכערט געווארען מיט א גרויסער צאהל יודישע ביכער.

העברעאישע ביבליאטעק "עבריה".

אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע (צעגעלניאנא 4) איז בערייכערט געווארען מיט א גרויסער צאהל העברעאישע ביכער פון די נייעסטע א"י און אנדערע אויסגאבען.

די ביבליאטעק איז אפען זונטאג, דינסטאג און דאנערשטאג פון 6—8 אווענד.

ביבליאטעק אויפ'ן נאמען א. ד. גארדאן ביים התאחדות, שענקעוויטשא 3/5.

די ביבליאטעק־קאמיסיע איז מודיע, אז עס איז לעצטענס געקויפט געווארען העברעאישע און יודישע ביכער פון די לעצטע אויסגאבען.

פערשרייבען קען מען זיך 4 מאל וועכענט־ליך: זונטאג, דינסטאג, דאנערשטאג און שבת פון 7—9 אווענד. פאר ארבייטסלאזע און שילער א הנחה. 1883

א רעפעראט פון יודישען פאלקס־אוני־ווערזיטעט איבער די נייע העברע־אישע ליטעראטור.

דעם שבת, דעם 20 קומט פאר א רעפעראט פון יודישען פאלקס־אוניווערזיטעט אויף דער טעמא: די נייע העברעאישער ליטעראטור, רעפערירען וועט פראפ. י. בראווערמאן.

האנטווערקער־פעראיין, אגראדאווע 9, סעקציע־לוין־וועבער!

אכטונג לוין־וועבער!

מיר רופען אלע לוין־וועבער פון אגראדאווע 9 און בושעושינער 7 אויף דער גרויסער מאסען־פערזאמלונג, וואס קומט פאר זונטאג, ד. 21. אקט. 7 אווענט אין לאקאל פון אגראדאווע 9. צוליב די לעצטע געשעהענישען אויף בושעושינער 7.

1897 די פערוואלטונג.

פון די פראפעסיאנעלע "ארט"־קורסען

דערמיט ווערט בעקאנט געמאכט, אז עס זע־נען פערהאן פרייע ערטער אויסשליסליך אויף פאל־גענדע לערן־קורסען:

1. מעכאנישע וועבעריי, אויף ענגלישע, קארט און זייד שטילען. 2. מעכאנישע רונד־זאקען־ארבייט, 3. מעכאנישע שפולען און טרייבען צו טעקסטיל, זאקען און סוועטערס. 4. וועש נייען און צושניידען, 5. האנד־שטיקעריי און מאשין־האפט, 6. שטאפעריי, 7, מענער־און דאמען צושניידער־קורסען.

פערשרייבען קאן מען זיך אין ביורא פון "ארט" וואלטשאנסקא 27.

זאגוראווער רב אין לאדז.

(ד) דער זאגוראווער רב ני' שלמה גראר־ווענסקי געוו. ראש הישיבה פון "תורת־חסד" וויילט אין לאדז, זאוואדזקא 16 ביי פעטריקאווסקי.

הכחשה.

צוליב דעם, וואס דער פראפ. ארבייטער־פעראיין פון פליישער־אינדוסטריע אין לאדז, בושע־זשינער 5, האט געפטען אין זיין בריף "צו דער עפענטליכקייט", וואס איז געווען געדרוקט אין "לאדזער טאגעבלאט" מיר פארגעווארפען, אז איך האב כלומרשט געהייסען טעלעפאנירען נאך 4 אר־בייטער, זיי זאלען זיך שטעלען צו דער ארבייט, שטעל איך דערמיט פעסט, אז דאס איז פולשטענדיג ליגען.

גלייכצייטיג פאדער איך אויף די חברים שעכטער הורטאווניקעס נישט אריינצולאזען זיך מיט די דאזיגע ארבייטער אין ציימונגס־פאלעמיק.

שמחה הארעם, פארזשעטשנא 7.

פאלקס־אוניווערזיטעט ביי דער ציוניסטישער ארגאניזאציע

מארגען שבת, 5 נאכמ. אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע (צעגעלניאנא 4), 1־טע העברעאישע פארלעזונג פון ציקל איבער

יודישע געשיכטע רעפערענט ה' א. לובאשיצקי.

איינגאנג פריי! — איינגאנג פריי!

די נאהנטסטע פארלעזונגען:

זונטאג, דעם 21 ה. ח: 5 נאכמ. אין "סיני" (גלובנע 62) — א. לובאשיצקי, — יודישע געשיכטע. 6 אווענד אין "בני־ציון" (רזגאווסקא 7) — ד"ר מ. פעדמאן: "דער בוי פון מענשליכען קערפער און די פונקציעס פון די בעזונדערע ארגאנען". 8 אווענד אין לאקאל פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע (צעגעל־ניאנא 4) ד"ר י. פרענקעל: "תולדות השירה העברית" שירת כתבי הקדש). 8 אווענד אין לאקאל פון האנטווערקער־פעראבאנד (פאלודניאווא 4) — י. הערשקאוויטש: "עקאנאמישע דאקטרינען".

געגען הארטלייביגקייט און העמאראידען.

מאגען און קישקע־פערדארבונג, לעבער און מילץ־אנגעשוואלענקייט, רוקען און קרייץ־שמערצען — איז דאס נאטירליכע ביטער־וואסער
"Franciszka Józefa"!

א הערליך מיטעל, וועלכעס מ'דארף טעגליך איינ־נעהמען. ערצטליכע פרובען און פארשונגען ביי קראנקהייטען פון היגטערלייב־ארגאנע, האבען פעסט געשטעלט, אז דאס ביטער־וואסער פון פראנץ יאזעף ווירקט שטענדיג אמבעסטען. צו בעקומען אין אלע אפטייקען און סקלאד אפטעטשנעס.

Przedsiębiorstwo Robót Inżynieryjno-Elektro-Mechanicznych i Warsztaty Reperacyjne
MAURYCY RAK
ŁÓDŹ, Zawadzka 12, Tel. 14-11 | | PABIANICE, Kilińskiego 3, Tel. 1-90
עלעקטרישע מאטארען, דינאמא־מאשינען
פערקויף און טוישען. אינסטאלאציעס פון ליכט און קראפט.
רעפעראטור און אומארבייטונג פון פערשידענע מאטארען.

פאטאגראפירט זיך וואו ס'איז ביליג און גוט
נאר אין דעם פאטאגראפישען אטעליער
פון די פעראייניגטע פאטאגראפיסטען
לאדז, נארוטאוויטשא 13, טעל. 25-00.
מיר מאכען בעקאנט דעם געעהרטען יודישען פובליקום, אז כדי צו מאכען מעגליך, וואס ברייטערע קרייזען פון דער בעפעלקערונג זיך צו פאטאגראפירען ביליג און גוט אין אונזער אנשטאלט, האבען מיר בעשטימט פאלגענדע קאנקורענץ־פרייזען:
12 פאטאגראפיעס . . . 3 זל.
6 פאסטקארטען רעטוש. די גאנצע פיגור 4 "
6 גאבינעט־פאטאגראפיעס " " 10 "
1 פאטא־פארטרעט פון נאמער 40/50 " " 10 "
ס'ווערען אנגענומען פון אמאטארען זעמטל. פאטאגראפישע ארבייטען.
בעמערקונג: א שלעכט וועטער שטערט נישט די אויפנאהמען.
דער פאטאגראפישער אטעליער איז טעטיג אהן איבער־רייס פון 9 פריה ביז 7 אין אווענד.
אונזער פירמע שיקט נישט ארויס קיין שום אגענטען.

אכטונג, פראווינצער סוחרים פון דאמען־קאנפעקציע!
דערמיט מאכען מיר בעקאנט, אז מיר בע־זיצען א רייכען אויסוואהל פון פערשידענע דאמען־מאנטלען, ווי אויך קינדער־פאלטענס פון די נייעסטע פאסאנען.
אלעס צו קאנקורענץ־פרייזען!
מיט אכטונג קויפמאן און פוטערמאן
לאדז, פעטריקאווער 33, אין הויף, לינקס, 2. איינגאנג, 1. שטאק. 569
ב ע מ.: ספעציעלער אויסוואהל פון קראטען־שטאפען פאר די ג. לאדזער קונדשאפט.

ZAGINIONY ZOSTAŁ weksel na zł. 100. pł. 9/XI 1928, z wystawienia M. Gerszenowicz na zlecenie M. Krymołowskiego, ostatnie żyro Sz. Urbach. Weksel zostaje unieważniony. Zwrócić takowy do F. Goldkorna, Zgierska 14

פריזיער־געשעפט
מיט א קוך און אלע בע־קוועמליכקייטען און מעבעל געאייגנעט אויף יעדען איינ־ציגען געשעפט איז פון זא־פארט איבערצוגעבען. צו ערפאהרען נאוראט 41, ביי W. Bugdanowicz.

Dr. J. POLAKOW
קינדער קראנקהייטען
קאנסטאנטינער 37a
טעל. 39-75.
צוריקגעקעהרט
נעהמט אן אין דער לעטשניצע אויף בייערס טארק (פעטריקא־ווער 294) פון 2 ב 1/2 3 נאכמ. אין דערהיים פון 1/2 3 5 נאכמ.

טיטען־מאכערינס
ווערט געזוכט ביי קאהאנע, נארוטאוויטשא 24.

א געוועלב
מיט א שטוב און קוך נאהענט צו פיעטריקאווער אבצוגעבען. ערקונדיגען זיך ביים שטעפער קאהן קילינסקי 116, אין הויף

א וואוינונג
פון 1 ביז 2 פענסטער אין שטאדט ווערט געזוכט. אפערטען אונטער "S. H." אין אדמינ. 1864

א טאפעציר־נעהילף
ווערט געזוכט ביי וויים, שענקעוויטשא 18

א אבערלאק־נייהער
צו סוועטערס, זוכט ארבייט ערפאהרען קאסטשעלנא 4 ביי פ. סאבאווינסקי. 1890

א וועקסעל
איז פערלוירען געווארען אויף א סומע פון 100 זל. אויסשטעלער י. גלאד־שטיין צאהלבאהר דעם 3 פעברואר 1929 אָרדרע ה. ווראצלאווסקי, זשיראנט א. ווישעגראדזקי, דער וועקסעל ווערט ערקלערט פאר אונגילטיג, דער צוריקער פינדער ווערט גע־בעטען אבצוגעבען געגען בעלוינונג אין אדמ. פון דער צייטונג. 1872

א געהילף־קעלנער
ווערט געזוכט ביי קארנבראט צעגעלניאנא 33. 1876

א האנד־נייהערין
צו סוועטערס, ווי אויך א רעפעזירקע ווערען פון זאפארט געזוכט 1880 ביי לענטשיצקי 3 קאנסטאנטינער 3

א שעהן מעבלירט צימער
פאר 2 אנשטענדיגע יונגע לייט אויף מאנאטליכע צאה־לונג אפצוגעבען פ אלו־דניאווא 20 וואוינ. 37.

ערשטקלאסיגע סוועטער־נייערס
אויף אבערלאק ווערען פון זאפארט געזוכט אויף אהיים־צונעהמען ארבייט ביי מילגראם צעגעלניאנא 51

ביזשוטעריע
קויף איך און צאהל דעם פולען ווערט, סאלידע בע־האנדלונג 1882
PRECYZJA Piotrk. 123.

ערשטקלאסיגע דאמען־שניידער געזעלען
און האנד־נייהערס ווערען געזוכט ביי טענענבוים פיעטרקאווער 128. 1886

א קוואליפיצירטע וועש־נייהערין
אויף די בעסטע בעדינגונ־גען ווערט געזוכט ביי
K. L. LIPSZYC,
Nowomiejska 24 prawa oficyna 3 piętro m. 26.

נייהטארינס
צו נייהען טריקא־וועש ווי אויך ארויסצוגעבען אויסערווערטס צום נייהען ווערען געזוכט ביי דיאמענשטיין 7. נאוואמיעסקא 7.

קוואליפיצירטע רעפעזירקעס
צו סוועטערס ווערען געזוכט ביי גוטענשטיין פאלנאצנא 5. 1896

שטריקער־ארבייטער
ווערען געברויכט פון זא־פארט צו בעסערע ווי אויך צו געוועהנליכע ארבייט ביי ה. באס, שוו. יאקובא 2 אפיצינע 3-טער שטאק. 1885

דער ווינטער־סעזאן קומט! די פעלץ־פארבעריי פון
Richard Schoenmann
GDAŃSKA 8, front 2 piętro
פון 10—1 און 2—7 נעמט מען אן צו פארבען: ביבער, פישאשערן, פאקען, קארא־קול, סקונקס, וואשבערפעל, פוילענפעל, פיש, שאפעל קאנינפעל. סווערט געפארבט אין נאטירליכע פארבען אדער אנדערע. די פארב־ארבייטען ווערען פון א גוטען אויסלענדישע פאכמאן אויסגעפיהרט. מיר גאראנטירען פאר די דויערהאפטיגקייט. צוגענגליכע פרייזען. בעזונדערער ראבאט פאר פעלץ־גרויסהענדלער און קירזשנער.

SZKOŁA KOSMETYCZNA Institut de Beauté ANNA RYDEL
Dipl. de l'Univers. de Beauté et de Laborat. Kosm. a Paris
Łódź, ul. Cegielniana 19, tel. 69-92
Zatwierdzona przez Ministerstwo Spraw. Wewnętrznych, dające osobom kończącym tę szkołę prawo praktyki, oraz otwarcia gabinetu kosmetycznego.
Kancelarja przyjmuje zapisy, oraz udziela informacji od 11—2 i od 4—7.
UWAGA: Wykłady prowadzone są przez lekarzy specjalistów.

פעלץ־אויסארבייטונגען
פון אייגענע און אנפערטרויטע־ווארע עמפפעהלט צום ווינטער־סעזאן די ערשט־קלאסיגע קירזשנער־ווערקשטעל פון
מ. שאליט, פעטריקאווער 33
צוגענגליכע פרייזען און גוטע בעדינגונגען. 937

Dr. M.
Rubinlicht
אינערליכע און קינדער־קראַנקהייטען
ul. Wschodnia 23, tel. 68-00
צוריקגעקעהרט.

שפּולערינס
ווערען געברויכט פון זעלבסטענדיגע שטיקלעך פאַרטס. ווי אויך איינס־ערטיגע
פּיולנאַצנאַ 20 אין קעלער

אונפערגלייכליך איז
Alboril
די פאַרנעהמסטע אַראָמאַטישע הויטליכע זייף.

א לעהרערין
אַ גוטע פּעדאַגאָגין ערטיילט אונטעררייכטס אין יודישער, פּוילישער און דייטשער, שפּראַכען פאַר ערוואַקסענע צו ביליגע פּרייזען 697 לאַסמאַן בזשעזשינער 15

דאַמען־שניידער־געזעלען
צו פעסטעלטע אַרבייט ווי אויך אַ האַנד־נייהער און לערן־יונגעל ווערען געזוכט
ביי גארליצקי
19 זאַוואַדסקאַ 19.

קינאָ־טעאַטער „ZACHĘTA"
זגיערזשע 26 ביים פּלאַץ קאָשטשעלני.
אנהויב 5 נאַכמ. שבת, זונטאָג און יום־טוב 2 נאַכמ. לעצטער סעאַנס 9³⁰ אָוונט. איפ'ן ערשטען סעאַנס אַלע פּלעצער צו 50 גר.—פּערשטאַרקטער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' שימערוויטש.

היינט און פאָלגענדע טעג! גרויסע שלאַגער־פּרעמיערע!
עס ווערט דעמאָנסטרירט דער פּרעכטיגער פילם, וועלכער ריהרט יעדען איינציגען ביז טרעהרען און דאָס איז דאָס טעמע פאַר אַלע קינאָ־ליבהאָבער
„אומשולדיגע זינדערינס"
סענסאַציאָנעלער פּראַצעס ווענען פּערפיהרען און האַנדעל מיט לעבעדיגע סחורה אין 10 גרויסע אַקטען. אין די הויפּטראָלען דער גרויסער עקראַן קינסטלער
WERNER KRAUSS, Vivian Gibson, Maly Delschaft i W. Dieterle

פּעלץ־וואַרעץ
אין אַ גרויסען אויסוואַהל אין רייכען און אין פּערטיגען צושטאַנד הערט און דעמייליס צו צוגענגליכע פּרייזען און אויף גינסטיגע בעדינגונגען

M. Brajtbart
ŁÓDŹ, PL. WOLNOŚCI 8, tel. 53-98.

וועגער עסוויל
רייכער אויסוואַהל! גאַראַנטירטע אַרבייט!

מעבעל
קויפט שלאַף־צימער, שפּייז־צימער, קאַבינעטען ווי אויך צוגעל, אַל זיך ווענדען נאָר צו די איבעראַל באַקאַנטע סאָלידע פירמע
I. M. Zerkeltaub 12 Narutowicza 12
w podwórzu, telefon 34-13.
ביליגסטע פּרייזען! בעקוועמסטע בעדינגונגען!

Ogłoszenie.

Na podstawie art. 3-go Ustawy z dnia 19 maja 1920 roku o obowiązkowem ubezpieczeniu na wypadek choroby (Dz. U. R. P. Nr. 44. poz. 272) Kasa Chorych m. Łodzi wzywa wszystkich pracodawców do niezwłocznego ubezpieczenia pracowników, zajmujących stanowiska dyrektorów, prokurentów i t. p., którzy z powodu niewłaściwego interpretowania art. 4-go wspomnianej Ustawy, dotychczas zgłoszeni nie zostali.

Osoby bezpośrednio zastępujące właścicieli przedsiębiorstw przemysłowych lub handlowych, jak dyrektorowie naczelni lub dyrektorowie prokurencji, jakkolwiek podlegają zwolnieniu od obowiązku ubezpieczenia na wypadek choroby w myśl art. 4-go, to jednak winny one chęć korzystania z tego prawa ujawnić przez złożenie podania z dołączeniem dokumentów, uzasadniających prawo do żądania zwolnienia.

Osoby, które nie uczyniły zadość powyższym wymaganiom ubezpieczane będą przymusowo od daty podanej w niniejszem ogłoszeniu.

Łódź, dnia 19 października 1928 r.

KASA CHORYCH m. ŁODZI.

(—) Dr. Samborski
Dyrektor

(—) F. Kałużyński
Przewodniczący Zarządu.

ODLEWNIA i WARSZTATY MECHANICZNE „ZELIWO"
Inż. Wł. Pulikowski i L. Twardowicz
Sp. z ogr. odp.
Łódź, Wysoka 38, tel. 74-55, 11-26
עמפּפעהלט צו קאָנקורענץ־פּרייזען
מעכאַנישע ווערקשטעטען: פאַכמענישע מעכאַנישע אַרבייטען, אייזען־קאָנסטרוקציעס, טראַנסמיסיעס, באַסיינען.
גיסעריי: אייזען־גוסען פון פּערשידענע מעטאַלען, פון אייגענע און צוגעשטעלטע מאָדעלען.

פּעלץ־וואַרעץ
אַלעראַרט אין אַ גרויסען אויסוואַהל צו צוגענגליכע פּרייזען און גינסטיגע בעדינגונגען
עמפּפעהלען B-cia F. i J. Pietruszka
זשעלאַזנאַ 2, טעל. 42-38
פּיעטריקאָווער 165, טעל. 17-75.
בעמערקונג: קירזשנער וועקסטעל אויפ'ן אָרט.

לאַבאָראַטאָריום
פון מעדיצינישע אַנאַליזען
Dr. med. I. FAJWLEWICZ
איז איבערגעטראַגען
אויף 19 צעגעלניאַנאַ 19
(עקע זאַכאָדניאַ), טעלעפאָן 17-61.

גדענקט איינמאָל פאַר אַלעמאָל! נאָר טעל. 36-69
Szybka Pomoc Krawiecka
ul. PIOTRKOWSKA 110 (אין הויף)

אויספּרעסען אַנצוג זל. 2,80
אַ קלייד 2,60 מיט'ן אַנגעמאַכען און אָפּשיקען, פּאַרבען, כעמיש וואַשען, רעפּאַראַטורען, איבערשרייבען און קונסטליך־צערייסען. אַלץ ווערט אויסגעפיהרט אין אַ קורצער צייט. אויף יעדען טעלעפאָן קומט אַ שיק־יונגע
דער אַנשטאַלט איז טעטיג פון 5 פריה ביז 1 ביינאַכט

לעטשניצע „זדראָוויע"
פון דאָקטוירים־ספּעציאַליסטען
אויף נאַוואָמיעסקאַ 3 (וואָסכאַדניאַ 13) טעלעפאָן 37-76.

3—4, זונטאָג 10.30—11.30	ד״ר קראַוש	אויגען קראַנקהייטען
12.30—1.30, הויט פּרײטאָג מיטוואָך, שבת, זונטאָג 11—12	ד״ר בראַניסלאַו פּרענקעל / קלאָזענבערג	נערווען קראַנקהייטען
2—3 אַחוץ זונטאָג, דינסטאָג	ד״ר אלהסנדר מאַרגאַליס	מאַגען און דאַרעם קראַנק.
9½—11½ זונטאָג 9½—11 / 12—2 זונטאָג 1—12 / 3—4½ זונט. 1—2 / 11 — 12 זונטאָג 11—12	ד״ר ניביאַנסקי / פּאַק / לעווי / האַ העגריפ	אינערליכע קראַנקהייטען
11—12.30, 3—5, ז. 12—2 / 1.30—2.30, זונט. 10.30—12 / 5—6.30, זונטאָג 9—10.30	ד״ר מאַלאָוויעצקי איס / מאַשלאַנקאַ / פּרעבנער	קינדער קראַנקהייטען
טעגליך 2—3 / 12—1.30, 6—7.30, זונט 11-1	ד״ר גאָלדמאַן / פּערליס	כירורגישע קראַנקהייטען
12—1, זונטאָג 12—1 / 10.30-11.30, דינסט. 1.30-2.30	ד״ר אַראָנסאָן / איינגעראָוו	פרויען קראַנקהייטען
12—2, זונטאָג 12—1.30	ד״ר ראַבינאָוויטש	נאָז, האַלז און אויערען קראַנקהייטען
3.30—4.30, זונטאָג 9—10 / 11—12, זונטאָג 11—12	ד״ר פּאָלאַק / זאָננענבערג	הויט און וועגערישע קראַנקהייטען
3—7	ד״ר ליימאַן	ווענעריש־קראַנקהייטען
	ד״ר מ. קאַצען	ציינערטלעכע אַנאַליזען

ווייזען און שטאַט. —: פּאָקען־שטעלען. —: רענטגענאַגראַפיע. —: קוואַרץ־לאַמפּען. —: אַלעלייע אַנאַליזען (קוואַרץ־לאַמפּען) און אונטערזוכונגען. —: כעמישע דורכשפּריצונגען
די לעטשניצע איז טעטיג טעגליך פון 8.30 פריה ביז 7.30 אָוונט.
זונטאָג פון 8.30 ביז 2 ביינאַכט.

לעטשניצע פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען
און דענטיסטישער קאַבינעט.
בזשעזשינער 11, טעלעפאָן 37-63
אָפען פון 9 פריה ביז 7 אָוונד.

ד״ר וואָלינסקי נאָז, האַלז און אויערען קר.	3—4
ד״ר הערשנער קינדער קראַנקהייטען	9-11 3-4½
ד״ר שיפּמאַן אינערליכע קראַנקהייטען	11—1
ד״ר קוביטשעק הויט און געשלעכט־קר.	12½—1½
ד״ר שמירגעלד נערווען און גייסטיגע קר.	1—2
ד״ר גאָלדבלאַט אויגען־קראַנקהייטען	12½—½
ד״ר עליאַסבערג כירורגישע קראַנקה.	1—2
ד״ר בערנמאַן פרויען און געבורטס־הילף	3—4

פּסיכאָ־טעראַפּיע, שפּראַך־שטערונגען ווי שטאַמלען א. א. וו. פּאָקען־שטעלען, קינסטליכע בערג־זון־בעשטראַהלונג איינשפּריצונגען, מאַסאַזשען, עלעקטריזאַציע, אָפּעראַציעס אויף פּערלאַנג—ווייזיטען אין שטאָט.—אין לאַבאָראַטאָריום ווערען אונטערזוכט אַלע סאָרט אַנאַליזען, ווי אויך אַלגעמיינע אימפּפונגען געגען שקאַרלאַטין.

ד״ר לאַזשינסקי טעמפּעראַטור נעהמען 6—3 1—10
ציינערליכע ציינער, קאַרונען, מאָסטען, א. א. וו.
די לעטשניצע איז טעטיג אויך שבת.

קימפּעטאַרין — כירורגישע קליניק
פון די דאָקטוירים שאַרלאַטאַ־איינערלאָוואַ, רייטלער־קוריאַנסקאַ, מיכאַל קאַנטאָר און י. בוים.
לאָדז, אַנגראַדאָוואַ 10, טעל. 13-57
1־טע און 2־טע קלאַס.
אַמבולאַטאָריום.
פּרויען־קראַנקהייטען פון 11½—1½.

וויכטיג פאַר מחותנים!
זאַל קאַלאַטעאָס, זאַכאָדניאַ 53
איז צו פאַרדינגען אויף חתונות מיט די בעסטע בעקוועמליכקייטען, פּלאַטצן מיט אַלערליי בעקוועמליכקייטען, אויך גרויסע אינפאָרמאַציאָנען. אינפאָרמאַציעס פון 12—2 נאַכמ. און פון 7—10 אָוו. צו ווענדען: ב. קורלאַנד, דער ביכערוואַרט: 9 און 1, דעמבינסקי, קיליגסקי 15

Dr. F. KLOZENBERG
נערווען־קראַנקהייטען
שענקעוויטשאַ 3/5, טעל. 5-53
צוריקגעקעהרט.

CASINO — SPLENDID

היינט גרויסע פרעמיערע!

מיליאנען האט געקאסט דער מעכטיגער פילם, וואס האט אַרויסגערופען דעם גרעסטען סוקצעס אין דער גאנצער קינא־וועלט

MOULIN ROUGE „מולין-רוזש"

דאס בילד שטעלט מיט זיך פאר די הינטער-קוליסען פון ליבע, געניוס און פער'כשופ'טער פאריזער פראכט.

רעזשיסירט פון **E. A. DUPONT** דעם בערימטען שעפער פון די בערימטע און אין דער גאנצער וועלט ענטציקענדע פילמען „וואריעטע" און „צוריי וועלטען"

אריגינעלע אויפנאהמען פון „Moulin Rouge" און „Casino de Paris" מיט דער רעוויע פאריז—ניו-יארק.

דער גרעסטער אירָאפעאישער שלאגער פון יאהר 1927/28.

אנהויב 4.30 נאכמיטאג. — אנהויב 4.30 נאכמיטאג.

צוזאמען מיט איהר גאנצען אנסאמבל

JóZEFINA BAKER „Folies Bergere"

קומט קירצליך קיין לאדז „PALACE" פּיעטריקאווער 108.

און וועט אויפטרעטען אין קינא

LUNA

היינט פרעמיערע! — היינט פרעמיערע!

פון מאנומענטאלען פילם פון נישט געזעהענע — ביז איצט אויפנאהמען פון דער פראדוקציע FOX-FILM

„TITANIC"

מעכטיגע דראמע לויט דער נאוועלע פון פעליקס ריזענבערג. רעזשי: Allan Dwan

אין די הויפט-ראָלען:

GEORGE O'BRIEN i VIRGINIA VALLI

גרויסער סימפאנישער אָרקעסטער אונטער דער דירעקציע פון Teodor Ryder אנהויב 4 נאכמ., שבת און זונטאג – 12 א זייגער בייטאג. לעצטער סעאנס 10 א זייגער אין אָוונט.

פרייזען פון די פלעצער אויפ'ן 1-טען סעאנס פון 1 זל., שבת און זונטאג פון 12 ביז 3 נאכמ. זענען אַלע פלעצער צו 50 גר. און 1 זלאָטי.

APOLLO

היינט און פאלגענדע טעג!

„די ליבע פון יאאננא נעי"

(MIŁOŚĆ JOANNY NEY)

היינט און פאלגענדע טעג!

מעכטיגע דראמע פון דער באָלשעוויסטישער רעוואָלוציע, געשאפען אויפ'ן גרונד פון דער בעוואוסטער ערצעהלונג פון איליא ערענבורג.

פארבּיסענע קאמפען פון דער ווייסער און רויטער גווארדיע ∴ אין די הויפטראָלען:

EDYTA JOHANNE, BRYGIDA HELM, UNO HENNING i FRYDERYK RASP.

פערגרעסערטער סימפאנישער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון צ. קאנטאר

דער נעכסטער פראָגראם; „דער איבריגער מענש"

ODEON 2 פּושעיאוד — WODEWIL 1 גלובנא

מייסטער פון דער מאַסקע! אונפערגל. עקראן-טראגיקער — היינט פרעמיערע!

אין גרויסען סענסאציאנעלען צירק-פילם א. נ.

Cyrk ROYAL Bernard GOETZKE

אין דער פרויען-ראָלע ELLEN KURTI — בעמערקונג: „נאכט-געשפענסט" איז געוואָרען געשפילט אין בעריהמטען צירק BUCH אין האמבורג און רופט ארויס א גרויל און פערגליווערט בלוט אין די אָדערן. אויסער'ן פראגראם: א פארס.

CORSO

צום ערשטען מאָל אין לאדז! — די לאנג נישט-געזעהענע לאָדזער ליבלינגע

Eddie Polo i Ossi Oswalda

אין דער סענסאציאנעלער דראמע אין 10 אַקטען א. נ.

„דער געהיימנישפולער שלאס"

אויסער'ן פראגראם: א פארס.

קינא-טעאטער „CAPITOL"

רוג זאוואדזקא און זאכאדניא

היינט און פאלגענדע טעג! — היינט און פאלגענדע טעג!

סופערפילם פון דער פראדוקציע 1928/29

דער מענש אהן געוויסען

(די נקמה פון גורל)

מעכטיגע דראמע אין 12 אקטען

אין די הויפטראָלען:

Bernard GOETZKE, Walter Rilla i Anita Dorris

פילם פון גרעסטען פאָרמאַט אין וועלכען דער טראגישער אינהאַלט שאפט אַן אונגעוועהנליכע דראמע. הו פּטוצעליך געטצקע און רילא האָבען דערגרייכט דעם רוהם פון אַרטיזם.

גרויסער סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון קאנצערט-מייסטער ה' ש. בייגעלמאן.

פרייזען פון די פלעצער אויפ'ן ערשטען סעאנס אין געוועהנליכע טעג, ווי אויך שבת, זונטאג און יום-טוב פון 1 ביז 3 א זייגער נאכמיטאג זענען 50 גראשען און 1 זל.

שניידער-מייסטער-פעראיין

אלעי 1-טער מאי 2.

גרויסער ענגלישער זאל

אלעי 1-טער מאי 2.

מארגען, שבת, ד. 20 אָקטאָבער ווערט געגעבען 2 פארשטעלונגען

פון די בעסטע לאָדזער אַרטיסטען מיט'ן אנטייל פון די בעוו. לאָדזער ליבלינגען

4 א זייגער נאָכמיטאג ווערט געשפילט די זעהר קאמישע אָפערעטע

די כלה פון 3 חתנים

מיט פיל נומערן געזאנג און טענץ פון י. סעגאל.

האררי אריעל, דארא רוביך

9 א זייגער אָוו. די בעליבטע שוין לאנג נישט-געשפילטע מעלאָדראמע

דער גרויסער מאמענט

(טויט = שטראף) מיט עפילאָג פון ש. ט.

צום שלוס: א גרויסער דיווערטיסמענט מיט'ן אנטייל פון האררי אריעל און דארא רובין. ∴ ס'ווערען געזונגען קופּלעטען, דועטען און טענץ.

בעמערקונג: דער זאל ווערט גוט בעהייצט. ∴ ספעציעלע דעקאָראציעס. ∴ בילעטען צו בעקומען ביי דער קאסע פון ענגלישען זאל פון 11 פארמיטאג

אבאָנעמענט-פרייז: — אין לאדז — 5 זל. א חודש מיט צושטעלען אין היים; אויף דער פּראָווינץ – 6 זל. ...

אַנאָנסען-פרייז: פערל טעקסט—15 גר. פרייטאג און ערב יום-טוב—20 גר. ...

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", opółs. z odpowiedz. udziałem: Ch. J. Brusiłowski i Z. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Bastrand

Czcionkami i drukiem „Najer Folksblat", Piotrkowska 12.